Programmabegroting 2024

Gemeente Lingewaard

College van B&W 3 oktober 2023

Inhoud

Algemeen 4
Aanbiedingsbrief 4
Financiën 5
Financiële resultaten 2024- 2027 6
Van Kadernota naar begroting 2024 7
Stelposten loon- en prijsstijging 12
Uitgangspunten begroting 13
2024 in één oogopslag 14
Leeswijzer 16

De programma's 17
1. Veiligheid 17
2. Verkeer, vervoer en waterstaat 20
3. Economie 26
4. Onderwijs 30
5. Sport, cultuurproductie en cultuurparticipatie 33
6. Sociaal domein 37
7. Volksgezondheid en milieu 43
8. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing 47
9. Bestuur en ondersteuning 52

De paragrafen 58
Paragraaf 1 Lokale heffingen 58
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 74
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen 82
Paragraaf 4 Financiering 89
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering 94
Paragraaf 6 Verbonden partijen 98
Paragraaf 7 Grondbeleid 110
Paragraaf 8 Klimaat en Energie 114

Financiële overzichten 125
Overhead 125
Investeringsplan 2024 - 2027 126
Meerjarenbegroting 2024-2027 129

Reserves en voorzieningen 131
Incidentele baten en lasten 135
Structurele mutaties reserves 138
Prognose balans 139
EMU-saldo 140
Autorisatie investeringsbudgetten 141

Bijlagen 142
Samenstelling gemeentebestuur 142
Kerngegevens 144
Beleidsindicatoren 145

Algemeen

Aanbiedingsbrief

Beste leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij de Begroting 2024 van onze gemeente aan. Deze begroting vormt de volgende stap in de realisatie van de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen kunnen we veel aan'. In de Kadernota 2024 schetsten wij de randvoorwaarden voor de realisatie van de ambities. In de voorliggende begroting hebben we deze verwerkt.

In de periode tussen de kadernota en het opstellen van de begroting zijn we geconfronteerd met een aantal belangrijke veranderingen. Zo is het financiële perspectief verslechterd door tegenvallers in het sociaal domein. Daarnaast heeft de provincie een gewijzigd standpunt ingenomen dan eerder gecommuniceerd over de in de kadernota opgenomen exploitatiereserve. Daarover meer verderop in deze brief.

Belangrijkste is dat het is gelukt een structureel sluitende begroting aan te bieden. Waarin veel mooie en belangrijke investeringen in de Lingewaardse samenleving zijn opgenomen. Het langjarige financiële perspectief blijft echter onzeker en soms zelf onduidelijk. Dat vraagt de komende jaren het nodige aan creativiteit om ervoor te zorgen dat we onze gezonde financiële basis houden.

Investeren in de samenleving
We zijn trots dat we met deze begroting flinke investeringen doen in de Lingewaardse samenleving. In alle kernen blijven we werken aan een aantrekkelijke, veilige en fijne leefomgeving. Dat doen we door te investeren in een goede buitenruimte en toegankelijke en uitdagende voorzieningen, zoals een multifunctionele accommodatie in Huissen. Ook investeren we in kwalitatief goede scholen waar onze kinderen zich kunnen ontwikkelen. Zoals de plannen voor het OBC De Heister in Bemmel, IKC Het Sterrenbos in Huissen, IKC De Vonkenmorgen in Gendt en IKC De Doornick in Doornenburg.

De financiële dekking voor deze investeringen realiseren we door een kritische analyse van onze begroting en door een zeer beperkte lastenverhoging. Belangrijk uitgangspunt is dat er geen nadelige effecten zijn voor lokale voorzieningen en subsidies. Omdat de investeringen zorgen voor een positieve impuls in de leefomgeving van al onze inwoners, vinden we het passend om de OZB beperkt, met 1,5% per jaar, te verhogen naast de reguliere prijsindexatie van 3%. Ook willen we een deel van onze reserves inzetten, zodat ook deze ten goede kunnen komen aan de Lingewaardse samenleving.

Het financiële perspectief
De gemeentelijke financiën staan al lange tijd onder druk en zijn ook voor toekomstige jaren onzeker. We verwachten dat het huidige demissionaire kabinet op dit vlak op de korte termijn nog geen oplossing gaat bieden. Op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 14 juni 2023 is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' met grote meerderheid aangenomen. Naar aanleiding van deze resolutie heeft de VNG een advies gegeven om de nadelige financiële gevolgen van het kabinetsbeleid zichtbaar op te nemen in de meerjarenramingen 2026 en 2027. Dit advies nemen wij over.

Financieel resultaat en risico’s
In deze Begroting 2024 zijn de jaarschijven 2024, 2025 en 2026 structureel sluitend. Weliswaar laat de begroting zelf in alle jaren tekorten zien. Maar na het wegstrepen van de incidentele lasten en baten slaat dit om in een overschot. Deze gecorrigeerde saldi vormen de basis voor de beoordeling van de sluitendheid van de begroting door de provincie. De lagere saldi in de laatste jaren worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door het nog resterende deel van de opschalingskorting van € 1,4 miljoen die vanaf 2026 weer is verwerkt in het saldo van de begroting.

De weerstandsratio stijgt in 2024 naar 4,7 (was 3,4 in 2023). Dit is in lijn met de ontwikkeling die wij ook al zagen bij de jaarstukken 2022. Deze stijging wordt veroorzaakt door een afname van de risico's. Dit in combinatie met een toename van het beschikbaar weerstandsvermogen. Een ratio van 4,7 geeft aan dat onze algemene reserve de komende jaren meer dan robuust genoeg is om de voorziene risico’s af te dekken.

Een deel van de tekorten die vanaf 2025 ontstaan, willen wij dekken door de inzet van dat deel van onze reserves dat niet nodig is om de risico’s af te dekken. Middels het vaststellen van de kadernota heeft de raad het voorstel een deel van de voorgenomen investeringen te dekken middels een exploitatiereserve overgenomen. De provincie heeft hier vanuit haar rol als toezichthouder, na een eerder positieve grondhouding, vraagtekens bij gesteld. Wij blijven in gesprek over de inzet van dat deel van de reserve dat niet nodig is om risico’s af te dekken om de wenselijke investeringen mogelijk te maken. In de Kadernota 2025 kunt u de voorstellen hiervoor tegemoet zien.

Samen kunnen we veel aan
Het is goed en steeds beter leven in Lingewaard met de investeringen die wij gaan doen. En we zorgen dat we financieel gezond blijven. Met de dekkingsmaatregelen die we in deze begroting hebben verwerkt, zetten we belangrijke stappen naar noodzakelijke investeringen in onze samenleving en in een sluitende begroting in de latere jaren. Daarmee zijn we er nog niet. Er liggen de komende jaren de nodige (financiële) uitdagingen die van ons creativiteit en keuzes vragen. Dat gaan we vol vertrouwen doen, samen met u.

Lingewaard, 3 oktober 2023

Burgemeester en wethouders

Financiën

Financiële resultaten 2024- 2027

In juli 2023 stelde u de kadernota 2024-2027 vast. Daarna deed zich een aantal ontwikkelingen voor waardoor het saldo van de meerjarenbegroting is veranderd. Dat komt onder andere door de actualisatie van het bestaande beleid. We lichten dat toe bij het onderdeel 'van kadernota naar begroting'.

Daarnaast heeft de provinciaal toezichthouder een gewijzigd standpunt ingenomen wat betreft de per 2024 in te stellen exploitatiereserve. Zij beschouwt de bijdrage vanuit de exploitatiereserve niet meer als structureel maar incidenteel. In de jaarschijf 2024 hebben wij dit in deze begroting daarom gecorrigeerd. Voor de jaren 2025-2027 hebben wij de bijdrage vanuit de exploitatiereserve laten staan. Het voornemen is immers nog steeds om de tekorten die vanaf 2025 ontstaan, te dekken door de inzet van dat deel van onze reserves dat niet nodig is ter afdekking van onze risico's. Met de Provincie in haar rol als toezichthouder zijn wij in gesprek over de wijze waarop wij dit gaan doen.
In de Kadernota 2025 kunt u de voorstellen hiervoor tegemoet zien.

Verder is het van belang te melden dat de lagere saldi in de jaren 2026 en 2027 voor een belangrijk deel veroorzaakt worden door het nog resterende deel van de opschalingskorting van € 1,4 miljoen die vanaf 2026 weer is verwerkt in het saldo van deze begroting. Samen met de VNG blijven wij richting de rijksoverheid pleiten voor een solide, stabiel en toekomstbestendig gemeentefonds.

(bedragen x € 1.000)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027	-515 N	-31 N	-1.251 N	-2.281 N

Voor de beoordeling of er sprake is van een structureel sluitende begroting moeten deze saldo's worden gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten. Na correctie is er voor de jaren 2024, 2025 en 2026 sprake van een structureel sluitende begroting.

(bedragen x € 1.000)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Saldo meerjarenbegroting 2024-2027	- 515 N	- 31 N	- 1.251 N	- 2.281 N
Te corrigeren voor:				
Incidentele lasten	7.320 V	15.523 V	2.082 V	806 V
Incidentele baten	-5.512 N	-13.600 N	-39 N	- 80 N
Bij: incidentele baten en lasten	1.808 V	1.923 V	2.043 V	726 V
Structurele saldo meerjarenbegroting 2024-2027	**1.293** V	**1.892** V	**792** V	**-1.555** N

Van Kadernota naar begroting 2024

Meerjarenbegroting 2024-2027	2024	2025	2026	2027
Meerjarenperspectief kadernota 2024-2027	203 V	117 V	-889 N	-3.423 N
Effect meicirculaire 2023	1.484 V	1.487 V	1.370 V	2.069 V
Stand na meicirculaire 2023	1.687 V	1.604 V	481 V	-1.354 N
Actualisatie bestaand beleid				
a) Jeugdzorg	-1.165 N	-1.044 N	-1.281 N	-1.281 N
b) Bijstandskosten (Buig) en re-integratie	-530 N	-505 N	-480 N	-455 N
c) Kapitaallasten	450 V	-183 N	-1 N	134 V
d) Onroerende zaakbelasting	129 V	311 V	490 V	992 V
e) Bijstelling armoedebeleid	-114 N	-111 N	-111 N	-111 N
f) Maatwerkvoorzieningen Wmo	51 V	97 V	93 V	104 V
g) Rente leningen				160 V
h) Kosten bestuurders	158 V	158 V	158 V	158 V
i) Opbrengst omgevingsvergunningen	80 V	80 V		
j) Diversen	117 V	9 V	-112 N	-81 N
Totaal actualisatie bestaand beleid	-824 N	-1.188 N	-1.244 N	-380 N
Nieuw beleid na kadernota				
k) Bijdrage Veiligheidsregio (VGGM)	-218 N	-282 N	-323 N	-382 N
l) Diverse zaken na kadernota	-410 N	-165 N	-165 N	-165 N
Totaal nieuw beleid na kadernota	-628 N	-447 N	-488 N	-547 N
Saldo meerjarenbegroting 2024 - 2027	235 V	-31 N	-1.251 N	-2.281 N
m) Correctie provincie inzake exploitatiereserve	-750 N	0 N	0 N	0 N
Saldo meerjarenbegroting na correctie provincie	-515 N	-31 N	-1.251 N	-2.281 N
Saldo incidentele baten en lasten	1.808 V	1.923 V	2.043 V	726 V
Structurele saldo meerjarenbegroting 2024-2027	**1.293 V**	**1.892 V**	**792 V**	**-1.555 N**

Toelichting actualisatie bestaand beleid

a) Jeugdzorg

De uitgaven op het maatwerk voor de jeugd lopen in 2023 sterk op. Momenteel is het team bezig met het uitvoeren van een data-analyse. Om scherp te krijgen waar deze sterke kostenstijging door komt en welke beheersmaatregelen ze hiervoor kunnen nemen. Hierbij houden we ook rekening met het feit dat binnen de

jeugdzorg een zogenaamde ‘open einde regeling’ geldt. We zijn als gemeente niet de enige partij die jeugdzorg mag inzetten, maar wel verantwoordelijk zijn voor de kosten daarvan. We hebben daarmee een zogenaamde leverplicht. We zijn hierdoor bij het beheersbaar houden van onze kosten sterk afhankelijk van onze partners (huisartsen, medisch specialisten, de Rechtbank en Gecertificeerde Instellingen). Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat deze extra uitgaven niet incidenteel zijn. Daarom is voor de begroting 2024 alvast rekening gehouden met een structurele toename van 80% van de geprognosticeerde stijgingen uit 2023. Aangezien het sturen op jeugdzorgtrajecten langzaam verloopt, lopen we het risico dat deze bijstelling van 80% onvoldoende zal zijn. Daarbij zijn de budgetten voor crisisplaatsingen en Landelijke Transitie Arrangementen niet opgehoogd. Een crisisplaatsing is immers niet te plannen of te voorspellen.
Een eerste analyse over de sterke kostenstijging wordt verwacht in november 2023.

b) Bijstandskosten (Buig) en re-integratie
Op basis van de kostenontwikkeling in 2023 zijn de volgende budgetten aangepast met ingang van 2024:

Loonkostensubsidies
Voor de actualisatie van dit budget dient € 340.000 te worden bijgeraamd om aan de in 2024 geprognosticeerde loonkostensubsidie te kunnen voldoen. De jaarlijkse toename van deze doelgroep hangt samen met de jaarlijkse afname van de doelgroep in de Sociale Werkvoorziening. Hierbij is de verhoging van het wettelijk minimumloon van 10,15% meegenomen. Hiermee stijgt ook de loonkostensubsidie voor de nieuwe doelgroep . De prognose is dat dit budget vanaf 2025 € 50.000 per jaar stijgt. Dit bij te ramen bedrag wordt naar verwachting volledig gecompenseerd door de stijging van de rijksbijdrage BUIG.

Re-integratiebudget
Dit budget dient in 2024 te worden verhoogd met € 93.000. Vanaf 2025 en verder is de verwachting dat dit bedrag trapsgewijs steeds met € 25.000 per jaar kan worden verlaagd. Deze kosten zijn nodig omdat voor re-integratie van statushouders die niet onder de werking van de wet inburgering vallen het re-integratiebudget wordt ingezet. Voor re-integratie voor statushouders die onder de werking van de wet inburgering vallen, maken deze kosten onderdeel uit van het inburgeringsbudget.

Algemene bijstand/IOAW
Algemene bijstand
Voor de actualisatie van dit budget dient structureel € 1.591.000 te worden bij geraamd. Zodat we aan het in 2024 aantal geprognosticeerde uitkeringen van 423 kunnen voldoen. Hierbinnen is de verhoging van het wettelijk minimumloon (WML) van 10,15% meegenomen. Hiermee stijgen ook de uitkeringen.
Ook houden wij hierbij rekening met statushouders als de grootste groep instromers in de uitkering.
Dit bij te ramen bedrag wordt grotendeels gecompenseerd door de stijging van de rijksbijdrage BUIG in 2024. Deze is € 1.219.000 en neemt vervolgens jaarlijks met € 50.000 toe in verband met de stijging van de loonkostensubsidies

IOAW
Voor de actualisatie van dit budget kan € 275.000 structureel af worden geraamd. Dit gezien de uitgaven in 2021, 2022 en 2023 en de verwachte uitgaven in 2024.

c) Kapitaallasten
Dit komt vooral omdat de data van gereedkomen van diverse projecten opschuiven naar achteren. Dit betekent ook dat de kapitaallasten hierdoor pas in een later jaar komen. Het financiële voordeel in 2024 ontstaat met name vanwege het doorschuiven van de projecten revitalisering Zilverkamp II, III en IV.

d) Onroerende zaakbelasting
In de bij de begroting 2023 behorende meerjarenbegroting is rekening gehouden met 1,9% opbrengstverhoging wegens indexatie van de jaarlijkse opbrengst OZB. Dit indexcijfer is afkomstig uit de meicirculaire 2022. Op basis van de nieuwe cijfers uit de meicirculaire 2023 is het indexeringspercentage verhoogd naar respectievelijk 3,0% in 2024, 2,7% voor het jaar 2025, 2,6% voor het jaar 2026 en 2,5% voor het jaar 2027. Dit leidt tot voordelen binnen de jaarschijven 2024 t/m 2027. Het voordeel in 2027 is daarbij beduidend hoger. Dat komt doordat dit een nieuwe jaarschijf binnen de meerjarenbegroting is en er dus in het geheel nog geen indexering was opgenomen. In de Kadernota 2024 is al rekening gehouden met een extra jaarlijkse verhoging van 1,5% per jaar gedurende de periode 2024-2027.

e) Bijstelling armoedebeleid
Als reactie op de toenemende vraag van onze inwoners moeten we de beschikbare budgetten voor de uitvoering van minimaregelingen actualiseren op basis van de kostenontwikkeling 2023.
Het gaat om de bijzondere bijstand (€ 20.000), individuele voorzieningen (kindpakket) € 65.000 en collectieve ziektekostenvoorziening (€ 26.000) structureel en een eenmalige subsidieverhoging 2024 Voedselbank van € 3.240 (ingediende motie van 13 juli 2023).

f) Maatwerkvoorzieningen Wmo
Zowel de maatwerkvoorziening dagbesteding als de begeleiding Wmo laten al sinds de Covid-crisis een afname zien. De verwachting was dat het gebruik weer zou toenemen, maar het tegenovergestelde gebeurt. We zien nog steeds een dalende trend. De reden hiervoor is onduidelijk. In de kadernota 2024 is al melding gemaakt van een structurele onderbesteding van € 250.000 op de Wmo-begeleiding. In de begroting 2024-2027 is deze extra besparing voor 2024 becijferd op € 460.000 en vanaf 2025 steeds tussen de € 280.000 - € 290.000 per jaar.

Bij de uitvoering van de voorziening dagbesteding bedraagt de onderbesteding € 187.000 structureel. We verwachten dit jaar een voorstel te doen voor het omzetten van de geïndiceerde dagbesteding voor ouderen naar een algemene voorziening voor dagactiviteiten. Omdat die beweging ook het doel heeft meer diversiteit in het aanbod te brengen, is het verstandig wat ruimte te houden in dit budget. We verwachten hier € 100.000 voor nodig te hebben. Zo resteert een feitelijke onderbesteding van € 87.000 structureel.

<u>Hulp bij Huishouden</u>
De kosten van de hulp bij huishouden laten in 2023 een sterke toename zien. Met ingang van 2024 berekenen we de areaalvergroting voor het eerst op basis van de toename van het aantal 70-plussers (vergrijzing). Voorheen gebeurde dit op basis van de bevolkingstoename. De doelgroep voor hulp bij huishouden bestaat echter voornamelijk uit 70-plussers. Deze groep groeit veel sneller. Hierdoor komen we jaarlijks tekort op het budget. Door in de areaalvergroting - die is becijferd op 7,15% - rekening te houden met de vergrijzing en het budget jaarlijks bij te stellen, blijven we in de pas lopen. Deze bijstelling leidt tot een structurele kostenuitzetting van € 496.000 ingaande 2024. Via de meicirculaire 2023 hebben we ingaande 2025 een compensatie ontvangen voor het terugdraaien van de eigen bijdragen (CAK). Deze compensatie is becijferd op € 220.000. De de feitelijke kostenuitzetting blijft beperkt tot € 276.000 vanaf 2025.

g) Rente leningen
In het voorjaar van 2022 zijn er drie leningen met uitgestelde stortingsdatum afgesloten. De financiële effecten hiervan zijn grotendeels in de begroting 2023 verwerkt. Aangezien in de begroting 2024 de jaarschijf 2027 pas in de meerjarenbegroting komt, treft u nu het betreffende voordeel voor dat jaar aan.

h) Kosten bestuurders
In de jaarrekeningen van zowel 2021 als 2022 was er een groot voordeel op deze post. Dit voordeel ontstond bij de jaarlijkse actualisatie van de benodigde pensioenvoorziening. De oorzaak was een stijgende rekenrente. Aangezien de rente sinds die tijd een verdere stijging heeft laten zien, is ook in de komende jaren hier een voordeel te verwachten. Daarom verlagen wij de jaarlijkse (begrootte) storting in de betreffende voorziening van € 258.000 naar € 100.000.

i) Opbrengst omgevingsvergunningen
Als doorwerking vanuit de kadernota zijn de legesopbrengsten vanuit omgevingsvergunningen met respectievelijk € 200.000 (jaar 2024 en 2025) en daarna € 300.000 (2026 en 2027) verhoogd. Actuele prognoses geven aan dat de opbrengsten voor 2024 en 2025 nog met een extra bedrag van € 80.000 kunnen worden opgehoogd.

j) Diversen
Dit betreft het totaal van de overige posten met een beperkte omvang.

k) Bijdrage veiligheidsregio (VGGM)
Via raadsvoorstel ZS-667211 (30 mei 2023) bent u op de hoogte gebracht van de uitkomsten van de ontwerpbegroting 2024 van de Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM). De toekomstige kosten laten een aanzienlijke stijging zien. Een belangrijk deel hiervan is het gevolg van prijsstijgingen. Deze worden gedekt door de betreffende stelpost te verlagen en hebben dus geen effect op de begrotingssaldi. De genoemde bedragen in de tabel vormen de weerslag hiervan.

l) Diverse nieuwe zaken na kadernota 2024-2027
In deze begroting is het volledig nieuwe beleid zoals dat was opgenomen in de kadernota 2024-2027 verwerkt. In aanvulling hierop is als aanvullend nieuw beleid voor 2024 nog een bedrag opgenomen van € 45.000 voor het opstellen van een nota grondbeleid en kostenverhaal en € 200.000 voor een vervolg op het in 2023 gestarte project inwoners- en overheidsparticipatie. Daarnaast is een structureel bedrag van € 165.000 voor verhoging van het budget van P&O. Dit budget is nodig voor formatie-uitbreiding ten behoeve van het werven en behouden van medewerkers in de huidige arbeidsmarkt.

m) Correctie provincie inzake exploitatiereserve
In het saldo van de kadernota is de structurele inzet (gedurende 20 jaar) van € 750.000 vanuit de exploitatiereserve opgenomen. Zoals al aangegeven in de aanbiedingsbrief heeft de provinciaal toezichthouder een gewijzigd standpunt ingenomen en beschouwt het deze bijdrage als incidenteel. In de jaarschijf 2024 hebben wij dit daarom gecorrigeerd. Met de Provincie in haar rol als toezichthouder zijn wij in gesprek over de wijze waarop wij dit de volgende jaren gaan doen.

Resultaten 2023 per programma

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** per programma weergegeven.

Bedragen x € 1.000

PB1	Veiligheid	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
1	Veiligheid	-3.534	-4.177	-4.459	-4.565	107
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-5.543	-5.872	-11.867	-12.088	221
3	Economie	-1.100	-1.840	-1.373	-2.301	928
4	Onderwijs	-3.895	-4.063	-4.374	-4.705	330
5	Sport, cultuurproductie en -participatie	-8.516	-8.934	-9.511	-10.921	1.411
6	Sociaal domein	-40.375	-41.979	-43.353	-52.989	9.634
7	Volksgezondheid en milieu	-813	-1.710	-1.338	-13.110	11.772
8	Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.	-539	-3.470	-2.071	-6.892	4.821
9	Bestuur en ondersteuning	71.738	67.461	72.724	-28.738	101.462
	Saldo exclusief mutaties reserves	**7.423**	**-4.584**	**-5.622**	**-136.309**	**130.686**
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-1.543	9	**4.590**	-542	5.133
3	Economie	-185	546	-	-	-
5	Sport, cultuurproductie en -participatie	126	162	**113**	-8	121
6	Sociaal domein	-1.321	1.397	**35**	-	35
7	Volksgezondheid en milieu	-449	686	**201**	-149	350
8	Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.	-447	1.374	**2.050**	-	2.050
9	Bestuur en ondersteuning	-699	2.453	**-1.880**	-13.500	11.620
	Saldo inclusief mutaties reserves	**2.905**	**2.043**	**-515**	**-150.508**	**149.995**

Stelposten loon- en prijsstijging

Stand per 1 september 2023	2024	2025	2026	2027
1) Prijsstijgingen en areaalvergroting	428.000	3.521.000	1.390.000	2.771.000
2) Prijsstijging lonen	1.267.000	2.791.000	4.130.000	5.342.000
Totaal	**1.695.000**	**6.312.000**	**5.520.000**	**8.113.000**

Ter toelichting:

1) Deze stelpost geeft de bedragen aan die nog beschikbaar zijn na toekenning van alle tot nu toe gehonoreerde prijsstijgingen (en arealen). Voor een gedetailleerd overzicht van het verloop van deze stelpost verwijzen wij u naar de bijlage zoals die is opgenomen bij de 2e turap 2023.

2) Deze stelpost betreft de gereserveerde ruimte voor verhoging van de salarissen in de komende jaren. Er is op basis van de meicirculaire 2023 rekening gehouden met de volgende algemene salarisaanpassingen (CAO). Voor het jaar 2024 met 4,7%, voor 2025 met 5,4%, voor 2026 met 4,5% en voor 2027 met 3,9%.

Uitgangspunten begroting

Bij het opstellen van de Begroting 2024 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Lonen en sociale lasten	De salariskosten ramen we op basis van de huidige CAO met daarbij een inschatting van een CAO-stijging in 2024-2027 conform de prognose in de Meicirculaire 2023 (2024: 4,7% - 2025: 5,4% - 2026: 4,5% - 2027: 3,9%).
Prijsindexering exploitatie	3% (prijs bruto binnenlands product Meicirculaire 2023, jaarschijf 2024)
Prijsindexering investeringen	In afwijking hiervan vindt indexering van de investeringsbudgetten onderwijshuisvesting plaats op basis van BDB (bouwkostendata 2019 1,9%, 2020 1,9%, 2021 6,1%)
Algemene uitkeringen	In de kadernota: Septembercirculaire 2022 / Decembercirculaire 2022 In de begroting: Meicirculaire 2023
Onroerende zaakbelasting	3% indexering (bruto binnenlands product Meicirculaire 2023, jaarschijf 2024) + 1,5 % extra verhoging
Overige lokale heffingen	Indexering van de tarieven met 3,0%, uitgaande van kostendekkende tarieven, tarief rioolrecht niet indexeren.
Omslagrente	1,50%
Kapitaalmarktrente (lang)	3,50%
Geldmarktrente (kort)	4,00%
Het aantal inwoners en woningen zijn onderdeel van de berekeningen van onder andere de algemene uitkering, de opbrengst onroerendezaakbelastingen, de opbrengsten bouwleges en de bijdragen aan samenwerkingsverbanden.	
Aantal inwoners	47.375 (MJB 2024-2027, jaarschijf 2024)
Aantal woningen	20.355 (MJB 2024-2027, jaarschijf 2024)

2024 in één oogopslag

Waar gaat het geld naar toe?

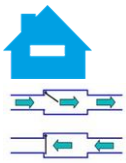
	Programma	lastenx€1.000	% van totaal
1	Veiligheid	-4.564	3,0%
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-12.631	8,4%
3	Economie	-2.301	1,5%
4	Onderwijs	-4.705	3,1%
5	Sport, cultuurproductie en -participatie	-10.931	7,3%
6	Sociaal domein	-52.989	35,2%
7	Volksgezondheid en milieu	-13.259	8,8%
8	Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.	-6.892	4,6%
9	Bestuur en ondersteuning	-42.237	28,1%
	Totaal van de programma's	-150.509	100%

Waar komt het geld vandaan?

	Programma	Batenx€1.000	% van totaal
1	Veiligheid	107	0,1%
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	5.354	3,6%
3	Economie	928	0,6%
4	Onderwijs	331	0,2%
5	Sport, cultuurproductie en -participatie	1.532	1,0%
6	Sociaal domein	9.670	6,4%
7	Volksgezondheid en milieu	12.122	8,1%
8	Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.	6.871	4,6%
9	Bestuur en ondersteuning	113.081	75,4%
	Totaal van de programma's	149.996	100%

Wat betalen inwoners?

De gemeente ontvangt ook geld uit lokale belastingen en heffingen. Hieronder ziet u wat een inwoner van Lingewaard jaarlijks betaalt.

		2024	2023
	OZB (gemiddeld tarief per woning)	€ 506,40	€ 484,70
	Rioolheffing (per aansluiting)		€ 214,00
	Riool- en waterzorgheffing		
	- gebruiker	€ 144,12	
	- eigenaar/gebruiker	€ 218,28	
	Afvalstoffenheffing (per adres)		
	Vast tarief	€ 203,88	€ 198,00
	Diftar per lediging	€ 8,19	€ 7,95
	Hondenbelasting (per hond)	€ 62,04	€ 60,24
	Toeristenbelasting (per overnachting voor toeristen)	€ 1,00	€ 1,00

Lingewaard in cijfers

	2024	2023
Inwoners	47.375	47.171
Uitkeringsgerechtigden	449	445
Leerlingen onderwijs	6.122	6.182
Oppervlakte(ha)	6.914	6.914
Openbaar groen(ha)	320	321
Woonruimten	20.355	20.235

Leeswijzer

Algemeen
In dit onderdeel staat de aanbiedingsbrief. Daarnaast zijn de belangrijkste financiële aspecten voortaan hier terug te vinden. Met eventuele structurele effecten vanuit de doorwerking van het jaar 2023 is al zo veel mogelijk rekening gehouden bij de opstelling van deze begroting. Mochten er daarnaast vanuit de 2e turap 2023 nog mutaties komen, dan verwerken wij deze via een 1e begrotingswijziging in 2024.

Programma's
Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten. Per programma benoemen we de inhoudelijke onderwerpen, de doelen die we willen bereiken, de beleidsnota's en de relevante eigen indicatoren. Voor een overzicht van de verplichte indicatoren verwijzen wij u naar de bijlage.

Wat gaan we doen in 2024?
Hier geven we zo concreet mogelijke informatie over de acties die we in 2024 gaan uitvoeren om de doelen te bereiken.

Wat mag het kosten?
Hier geven we aan welk budget er in het betreffende programma omgaat. Bij de vaststelling van de begroting worden de budgetten geautoriseerd op programmaniveau. Met ingang van vorig begrotingsjaar is de toerekening van de salariskosten aan de producten sterk vereenvoudigd. Per formatieplaats belasten we de jaarlast door naar maximaal vijf producten met een minimum van 5%. Soms ontstaan hierdoor verschuivingen tussen de producten en de programma's die op concernniveau echter budgettair neutraal zijn.

Investeringsplan
We besteden verder aandacht aan het Investeringsplan. In het Investeringsplan staan de nog niet gevoteerde investeringsbudgetten. De toekomstige lasten hiervan staan in programma 9 bij de reserveringen. De lasten van gevoteerde kredieten zitten in de kapitaallasten van het product. Deze zitten in de tabellen bij 'Wat mag het kosten' in elk programma.

Ontwikkelingen en risico's
In de programma's zijn ook ontwikkelingen geschetst. Voor informatie over risico's verwijzen we naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verbonden partijen
Sinds de Begroting 2023 integreren wij de bijdrage van de verbonden partijen aan de realisatie van doelen en bijbehorende activiteiten. Dit betekent dat er geen apart kopje meer is.

Paragrafen
De paragrafen zijn programmaoverstijgend. In de paragrafen leggen we de beleidslijnen vast met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Naast de zeven verplichte paragrafen (lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid) heeft de gemeenteraad de paragraaf 'klimaat en energie' toegevoegd. Daarnaast is voortaan een paragraaf openbaarheid verplicht.

Financiën
Hierin staat aanvullende informatie over financiële items. Deze hebben soms een verplicht karakter, maar zijn vaak ook informatief van aard.

De programma's

1. Veiligheid

Onder dit programma vallen taken met betrekking tot toezicht en handhaving van de openbare orde, het tegengaan van georganiseerde criminaliteit en het bevorderen van een veilige woon- en leefomgeving. Via de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) richten we ons ook op brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Ontwikkelingen

Polarisatie en maatschappelijke ontwrichting in de samenleving (landelijk en lokaal).
De keuzes die de overheid vanuit het algemeen belang maakt, botsen steeds vaker met individuele behoeftes en wensen van inwoners. Dat leidt tot negatieve sentimenten van sommige inwoners. Soms uiten zij hun gevoelens op een manier waarbij zij grenzen van onze democratische rechtstaat opzoeken of overschrijden. Het vertrouwen in de overheid staat onder druk. Daarom is het belangrijk om te weten wat er speelt en te zorgen voor een tijdige en heldere communicatie.

Toename zorg- en veiligheidsvraagstukken.
Zowel landelijk als lokaal hebben we te maken met complexe uitdagingen op het snijvlak van zorg en veiligheid. We zien een toename van inwoners die kwetsbaar zijn. Kwetsbare mensen zijn gevoeliger om betrokken te raken bij (verschillende vormen van) criminaliteit; als dader of als slachtoffer. Ook constateren we een toenemend aantal incidenten van personen met verward gedrag. Dit vraagt om een goede samenwerking met onze zorg- en veiligheidspartners, maar ook om het weerbaarder maken van onze inwoners en ondernemers.

Wat willen we bereiken?

We vergroten de veiligheid en het veiligheidsgevoel. Door op tijd proactief en preventief in te grijpen voorkomen we zwaardere problematiek en overlast. We leggen daarbij de focus op preventie en zorg. Dat doen we samen met verschillende zorg- en veiligheidspartners. Denk hierbij onder andere aan het Lokaal Zorg- en Veiligheidsnetwerk en het jeugdgroepenoverleg. We roepen inwoners op om een bijdrage te leveren aan een veilige samenleving. Daar waar nodig treden we, veelal in samenwerking met partners, repressief op.

Onze doelen zijn:

1. Een veilige woon- en leefomgeving.
2. Weerbaarheid van inwoners en ondernemers vergroten om het risico op ondermijning en digitale criminaliteit te verminderen.

Wat gaan we doen in 2024?

Een veilige woon en leefomgeving (doel 1)

- We passen in een zo vroeg mogelijk stadium buurtbemiddeling toe en zorgen voor integrale afstemming met partners om woonoverlast te beperken.
- We stimuleren de bereidheid bij inwoners om verdachte, ondermijnende en zorgelijke situaties te melden en hierdoor de meldingsbereidheid te vergroten.
- We richten ons op het voorkomen van drugs-en alcoholgebruik door jongeren/jongvolwassenen en het mogelijk afglijden in de criminaliteit. Deze groep loopt een groter risico dan volwassenen. Hier

zetten we zowel preventief (voorlichting, HALT-trajecten) als repressief (politie, boa's) op in en we betrekken het hele netwerk hierbij.

Weerbare inwoners en ondernemers tegen ondermijning en digitale veiligheid (doel 2)

- We houden minimaal twee bewustwordingscampagnes en/of bijeenkomsten voor specifieke doelgroepen over (digitale) criminaliteit.
- We houden tenminste één interne en twee externe bewustwordingscampagnes gericht op het herkennen van signalen die op ondermijning kunnen wijzen.
- We organiseren tenminste één bewustwordingssessie over mensenhandel. De focus hierbij is signalering van arbeidsuitbuiting en seksuele uitbuiting.
- We voeren minimaal vijf integrale controles uit op de volgende aandachtsgebieden:
    - Buitengebied;
    - Bedrijventerreinen;
    - Horeca;
    - Leegstaande panden.
- Als gemeente werpen we samen met onze partners barrières op om het criminelen zo lastig mogelijk te maken om voet aan de grond te krijgen in Lingewaard. Denk hierbij onder andere aan het uitvoeren van de BIBOB toets en het sluiten van woningen en panden bij drugs of wapenvondsten.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

1	Veiligheid	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
1.1	**Crisisbeheersing en brandweer**	**-2.408**	**-2.845**	**-3.106**	**-3.173**	**67**
60101	Explosievendetectie en -ruiming	-24	7	**6**	-61	67
60102	Crisisbeheersing en Brandweer	-2.283	-2.673	**-2.908**	-2.908	-
60103	Brandweerposten - Beheer & Onderh.	-101	-179	**-204**	-204	-
1.2	**Openbare orde en veiligheid**	**-1.126**	**-1.359**	**-1.353**	**-1.392**	**40**
60104	Uitvoering APV en Bijz. wetten	-369	-482	**-405**	-444	40
60105	Beleid Openbare Orde & Veiligheid	-460	-495	**-564**	-564	-
60106	Uitvoering Openbare Orde & Veiligh.	-297	-382	**-384**	-384	-
	Saldo Lasten en Baten	**-3.534**	**-4.204**	**-4.459**	**-4.565**	**107**
	Onttrekkingen reserves	-	-	-	-	-
	Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-3.534**	**-4.204**	**-4.458**	**-4.565**	**107**

Beleidsnota's

Integraal Veiligheidsplan 2020 - 2022 (besluitvorming Integraal Veiligheidsplan 2024-2027 is gepland voor de raad van december 2023)
Algemene plaatselijke verordening 2022 (besluitvorming Algemene plaatselijke verordening 2024 is gepland voor de raad van december 2023)
Preventie- en handhavingsplan alcohol

Investeringsplan

Voor het programma Veiligheid zijn geen investeringen opgenomen in het Investeringsplan 2024-2027.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Onder dit programma vallen alle taken die gaan over het aanleggen en onderhouden van de wegenstructuur. Inclusief voorzieningen voor fietsers, voetgangers, parkeren, straatinrichting, verkeersborden, straatverlichting, openbaar vervoerhaltes en gemeentelijke watergangen.

Ontwikkelingen

Doortrekking A15
In 2022 heeft de Raad van State een tussenuitspraak gedaan over het rekenmodel met betrekking tot stikstof. Een definitieve uitspraak over het tracé-besluit volgt nog. Realisatie duurt sowieso nog een aantal jaren. Daarom werkt de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen aan een maatregelenpakket voor knelpunten in verband met de vertraagde realisatie en de toenemende mobiliteitsdruk in de regio. Dat maatregelenpakket wordt vervolgens met het ministerie besproken.

Openbaar vervoer
Op dit moment geldt een tijdelijke noodconcessie voor het busvervoer tot medio 2026. Dit komt omdat het aantal reizigers in het openbaar vervoer is gedaald door de coronacrisis. Het is nog niet op het niveau is van daarvoor. Ondanks financiële tekorten in het openbaar vervoer wordt voor 2024 ingezet op behoud van bestaande buslijnen en dienstregelingen.

Leefbaarheid
Het mobiliteitsvraagstuk is breder dan 'hoe kom ik van A naar B?'. Het oplossen van knelpunten kost tijd. Ondertussen groeit het aantal verkeersbewegingen en het aantal kwetsbare verkeersdeelnemers gewoon door. Dit betekent dat de druk die we ervaren op woongenot en verkeersveiligheid groter wordt.

Wat willen we bereiken?

Voor de aankomende jaren is het Maatregelenprogramma GMP-plus vastgesteld. De gemeenteraad heeft aangegeven welke maatregelen prioriteit hebben. Voor de lange termijn is de Mobiliteitsvisie Lingewaard vastgesteld. Met de bouwopgave in de regio moeten we integraal werken aan verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid. In de Mobiliteitsvisie komen de volgende opgaven aan bod:

- Verkeersveiligheid heeft prioriteit.
- Leefbaarheid voor de inwoners staat centraal.
- Toekomstbestendige hoofdstructuur Lingewaard.
- Meer inzet op de fiets.
- Snel en aantrekkelijk OV, bereikbaar voor iedereen.
- Inspelen op innovaties, slimme mobiliteit en logistiek.

We werken aan de volgende doelstellingen:

1. Veilige mobiliteit voor alle weggebruikers.
2. Het bereikbaar houden van woonkernen en bedrijventerreinen.
3. Verduurzaming van mobiliteit en het beperken van negatieve effecten van verkeer op de woonomgeving.

Wat gaan we doen in 2024?

Verkeersveiligheid, bereikbaarheid en verduurzaming (doelen 1, 2 en 3)
Met onze projecten werken we integraal aan de doelen verkeersveiligheid, bereikbaarheid en verduurzaming. In 2024 zijn dat:

- We voeren de volgende projecten vanuit het Maatregelenprogramma GMP-plus in Huissen uit:
  - Groot onderhoud bochten Karstraat.
  - Realisatie vrijliggende fietspaden rotonde Stadswal-Huismanstraat.
  - Reconstructie Bredestraat-zuid.
- We bereiden de volgende projecten vanuit het Maatregelenprogramma GMP-plus voor:
  - Rotonde Van der Mondeweg (Haalderen), inclusief aansluiting Hof van Klein Baal.
  - Reconstructie Bredestraat-noord (Huissen).
  - Reconstructie Huismanstraat (Huissen).
  - Reconstructie Papenstraat (Bemmel).
- We besluiten over eventuele vervolgstappen naar aanleiding van de resultaten van de verkeersstudie bedrijventerrein Pannenhuis en het verkeersonderzoek fietsinfrastructuur.
- Vanuit het Maatregelenprogramma GMP-plus gaan we aan de slag met de volgende verkeersonderzoeken:
  - Vormgeving kruispunt Karstraat-Stadswal-Polseweg-Gochsestraat (Huissen).
  - Monitoring vrachtverkeer Huissen.
  - Monitoring motoren op de dijkwegen.
- Voor de uitvoering van de volgende riool- en onderhoudsprojecten wordt financieel bijgedragen uit het GMP-budget:
  - Rioolvervanging Gochsestraat (Huissen).
  - Groot onderhoud Stadsdam-Looveer (Huissen).
  - Kruispunt Karstraat-Zandsedwarsstraat (Huissen).
  - Aanpak kruispunt Loostraat-Keizersallee-Heirweg (Huissen).
  - Reconstructie Karstraat (Bemmel), tussen Deellaan en Kazematten.
- We starten met de uitvoering van het project Fietsvoorzieningen De Plak (Bemmel). Hiervoor is een bijdrage vanuit Park Lingezegen toegezegd. Ook is een aanvullende provinciale subsidie aangevraagd. De fasering van de uitvoering is deels afhankelijk van de vervanging van het viaduct De Plak in het kader van het project ViA15.
- We breiden de openbare laadinfrastructuur voor elektrische auto's uit.
- Samen met de Groene Metropoolregio werken we aan:
  - De planvorming voor een snelle fietsroute tussen Huissen en Arnhem.
  - De planvoorbereiding van mobiliteitsmaatregelen die voortkomen uit de studie Gebiedsaanpak A325-N325.
  - Een maatregelenpakket dat besproken kan worden met het ministerie voor knelpunten in verband met de vertraagde realisatie van de doortrekking A15 en de toenemende mobiliteitsdruk in de regio.
- Naar aanleiding van aangenomen moties in 2022-2023 gaan we:
  - Een verkeersonderzoek doen naar een veilige fietsroute tussen rotonde Karstraat-Nijverheidsstraat en Huissen-Zand via de Hortensialaan;
  - Een plan van aanpak opstellen voor de reconstructie van de Polseweg.
- We actualiseren de Nota Parkeernormen in verband met duurzame mobiliteit en de afspraken in de Woondeal 2.0.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

2	Verkeer, vervoer en waterstaat	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
2.1	**Verkeer en vervoer**	**-5.502**	**-5.807**	**-11.756**	**-11.977**	**221**
60201	Verkeersbeleid	-579	-529	**-430**	-430	-
60202	Verkeersveiligheid uitvoering	-6	-94	**-91**	-91	-
60203	Verkeersregelinstallaties	-21	-30	**-29**	-29	-
60204	Bewegwijzering en bebording	-282	-314	**-357**	-357	-
60205	Civieltechnische kunstwerken	-233	-367	**-333**	-333	-
60206	Gladheidsbestrijding	-211	-141	**-139**	-139	-
60207	Wegen	-2.849	-2.589	**-8.529**	-8.715	186
60208	Openbare verlichting	-709	-1.060	**-1.030**	-1.043	13
60209	Schoonhouden infrastructuur	-496	-423	**-548**	-548	-
60210	Straatmeubilair	-116	-260	**-270**	-292	22
2.2	**Parkeren**	**-41**	**-85**	**-111**	**-111**	
60211	Parkeren	-41	-85	**-111**	-111	-
	Saldo Lasten en Baten	**-5.543**	**-5.892**	**-11.867**	**-12.088**	**221**
	Onttrekkingen reserves	445	162	**5.133**	-	5.133
	Toevoegingen reserves	-1.987	-133	**-542**	-542	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-7.086**	**-5.863**	**-7.277**	**-12.630**	**5.354**

Beleidsnota's

Gemeentelijk Mobiliteitsplan (2017)
Nota Parkeernormen Lingewaard 2020
Maatregelenprogramma GMP-plus (2021)
Netwerk laadpalen elektrisch vervoer: visie en plaatsingsbeleid (2021)
Mobiliteitsvisie Lingewaard (februari 2022)
Wegencategoriseringsplan Lingewaard (2020)

Investeringsplan

2.01	Gemeentelijk mobiliteitsplan: Fietsvoorzieningen De Plak en GMP werkbudgetten infrastructuur	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 2.739.000 € 910.000 € 1.055.000 € 910.000 € 910.000 € 910.000	2024 2024 2024-2025 2025-2026 2026-2027 2027-2028	Voor de uitvoering van het project Fietsvoorzieningen De Plak in 2024 is € 2.739.000 gereserveerd. Vanaf 2023 is er structureel € 910.000 per jaar gereserveerd voor de uitvoering van GMP-projecten. Hiervan is € 150.000 per jaar gereserveerd voor 'werk-met-werk-projecten'. Voor 2024 is € 145.000 gereserveerd voor de aanpak van het kruispunt Karstraat-Zandsedwarsstraat. De overige middelen zijn nog niet gelabeld aan de uitvoering van concrete projecten.

2.02	Maatregelenprogramma GMP-plus	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.754.000	2024-2027	Het bedrag van € 1.754.000 dat op het investeringsplan staat, is nog niet specifiek gelabeld aan een van de projecten van het maatregelenprogramma GMP+. Dit bedrag kan ingezet worden voor de aanpak van de rotonde Karstraat-Nijverheidsstraat en/of de rotonde Stadswal-Van Voorststraat-Langekerkstraat.

2.03	Hoogwatervrij maken Looveer	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.185.000	2023-2029	Voor de bereikbaarheid van het industrieterrein is verbetering van de toegangsweg gewenst. Daarom onderzoeken we in overleg met de provincie welke verbetering mogelijk is met de gereserveerde middelen en welke cofinanciering van de provincie mogelijk is.

2.04	Fietsvoorzieningen snelfietsroute langs A15	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 355.000	2025-2026	De snelfietsroute zit in het tracé-besluit A15 en wordt aangelegd door Rijkswaterstaat. Wij betalen € 355.000 mee aan de snelfietsroute.

2.05	Fietspad A325 Kattenleger	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 175.000	2026	Deze investering betreft een fietsbrug over de A325 tussen de Bemmelseweg in Overbetuwe en de Kattenleger in Lingewaard. Het project is in voorbereiding bij de gemeente Overbetuwe. Onze gemeente draagt financieel bij. De tijdplanning hangt af van de provinciale planning m.b.t. de vervanging van alle viaducten over de A325.

2.06	Klappenburgstraat e.o. Bemmel RRW (reserve rehabilitatie wegen)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.346.000	2025-2026	Bij de rioolreconstructie wordt het bestaande gemengd rioolsysteem vervangen door een gescheiden rioolsysteem. Vanwege synergievoordelen worden tegelijkertijd de trottoirs en inritten vervangen. De rijbanen krijgen elementverhardingen in plaats van asfalt.

2.07	Hofsteestraat Haalderen RRW	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 65.000	2024	Bij de rioolreconstructie wordt het bestaande gemengd rioolsysteem vervangen door een gescheiden rioolsysteem. Vanwege synergievoordelen worden tegelijkertijd de trottoirs en inritten vervangen.

2.08	Vleumingen Gendt RRW	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 41.000	2025	Bij de rioolreconstructie in deze straat worden vanwege synergievoordelen tegelijkertijd de trottoirs en inritten vervangen.

2.09	Wijngaarden RRW	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 115.000	2024	Bij de rioolreconstructie in deze straat worden vanwege synergievoordelen tegelijkertijd de trottoirs en inritten vervangen.

2.10	Karstraat Bemmel RRW	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 45.000	2024	In dit deel van de Karstraat tussen de Deellaan en Kazematten verbeteren we de verkeerstechnische inrichting. Vanwege synergievoordelen worden tegelijkertijd ook de fietsstroken en inritten verbeterd en het wordt het bestaande gemengd rioolsysteem vervangen.

2.11	Deken dr. Mulderstraat Bemmel RRW	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 45.000	2024	Bij de rioolreconstructie in deze straat wordt het bestaande gemengd rioolsysteem vervangen door een gescheiden rioolsysteem. Vanwege synergievoordelen worden tegelijkertijd de trottoirs en inritten vervangen. De rijbaan krijgt bestrating in plaats van asfalt.

2.12	VRI Gendt	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 65.000	2024	De huidige verkeersregelinstallatie op de Langstraat is technisch afgeschreven. Naast de software worden ook masten, lantaarns en detectielussen vervangen.

3. Economie

Onder dit programma vallen taken in verband met economische ontwikkeling en bedrijvigheid, dienstverlening aan ondernemers en economische promotie. Onder bedrijvigheid vallen bedrijven-terreinen, winkelconcentraties en het ontwikkelingsgebied voor glastuinbouw. Ook de financiële component van evenementen en toerisme (markt- en kermisgelden, toeristenbelasting) hoort hierbij.

Ontwikkelingen

Netcongestie energie-infrastructuur
In het kader van de regionale verstedelijkingsstrategie en het regioarrangement zoeken provincie, regio en gemeenten samen naar oplossingen voor de netcongestie en nieuwe energievoorzieningen. Landelijk wordt gewerkt aan uitbreiding van het energienet. Ondernemers met vragen over energiebesparing kunnen terecht bij het regionaal expertisecentrum energie Regionaal Expertiseteam Energie | Arnhem-Nijmegen eo (ree.nl).

Circulaire economie
Naast uitbreiding van het energienet worden landelijk ook afspraken (met provincies en regio's) voorbereid over het concreet maken van inspanningen voor gesloten kringlopen van grondstoffen en producten (circulaire economie).

Wat willen we bereiken?

We hebben in Lingewaard een goed draaiende economie en bedrijven die voor werkgelegenheid zorgen. Onze ondernemers staan voor grote uitdagingen. Consumentengedrag verandert en de transities voor energie en een circulaire economie zijn complex. We ondersteunen onze bedrijven daarbij. Onze inzet is gericht op een toekomstbestendige economie. Onze doelen zijn:

1 Een toekomstbestendige lokale economie;
2 Voldoende ontwikkelruimte voor en het verduurzamen van bedrijventerreinen;
3 Compacte en comfortabele winkelcentra;
4 Daadkrachtige dienstverlening aan ondernemers;
5 Meer recreatie en toerisme;
6 Versterking van NEXTgarden.

Indicator *	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024	B2027
Verbeteren ondernemersklimaat	Ranglijst MKB-vriendelijke gemeente (voorheen rapportcijfer) **	6,9	6,9	+ 25 plaatsen	+ 10

** De indicator m.b.t. het aantal verkochte bedrijfskavels is niet meer opgenomen. Alle beschikbare bedrijfskavels zijn verkocht en nieuwe ruimte op Agropark III is in voorbereiding. Daarmee wordt het aanbod van glastuinbouwkavels op Bergerden verkleind. Omdat er nog geen gewijzigde grondexploitatie is, is voor het aantal te verkopen bedrijfs- en glastuinbouwkavels geen prognose opgenomen.*
*** Enquête wordt om de 2 jaren gehouden. Voorheen was de indicator een rapportcijfer. In het economisch uitvoeringsprogramma is nu de ambitie opgenomen om 25 plekken op de ranglijst te stijgen*

Wat gaan we doen in 2024?

Een toekomstbestendige lokale economie (doel 1)

- We werken aan de organisatiegraad en -kracht van collectieven zoals ondernemers- en winkeliersverenigingen en het centrummanagement. Dit doen we door samen met deze collectieven tot activiteitenplannen te komen.
- Met ondernemers bespreken we mogelijke inspanningen van gemeente en ondernemers voor een meer circulaire economie. Waaronder ook de actualisatie van het gemeentelijk grondstoffenbeleid.

Voldoende ontwikkelruimte voor en het verduurzamen van bedrijventerreinen (doel 2)

- In vervolg op het bereiken van overeenstemming met de provincie over de ontwikkeling van Agropark III leggen we het bestemmingsplan en de grondexploitatie voor aan de raad. Daarin zijn verduurzaming zoals de aansluiting op het warmtenet en het gebiedslabel meegenomen. Voor het bouwrijp maken en het uitgeven van kavels zijn we, behalve de uitkomst van de planprocedure, ook afhankelijk van netbeheerders en het kunnen realiseren van benodigde aansluitingen.
- Met de ondernemers op Pannenhuis starten we samen met het REE (regionaal expertiseteam energie) een collectief project voor energiebesparing.
- Voor het bedrijventerrein Gendt-Bemmel proberen we tot een bedrijfsinvesteringszone (BIZ) te komen.
- Regionaal leveren we input voor een nieuw Regionaal Programma Werklocaties (RPW).

Compacte en comfortabele winkelcentra (doel 3)

- Eind 2023 houden we workshops over hoe we met bestaande en nieuwe maatregelen de aantrekkelijkheid van de winkelcentra in Bemmel, Gendt en Huissen kunnen verbeteren. In 2024 stellen we een visie met prioriteiten op aan de hand van de uitkomsten van deze workshops. En we voeren de maatregelen uit deze visie uit. Bij deze maatregelen houden wij rekening met relevante economische gegevens als het leegstandsniveau, koopstromen en de nabijheid van Nijmegen en Arnhem.
- We ondersteunen het Centrum Management Lingewaard (CML) bij activiteiten met betrekking tot de verschillende centrumgebieden. Ook beraden we ons op de rol voor CML bij toekomstige ontwikkelingen.

Daadkrachtige dienstverlening aan ondernemers (doel 4)

- In een breed team en samen met de omgevingsdienst verduidelijken we de procedures voor aanvragen vanuit o.a. ondernemers. Dit houdt verband met het in werking treden van de Omgevingswet.

Meer recreatie en toerisme (doel 5)

- Samen met de gemeente Berg en Dal verkennen we de mogelijkheden voor het voortzetten van de inspanningen om tot een recreatieve veerdienst Bemmel – Ooij te komen.
- We onderzoeken of en hoe we een aantal schouwpaden langs watergangen publiek toegankelijk kunnen maken.
- Samen met de parkorganisatie van Park Lingezegen werken we aan de versterking van de recreatieve functie van het parkgebied. Die versterking zit in het routenetwerk, evenementen, de aanleg van een voedselpark/-bos en de begeleiding van private initiatieven die passen bij de parkdoelen.
- Samen met Overbetuwe geven we een 'belevingskaart' uit als opvolger van de 'mini-map'.

Versterking van NEXTgarden (doel 6)
Vanuit de eind 2021 vastgestelde strategische visie en gebiedsvisie werken we aan de versterking van het tuinbouwcomplex via vier programmalijnen: een dynamisch en innovatief glastuinbouwgebied, robuuste duurzame energiemix, verbinding met de consument en een aantrekkelijk vestigingsmilieu. Daarmee werken we toe naar een economisch toekomstvast NEXTgarden en in 2030 energieneutraal. In 2024 werken we aan:

- Dynamisch glastuinbouwgebied: we verbinden en stimuleren tuinders die werken aan innovatieve teelten.
- Energiemix: we werken met veel partijen in de regio samen aan duurzame bronnen en voorzieningen zoals warmte opslag , het warmtenet en zonne-thermie. Daarmee kan NEXTgarden uitgroeien tot een energie-hub en een rol spelen in de energietransitie in de bebouwde omgeving.
- Verbinding: we realiseren een meetingpoint als draaischijf voor samenwerking, ontmoeten en leren in het gebied voor tuinders, onderwijs, consumenten en bezoekers.
- In de gebiedsvisie NEXTliving staan gebieden grenzend aan Bergerden beschreven als NEXTliving. Voor het gebied De Rietkamp wordt dit uitgewerkt in een ontwikkelplan voor wonen, verblijven en ondernemen. Voor het beschikbaar houden van ontwikkelruimte blijft reservelocatie Kamervoort beschikbaar.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

3	Economie	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
3.1	**Economische ontwikkeling**	**-1.077**	**-1.351**	**-1.262**	**-1.262**	
60301	Samenwerkingsverbanden	-725	-840	**-853**	-853	-
60302	Economische ontwikkeling	-352	-511	**-409**	-409	-
3.2	**Fysieke bedrijfsinfrastructuur**	**244**	**-314**	**67**	**-617**	**684**
60304	Industrieterreinen	244	-314	**67**	-617	684
3.3	**Bedrijvenloketten bedrijfsregelingen**	**-148**	**-153**	**-155**	**-175**	**20**
60305	Bedrijvenloket	-132	-124	**-125**	-125	-
60306	Straatmarkten	-16	-29	**-30**	-50	20
3.4	**Economische promotie**	**-119**	**-22**	**-23**	**-247**	**224**
60307	Toerisme	-96	-43	**-44**	-148	104
60308	Kermis	-16	26	**26**	-94	120
60309	Economische promotie	-7	-5	**-5**	-5	-
	Saldo Lasten en Baten	**-1.100**	**-1.840**	**-1.373**	**-2.301**	**928**
	Onttrekkingen reserves	399	546	-	-	-
	Toevoegingen reserves	-583	-	-	-	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-1.285**	**-1.294**	**-1.373**	**-2.301**	**928**

Beleidsnota's

Economisch beleidsplan (2022)
Recreatienota Lingewaard en Overbetuwe (april 2023)
Regionaal Programma Werklocaties 2020 - 2024
Strategische visie NEXTgarden (2021)
Gebiedsvisie NEXTgarden (2021)

Investeringsplan

Voor het programma Economie zijn geen investeringen opgenomen in het Investeringsplan 2024-2027.

4. Onderwijs

Onder dit programma vallen de kinderopvang, het basisonderwijs, bewegingsonderwijs, onderwijshuisvesting, voor- en vroegschoolse educatie, onderwijskansenbeleid, passend onderwijs, leerplicht, leerlingenvervoer en volwasseneneducatie.

Ontwikkelingen

Door de komst van statushouders en Oekraïense vluchtelingen ligt er meer druk op onderwijs. Voor beide groepen geldt onderwijs vanuit het principe Thuis Nabij. Scholen ontvangen extra middelen voor taalonderwijs.

Wat willen we bereiken?

Ieder kind krijgt de kans om zich te ontwikkelen en zijn talenten te benutten. Onderwijs is de basis. De meeste kinderen en jongeren doorlopen zonder noemenswaardige problemen het onderwijs. Zij groeien op tot jonge mensen met een stevige basis. Zij kunnen met zelfvertrouwen de keuzes maken die horen bij het leven, zij doen mee en zijn betrokken bij de maatschappij. Hier zijn we samen verantwoordelijk voor: ouders, kinderen en jongeren zelf, onderwijs en kinderopvang, vrijwilligers en professionals. Dit betekent niet dat opgroeien en opvoeden zonder slag of stoot gaat. Vallen hoort erbij en we helpen elkaar bij het opstaan. Om iedereen goed mee te laten doen, geven we specifieke aandacht aan bevordering en ondersteuning van taalontwikkeling bij kinderen en basisvaardigheden bij volwassenen.

Onze doelen zijn:

1. Kinderen en jongeren ontwikkelen zich veilig en prettig gedurende hun schoolperiode.
2. Goede onderwijshuisvesting.
3. Bekendheid en kennis rondom laaggeletterdheid bij professionals en inwoners vergroten om het aantal laaggeletterden te verminderen.

Wat gaan we doen in 2024?

Kinderen en jongeren ontwikkelen zich veilig en prettig gedurende hun schoolperiode (doel 1)

- We bevorderen de doorgaande ontwikkelingslijn naar het onderwijs en verbeteren de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Dat doen we door pedagogisch medewerkers VVE van SKAR, Kinderopvang Zonnekinderen en Kinderopvang de Linge te trainen in planmatig werken aan doelen en opbrengstgericht werken.
- We voeren projecten uit die de zelfredzaamheid van kinderen in het leerlingenvervoer versterken. Dit doen we door kinderen te leren zelfstandig te reizen met de fiets en/of het openbaar vervoer.

Goede onderwijshuisvesting (doel 2)

- We gaan verder met de uitvoering van de eerste termijn van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Het gaat om de meerjarige projecten: OBC De Heister in Bemmel, IKC Het Sterrenbos in Huissen, IKC De Vonkenmorgen in Gendt en IKC De Doornick in Doornenburg.
- Op basis van de uitkomsten van de evaluatie van het IHP starten we met de actualisatie van het IHP. We streven naar een inclusief en visie gedragen IHP. Dit wordt het kader voor toekomstige plannen voor nieuwbouw en renovatie. Waarbij leerlingen met en zonder beperkingen zoveel mogelijk samen naar school gaan. Waarbij we rekening houden met de inhoudelijke invulling van het onderwijs en het daarbij horende gebouw en omgeving.
- We gaan werken met de financiële normeringen uit het kwaliteitskader van Ruimte OK. Deze normeringen zijn hoger dan waar we tot nu toe mee rekenen. Het kwaliteitskader is op initiatief van de

VNG, PO-raad, VO-raad en het waarborgfonds & kenniscentrum kinderopvang opgesteld. Dit kader vertrekt vanuit de kennis dat een goed onderwijsgebouw een positief effect heeft op het gedrag, welbevinden en leerproces van de leerlingen en leerkrachten die het gebouw dagelijks gebruiken.

Bekendheid en kennis rondom laaggeletterdheid bij professionals en inwoners vergroten om het aantal laaggeletterden te verminderen (doel 3)

- We werken hiervoor regionaal samen. We trainen professionals in het herkennen van laaggeletterdheid en het zorgen voor passende ondersteuning. En we maken onze samenleving er meer bewust van. Om op deze manier laaggeletterdheid bespreekbaar te maken, meer laaggeletterden te bereiken en hen passend te ondersteunen.
- We breiden de servicepunten van de bibliotheek uit met activiteiten op het gebied van taal en digitale vaardigheden.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

4	Onderwijs	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
4.1	**Openbaar basisonderwijs**	**-48**	**-49**	**-49**	**-49**	
60401	Openbaar basisonderwijs	-48	-49	**-49**	-49	-
4.2	**Onderwijshuisvesting**	**-2.314**	**-2.256**	**-2.242**	**-2.245**	**3**
60402	Bijzonder basisonderwijs	-141	-135	**-134**	-134	-
60403	Onderwijshuisvesting	-2.173	-2.121	**-2.108**	-2.111	3
4.3	**Onderwijsbeleid en leerlingzaken**	**-1.533**	**-1.833**	**-2.083**	**-2.411**	**327**
60404	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-485	-520	**-694**	-1.022	327
60405	Leerlingenvervoer	-1.037	-1.296	**-1.359**	-1.359	-
60406	Volwasseneducatie	-11	-17	**-30**	-30	-
	Saldo Lasten en Baten	**-3.895**	**-4.138**	**-4.374**	**-4.705**	**330**
	Onttrekkingen reserves	-	-	-	-	-
	Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-3.895**	**-4.138**	**-4.374**	**-4.705**	**330**

Beleidsnota's

Beleidsnotitie Visie Integraal Kind Centrum gemeente Lingewaard (2015)
Beleidsnota leerlingenvervoer ‘Samen kom je verder’ (2014, aangepast in 2018)
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (2019)
Beleidsplan sociaal domein "Iedereen hoort erbij!"(2021)
Uitvoeringsplan Onderwijskansenbeleid Lingewaard (2023)

Investeringsplan

4.01	Uitvoering integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 29.088.000	2024 - 2026	Voor de eerste termijn van het IHP is bij aanvang (2019) 27 miljoen beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met de BDB index. In de kadernota staat dat het beschikbaar gestelde budget niet voldoende is om scholen uit de eerste termijn van het IHP te realiseren. In de kadernota is aangegeven dat er extra investeringsbudget nodig is voor de stichtingskosten en voor de locatiegebonden kosten. De extra benodigde stichtingskosten bedragen in totaal € 6,2 miljoen. Stijging van bouwkosten, landelijk bijgestelde uitgangspunten voor Frisse scholen klasse B en extra vierkante meters bij zowel IKC Het Sterrenbos als IKC De Vonkenmorgen door toename van het aantal leerlingen zijn de belangrijkste redenen hiervoor. Daarnaast is er sprake van locatiegebonden kosten. Deze zijn bij de vaststelling van het IHP in 2019 niet geraamd. Het gaat hierbij om kosten voor o.a. bouwrijp maken, onderzoeken bestemmingsplan / bouwvergunning, sloop bestaand gebouw, tijdelijke huisvesting en inrichting openbare ruimte. Op dit moment gaan we ervan uit dat de locatiegebonden kosten gemiddeld zo'n 30% van de stichtingskosten zijn. Totale locatiegebonden kosten komen hiermee op € 6,4 miljoen. Hiervan is ongeveer 60% incidenteel (niet afschrijven) en 40% structureel (kapitaallasten).

5. Sport, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Onder dit programma vallen taken op het gebied van sport, bibliotheek, cultuur, kunst, cultureel erfgoed, monumenten en archeologie, groen & openluchtrecreatie. De economische component van recreatie en toerisme (promotie, toeristenbelasting, e.d.) valt onder programma 3 en de ruimtelijke component van recreatie, zoals het aanleggen van recreatieve routes, valt onder programma 8.

Ontwikkelingen

Sport en cultuur zijn de unieke activiteiten die generaties en culturen bijeenbrengen met activiteiten die bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling, ontmoeting en het samen bereiken van een gezond en actief leven. Ze verbinden verleden, heden en toekomst in onze kernen. Hiermee wordt het nog belangrijker dat sport en cultuur voor iedereen bereikbaar en betaalbaar zijn.

Wat willen we bereiken?

We streven naar sociale samenhang en vitaliteit van onze inwoners. Samen met verenigingen en andere maatschappelijke organisaties zorgen we voor een aantrekkelijk aanbod van voorzieningen. De beleving en behoefte van de inwoner zijn het uitgangspunt. De besteding van onze vrije tijd staat hierbij centraal. We werken aan aantrekkelijke openbaar toegankelijke voorzieningen en een aantrekkelijke openbare ruimte voor iedereen. Een leefomgeving die uitnodigt om erop uit te gaan, elkaar te ontmoeten en mee te doen.

Onze doelen zijn:

1. Gezonde inwoners in een samenleving waarin jong tot oud mee kan doen doordat we een passend aanbod aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten bieden in de directe leefomgeving van onze inwoners.
2. Duurzame, aantrekkelijke, betaalbare en toegankelijke sportaccommodaties in Lingewaard.
3. Natuur, biodiversiteit en landbouw verbinden en versterken.
4. Zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt tot (samen) bewegen met voldoende uitdagende speelmogelijkheden voor kinderen in alle kernen.

Wat gaan we doen in 2024?

Gezonde inwoners in een samenleving waarin jong tot oud mee kan doen doordat we een passend aanbod aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten bieden in de directe leefomgeving van onze inwoners. (doel 1)

- We verbinden het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en preventie met het sport- en beweegakkoord en het cultuurakkoord en voeren dit in samenwerking met alle betrokken partners uit.
- We evalueren de inzet van de cultuurcoaches vanuit de uitvoering van het cultuurakkoord.
- We actualiseren het erfgoedbeleid.
- We vieren in 2025 80 jaar vrijheid. Dit organiseren we met tien gemeenten in de Betuwe.

Duurzame, aantrekkelijke, betaalbare en toegankelijke sportaccommodaties in Lingewaard. (doel 2)

- Voor Huissen werken we aan een toekomstbestendige multifunctionele sportaccommodatie bij sportpark de Blauwenburcht. Daarnaast verduurzamen we de gymzalen de Abacus en het Sterrenbos
- Voor Bemmel werken we aan een nieuwe sporthal bij het OBC. We gaan daarbij voor grondige duurzame renovatie of specifieke nieuwbouw.
- Voor Gendt verduurzamen we ook de sporthal Walburgen.

Natuur, biodiversiteit en landbouw verbinden en versterken. (doel 3)

- We gaan verder met het project vlinderrijke akkerranden dat in 2023 is gestart.
- We starten met een bundel participatieprojecten ter versterking van landschap en biodiversiteit.

Zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt tot (samen) bewegen met voldoende uitdagende speelmogelijkheden voor kinderen in alle kernen.

- We geven uitvoering aan de Speelvisie Lingewaard (2019-2029)

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

5	Sport, cultuurproductie en -participatie	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
5.1	**Sportbeleid en activering**	**-587**	**-312**	**-339**	**-339**	
60501	Sportbeleid en activering	-587	-312	**-339**	-339	-
5.2	**Sportaccommodaties**	**-2.670**	**-3.402**	**-3.486**	**-4.804**	**1.316**
60502	Binnensportaccommodaties	-120	-686	**-191**	-768	576
60503	Buitensportaccommodaties	-181	-186	**-192**	-451	258
60504	Zwembaden	-299	-323	**-334**	-530	196
60505	Binnensportacc. - Beheer & Onderh.	-771	-750	**-860**	-1.022	162
60506	Buitensportacc. - Beheer & Onderh.	-1.299	-1.457	**-1.909**	-2.033	124
5.3	**Cultuurpresentatie en cultuurproductie**	**-485**	**-459**	**-534**	**-535**	**2**
60508	Vormings- en ontwikkelingswerk	-204	-219	**-244**	-245	2
60509	Cultuur	-249	-213	**-254**	-254	-
60510	Kunst in de openbare ruimte	-32	-27	**-36**	-36	-
5.5	**Cultureel erfgoed**	**-72**	**-89**	**-87**	**-90**	**4**
60511	Monumenten & Archeologie	-47	-72	**-69**	-72	4
60512	Oudheidkunde	-25	-17	**-18**	-18	-
5.6	**Media**	**-872**	**-881**	**-894**	**-900**	**6**
60513	Bibliotheken	-872	-881	**-894**	-900	6
5.7	**Openbaar groen en (openlucht)recreatie**	**-3.830**	**-4.127**	**-4.171**	**-4.253**	**83**
60514	Natuur en landschap	-186	-173	**-164**	-164	-
60515	Recreatieve voorzieningen	-113	-97	**-99**	-125	27
60516	Speelvoorzieningen	-245	-417	**-350**	-350	-
60517	Dierenparken	-57	-47	**-56**	-56	-
60518	Groen- en reststroken	136	-95	**-109**	-152	43
60519	Hondenuitlaatstroken	-161	-169	**-193**	-193	-
60520	Onderhoud openbaar groen	-2.389	-2.463	**-2.503**	-2.503	-
60521	Evenementen	-321	-187	**-187**	-200	13
60522	Park Lingezegen	-291	-291	**-326**	-326	-
60523	Watergangen / onderhoud	-203	-188	**-184**	-184	-

	Saldo Lasten en Baten	**-8.516**	**-9.270**	**-9.511**	**-10.921**	**1.411**
	Onttrekkingen reserves	156	145	**121**	-	121
	Toevoegingen reserves	-30	-8	**-8**	-8	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-8.390**	**-9.133**	**-9.399**	**-10.929**	**1.532**

Beleidsnota's

Visie Beeldende Uitingen in de Openbare Ruimte Lingewaard (2012)
Beleidsnota Cultureel Erfgoed Lingewaard (2015)
Groenfonds 2015 en addendum (2021)
Evaluatie sociaal-cultureel en maatschappelijk accommodatiebeleid (2016)
Nota recreatie en toerisme: "Betuwe in verbinding: een dijk van een landschap" Lingewaard en Overbetuwe 2023 - 2028 (2023)
Bomenlijst 2018
Uitvoeringsprogramma Landschap en Biodiversiteit 2019-2023 (2018)
Contourennota accommodatie- en vastgoedbeleid (2019)
Beleidsplan spelen (2019)
Cultuurnota 'Beleef kunst en cultuur in Lingewaard' (2022)
Sportbeleid gemeente Lingewaard 'Goed in beweging' (2021)
Sport- & Beweegakkoord, ontmoeten door bewegen 2023-2026 (2023)
Beleidsplan sociaal domein 'Iedereen hoort erbij' (2021)'

Investeringsplan

5.01	**Vervanging groen en bomen 2024 - 2027**	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 123.000	van 2024 t/m 2027	Veel openbaar groen is aan vervanging toe. We vervangen openbaar groen op wijkniveau. De kwaliteit van de bomen en de beplanting in de gemeente brengen we in beeld. Daarna pakken we op wijkniveau het groen aan dat het hardst aan vervanging toe is.
€ 123.000		
€ 123.000		
€ 123.000		

5.02	**Gastvrije Waaldijk**	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 100.000	2027-2030	Parallel aan de lopende dijkversterkingsprojecten wordt de noordelijke Waaldijk in Gelderland heringericht. Autoverkeer blijft mogelijk, maar de dijk wordt voor recreatieverkeer veiliger en aantrekkelijker. Gemeenten betalen € 100.000 mee aan recreatieve voorzieningen zoals rustpunten, informatiezuilen e.d.. Op grond van de intentieverklaring om mee te doen aan het project is het investeringsbedrag gereserveerd. Het tijdpad voor de dijkversterking is nog onderwerp van overleg met het Waterschap.

5.03	Fietspad Angerense Polder	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 88.000	2027-2029	In de Angerense polder wordt in het kader van de herinrichting een nieuw fietspad rond het steenfabrieksterrein aangelegd dat in 2029 wordt opgeleverd. Als resultaat van een inwonersinitiatief willen we de hele route voor fietsers door de polder herstellen / opwaarderen. Dit investeringsbedrag is gereserveerd voor het verbeteren van de bestaande weg tussen het fabrieksterrein en de dijk bij Angeren.

5.04	Sportpark De Blauwenburcht (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 19.416.000	2024-2026 vanaf 2027	Op Sportpark Blauwenburcht bouwen we in het kader van het sportaccommodatieplan Huissen een multifunctionele sportaccommodatie. Vermindering exploitatielasten € 104.000 structureel.

5.05	Sporthal OBC (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 2.600.000	2025-2026	Er is een investering nodig om in plaats van 3 gymzalen een sporthal te bouwen inclusief de bijgekomen indexering. Hiervoor is ook € 3,9 miljoen vanuit het IHP beschikbaar. In de raadsvergadering van 14 september 2023 is dit investeringsbudget beschikbaar gesteld.

5.06	Sporthal de Brink, turnlocatie (KN’24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 542.000	2027	Als onderdeel van het sportaccommodatieplan Huissen bouwen we een gedeelte van Sporthal De Brink om tot een turnlocatie.

5.07	Verduurzaming gymzalen Abacus & Sterrenbos (KN’24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 918.000	2024	Als onderdeel van het accommodatieplan Huissen verduurzamen we de gymzalen Abacus en Sterrenbos naar energieneutraal.

6. Sociaal domein

Dit programma richt zich op alle inspanningen op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Participatiewet, de Wet inburgering en de Jeugdwet. Welzijn, preventie, armoedebeleid en schuldhulpverlening maken ook deel uit van dit programma. Daarnaast richt het zich op het faciliteren van inwonersinitiatieven.

Ontwikkelingen

We geven de Taskforce sociaal domein een vervolg in de Taskforce Strategische Agenda Sociaal Domein voor de periode van 2023 – 2026 met de volgende opgaven:

1. Versterken sociale basis.
2. Beschermd thuis.
3. Lingewaardse ontwikkelagenda jeugdhulp.
4. Lingewaardse agenda voor bestaanszekerheid.
5. IZA/ GALA Transformatie van zorg naar gezondheid.
6. Integrale werkwijze rond statushouders en vluchtelingen.
7. Beheersbare kosten in het sociaal domein.

Wat willen we bereiken?

Een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Hieraan bouwen we samen met onze inwoners en maatschappelijke partners. Een samenleving waarin iedereen zijn leven op een prettige manier en naar eigen keuze kan invullen. En waarin mensen naar elkaar omkijken en elkaar helpen als dat nodig is.
Meedoen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Het is onze taak om inwoners te helpen zo goed mogelijk deel te blijven nemen aan de samenleving. Met dit uitgangspunt zorgen wij voor een goede sociale infrastructuur en aanvullende hulp en ondersteuning als inwoners tijdelijk of langdurig niet voldoende voor zichzelf of hun gezin kunnen zorgen. Daarbij zetten we extra in op een gezonde leefstijl en preventie, goede en toegankelijke algemene voorzieningen en voorkomen we – waar mogelijk – dat mensen zwaardere zorg nodig hebben. Dat doen wij door de sociale basis te versterken en daarbij bijvoorbeeld in dorpshuizen en ontmoetingscentra een ‘huiskamer’ te openen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en laagdrempelig vragen kunnen stellen over zorg en ondersteuning.

Onze doelen zijn:

1. De versterking van de sociale basis.
2. Duurzame, aantrekkelijke, betaalbare en toegankelijke maatschappelijke accommodaties in Lingewaard. Waarin voldoende ruimte is voor onze verenigingen en maatschappelijke organisaties. En waar door multifunctioneel gebruik een goede bezetting is.
3. Inwoners worden gezond en gelukkig ouder. Door zelfstandig te blijven wonen, veilig over straat te kunnen gaan, in de buurt hulp te hebben en anderen kunnen te ontmoeten.
4. Inwoners met soms onbegrepen gedrag bieden we mogelijkheden om ook mee te doen. We vormen een kring om hen heen, als dat (even) nodig is. Zo helpen we inwoners ‘uit de verwarring te komen’.
5. Inwoners met een uitkering helpen wij aan het werk. Inwoners die hun baan verliezen helpen we werk te vinden als hen dat zelf niet lukt.
6. Ieder kind krijgt de kans om zich te ontwikkelen en zijn talenten te benutten. Dit doen we samen: ouders, kinderen en jongeren zelf, onderwijs en kinderopvang, vrijwilligers en professionals. Met vallen en opstaan.
7. Alle mensen die nieuw in Lingewaard komen wonen zijn welkom. Wij willen dat zij zich snel thuis voelen en mee kunnen doen in onze samenleving.

8. Inwoners kunnen rekenen op leefbare wijken, buurten en dorpen.

Inwonersinitiatieven

Indicator	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024	B2027
Lingewaard Doet	Aantal gerealiseerde ideeën	29	34	30	30
Inwonersinitiatieven	Aantal maatschappelijke initiatieven	15	14	14	14

Wat gaan we doen in 2024?

De versterking van de sociale basis (doel 1)

- We bereiden de aanbestedingsdocumenten voor op basis van de vastgestelde contourennota Versterking van de sociale basis. We betrekken uw raad daarbij. We voeren de aanbesteding uit en implementeren de nieuwe werkwijze.
- We stellen een uitvoeringsprogramma inclusie en diversiteit op.

Duurzame, aantrekkelijke, betaalbare en toegankelijke maatschappelijke accommodaties in Lingewaard waarin voldoende ruimte is voor onze verenigingen en maatschappelijke organisaties en waar door multifunctioneel gebruik een goede bezetting is (doel 2)

- Voor Huissen werken we aan een multifunctionele accommodatie in het centrum.
- Voor Huissen leveren we een bijdrage aan de verduurzaming van het scoutinggebouw Dannenburcht.
- Voor Bemmel ronden we het accommodatieplan af. We betrekken het vergroten van de aantrekkingskracht van het centrum daarbij. We onderzoeken hoe we de wensen op het vlak van sociaal culturele voorzieningen hieraan kunnen verbinden.
- Voor Haalderen voegen we bewegen, sporten en ontmoeten samen in één multifunctionele cultuur- en sportaccommodatie (MFCSA) op het terrein van voetbalvereniging HAVO.
- Voor Gendt ronden we de uitbreiding en verduurzaming van SKC de Leemhof af.
- Voor Doornenburg starten we met het opstellen van een accommodatieplan. Hierin nemen we het verduurzamen en toegankelijk maken van het Ontmoetingscentrum mee.
- Voor Angeren starten we met het opstellen van een accommodatieplan. We nemen hierin het verduurzamen en toegankelijk maken van het bestaande dorpshuis mee.

Inwoners worden gezond en gelukkig ouder. Door zelfstandig te blijven wonen, veilig over straat te kunnen gaan, in de buurt hulp hebben en anderen kunnen ontmoeten (doel 3)

- We maken een plan voor het realiseren van ontmoeting voor ouderen: van huiskamer tot aan geïndiceerde dagactiviteiten.
- We bereiden regionaal de aanbesteding Wmo voor. Hierbij is het streven dat eventuele nieuwe contracten ingaan per 1 juli 2025.

Inwoners met soms onbegrepen gedrag bieden we mogelijkheden om ook mee te doen. We vormen een kring om hen heen, als dat (even) nodig is. Zo helpen we inwoners ‘uit de verwarring te komen’ (doel 4)

- We bereiden ons voor op de doordecentralisatie van ‘beschermd thuis’ per 2025. We richten daarvoor onze lokale toegang in met het hybride toegangsmodel. Hiermee worden we zelf verantwoordelijk voor het besluit om beschermd wonen en beschermd thuis in te zetten, te verlengen of te beëindigen, ondersteund door een regionaal expertiseteam. Ook we richten we onze lokale aanpak in. We maken daarbij gebruik van ervaringsdeskundigen en betrekken de wijk-GGZ hierbij.

Inwoners met een uitkering helpen wij aan het werk en inwoners die hun baan verliezen helpen we werk te vinden als hen dat zelf niet lukt (doel 5)

- We ronden de implementatie van de participatierotonde af inclusief managementrapportage.
- We zetten in op het bestrijden van armoede en maken daarvoor een Lingewaardse agenda van bestaanszekerheid.

Ieder kind krijgt de kans om zich te ontwikkelen en zijn talenten te benutten. Dit doen we samen: ouders, kinderen en jongeren zelf, onderwijs en kinderopvang, vrijwilligers en professionals. Met vallen en opstaan (doel 6)

- We geven zowel lokaal als regionaal uitvoering aan de landelijk vastgestelde Hervormingsagenda jeugd. Hierbinnen is onder andere aandacht voor het steviger verbinden van jeugdhulp aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs en bestaanszekerheid.
- We bereiden regionaal de aanbesteding jeugdhulp voor. Het streven is dat eventuele nieuwe contracten ingaan per 1 juli 2025.

Alle inwoners die nieuw in Lingewaard komen wonen zijn welkom. We willen dat zij zich snel thuis voelen en mee kunnen doen in onze samenleving (doel 7)

- We bieden nieuwe Lingewaarders een passend inburgeringsaanbod en begeleiden hen intensief.
- In samenwerking met de woningcorporaties realiseren wij de taakstelling huisvesting statushouders. Waarbij we onder andere de leefbaarheidscoach inzetten voor een goede integratie.
- We voeren onze richtlijn voor huisvesting voor Oekraïense vluchtelingen uit en begeleiden hen intensief. In taalonderwijs, zorg, onderwijs, kinderopvang, werk, integratie en participatie.

Inwoners kunnen rekenen op leefbare wijken, buurten en dorpen (doel 8)

- We geven uitvoering aan (inwoner)participatiebeleid. Inwonersinitiatieven maken hier onderdeel van uit.
- Met ‘Lingewaard Doet’ richten we ons op de kernen Doornenburg en Huissen.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

6	Sociaal domein	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
6.1	**Samenkracht en burgerparticipatie**	**-5.054**	**-5.745**	**-6.898**	**-7.465**	**566**
60601	Sociaal en cultureel werk	-139	-140	**-136**	-136	-
60602	Algemeen maatschappelijk werk	-580	-351	**-408**	-408	-
60603	Jeugd uitvoeringskosten	-1.633	-2.291	**-2.571**	-2.571	-
60604	Algemene voorzieningen jeugd	-247	-292	**-267**	-267	-
60605	Jeugd- en jongerenwerk	-398	-421	**-405**	-405	-
60606	Jeugd- en jongerenwerk - B&O	-5	-6	**-6**	-6	-
60607	Dorpshuizen	-328	-369	**-311**	-449	138
60608	Dorpshuizen - Beheer & Onderhoud	-651	-674	**-948**	-881	-67
60609	Wijkplatforms	-375	-401	**-344**	-344	-
60610	Inwonerparticipatie	-205	-266	**-175**	-212	37

60611	Kinderdagverblijven	114	105	**89**	-129	217
60612	Kinderdagverblijven-Beheer/Onderh.	-193	-206	**-243**	-243	-
60613	Ouderenwerk	-404	-371	**-355**	-355	-
60614	Opvang vluchtelingen	555	750	-	-2	2
60669	Algemene voorzieningen Wmo	-565	-812	**-818**	-1.039	221
60670	Europees project dRural	-	-	-	-18	18
6.2	**Toegang en eerstelijnsvoorzieningen**	**6**	**-379**	**-443**	**-443**	
60623	Gem. hulp toeslagen problematiek	6	-	-	-	-
60671	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	-379	**-443**	-443	-
6.3	**Inkomensregelingen**	**-5.967**	**-3.735**	**-3.188**	**-12.062**	**8.873**
60615	Bijstandsverlening algemeen	-141	-768	**-1.201**	-1.201	-
60616	BBZ 2004	61	-169	**-41**	-283	241
60617	BUIG	-1.210	-779	**-265**	-8.867	8.602
60618	Gem. armoede en schuldenbeleid	-4.410	-1.757	**-1.433**	-1.463	30
60619	Kwijtscheldingen	-267	-262	**-248**	-248	-
6.4	**WSW en beschut werk**	**-5.073**	**-4.488**	**-4.392**	**-4.392**	
60620	Sociale werkvoorziening	-5.073	-4.488	**-4.392**	-4.392	-
6.5	**Arbeidsparticipatie**	**-1.243**	**-1.295**	**-1.222**	**-1.222**	
60621	Inburgering nieuwkomers	-393	-318	**-348**	-348	-
60622	Re-integratie en participatie	-850	-977	**-874**	-874	-
6.6	**Maatwerkvoorzieningen (Wmo)**	**-3.273**	**-4.365**	**-4.211**	**-4.318**	**107**
60660	Wmo Uitvoeringskosten	-1.611	-2.067	**-1.712**	-1.712	-
60662	Hulpmiddelen Wmo	-1.662	-2.298	**-2.499**	-2.606	107
6.71	**Maatwerkdienstverlening 18+**	**-6.428**	**797**	**-1**	**-89**	**88**
60661	Begeleiding Wmo	-2.444	797	**-1**	-89	88
60663	Hulp bij huishouden	-3.869	-	-	-	-
60667	PGB Wmo	-115	-	-	-	-
6.71A	**Hulp bij het huishouden (Wmo)**		**-4.768**	**-5.418**	**-5.418**	
60675	Hulp bij huishouden (Wmo)	-	-4.768	**-5.418**	-5.418	-
6.71B	**Begeleiding (Wmo)**		**-1.813**	**-2.129**	**-2.129**	
60676	Begeleiding (Wmo)	-	-1.813	**-2.129**	-2.129	-
6.71C	**Dagbesteding (Wmo)**		**-709**	**-865**	**-865**	
60677	Dagbesteding (Wmo)	-	-709	**-865**	-865	-
6.72	**Maatwerkdienstverlening 18-**	**-11.240**				
60664	Jeugdhulp (zin)	-11.090	-	-	-	-
60666	PGB jeugd	-150	-	-	-	-
6.72A	**Jeugdhulp begeleiding**		**-2.661**	**-2.788**	**-2.788**	
60679	Jeugdhulp begeleiding	-	-2.661	**-2.788**	-2.788	-
6.72B	**Jeugdhulp behandeling**		**-3.068**	**-3.063**	**-3.063**	

60680	Jeugdhulp behandeling	-	-3.068	**-3.063**	-3.063	-
6.72C	**Jeugdhulp dagbesteding**		**-455**	**-438**	**-438**	
60681	Jeugdhulp dagbesteding	-	-455	**-438**	-438	-
6.73A	**Pleegzorg**		**-332**	**-370**	**-370**	
60683	Pleegzorg	-	-332	**-370**	-370	-
6.73B	**Gezinsgericht**		**-612**	**-580**	**-580**	
60684	Gezinsgericht	-	-612	**-580**	-580	-
6.73C	**Jeugdhulp met verblijf overig**		**-1.617**	**-1.661**	**-1.661**	
60685	Jeugdhulp met verblijf overig	-	-1.617	**-1.661**	-1.661	-
6.74A	**Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf**		**-4.551**	**-4.157**	**-4.157**	
60686	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	-4.551	**-4.157**	-4.157	-
6.74B	**Jeugdhulp Crisis/LTA/GGZ-verblijf**		**-1.072**	**-714**	**-714**	
60687	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-1.072	**-714**	-714	-
6.74C	**Gesloten plaatsing**		**-446**	**-358**	**-358**	
60688	Gesloten plaatsing	-	-446	**-358**	-358	-
6.82	**Geëscaleerde zorg 18-**	**-2.103**				
60665	Gespecialiseerde jeugdhulp	-2.103	-	-	-	-
6.82B	**Jeugdreclassering**		**-29**	**-35**	**-35**	
60692	Jeugdreclassering	-	-29	**-35**	-35	-
6.82C	**Jeugdbescherming**		**-389**	**-422**	**-422**	
60691	Jeugdbescherming	-	-389	**-422**	-422	-
	Saldo Lasten en Baten	**-40.375**	**-41.732**	**-43.353**	**-52.989**	**9.634**
	Onttrekkingen reserves	2.019	1.436	**35**	-	35
	Toevoegingen reserves	-3.340	-1.953	-	-	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-41.696**	**-42.249**	**-43.319**	**-52.989**	**9.669**

Beleidsnota's

Beleidsnota cultureel erfgoed Lingewaard (2015)
Beleidsplan ruimte voor inwonersinitiatieven (2017)
Notitie mantelzorg, vrijwilligers en ouderen (MVO) (2018)
Contourennota accommodatie- en vastgoedbeleid (2019)
Taskforce (2019)
Beleidsplan sociaal domein 'Iedereen hoort erbij' 2021

Investeringsplan

6.01	Ontmoetingsruimte 't Zand / Dannenburcht, Huissen (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 900.000	2025-2026	Als onderdeel van het Maatschappelijk Accommodatieplan Huissen realiseren we een ontmoetingscentrum op 't Zand. Dit centrum wordt een integraal onderdeel van het nieuw te bouwen IKC Het Sterrenbos. Voor het gebouw Scouting Dannenburcht wordt het pannendak vervangen en gelijktijdig het asbest verwijderd.

6.02	Multifunctionele accommodatie Haalderen (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.430.000	2024-2026 vanaf 2027	In Haalderen brengen we de sport- en cultuuractiviteiten samen in één multifunctionele cultuur- en sportaccommodatie op het terrein van voetbalvereniging HAVO. Daarnaast wordt € 2,6 miljoen aan investeringen gedekt door vrijvallende middelen, waarmee de totale investering uitkomt op € 4 miljoen. De bijkomende structurele exploitatielasten bedragen € 25.000 structureel, exclusief onderhoudslasten nieuw MFA complex. In het raadsvoorstel (begin 2024) nemen wij dit onderdeel mee.

6.03	Verduurzaming gemeentelijke accommodaties (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 800.000	2024-2025	Voor het Dorpshuis Angeren en Ontmoetingscentrum Doornenburg werken we het maatwerkadvies uit naar een maatregelenpakket. We streven naar energieneutrale accommodaties.

6.04	Multifunctionele accommodatie Huissen (gedeelte KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 13.098.000	2024-2026 vanaf 2027	In het kader van het Maatschappelijke Accommodatieplan Huissen realiseren we een nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA) in de O.L.V. Kerk te Huissen. Exploitatielasten € 220.000 structureel.

6.05	Centrum Bemmel en exploitatielasten Assenburg (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 3.000.000	vanaf 2024 vanaf 2025	De aantrekkingskracht van het centrum kan vergroot worden. Daarvoor investeren we in het samenbrengen van sociaal culturele voorzieningen. Exploitatielasten €275.000 structureel.

7. Volksgezondheid en milieu

Dit programma bevat taken met betrekking tot de volksgezondheid, afvalwater, waterhuishouding, huishoudelijk afval, bescherming van het milieu, begraafplaatsen, klimaat en duurzaamheid.

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor alle Nederlanders toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar te houden. Dat vraagt de komende jaren om forse inspanningen onder meer verwoordt in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het GALA geeft een verdere uitwerking aan de afspraken uit het IZA. (Zie hiervoor ook programma 6, Taskforce Strategische Agenda Sociaal Domein).

Klimaat en energie
De verstedelijkingsopgave in combinatie met het halen van de klimaatdoelen vraagt om een intensivering van onze inspanningen op het gebied van klimaat en energie. Hiervoor maken we een programma Klimaat en Energie waar onder meer ook klimaatadaptatie en circulariteit deel van uit maken.

Afval en circulariteit
Het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 – 2030 beoogt een volledig circulaire economie in 2050. Verbetering van de circulariteit van de inzameling en verwerking afvalstoffen is één van de aandachtspunten hierbij.

Wat willen we bereiken?

We dragen bij aan de bescherming van de gezondheid van onze inwoners en verbeteren de fysieke leefomgeving. De doelen uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn daarbij het uitgangspunt. We willen gezondheidsachterstanden terugdringen, een gezonde leefstijl bevorderen, de mentale weerbaarheid en gezondheid van onze inwoners versterken waarbij men vitaal ouder kan worden. Naast een versterking van de GGD willen we een domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur.
Net als landelijke doelen voor klimaat en milieu willen we in 2050 een energieneutrale, klimaat-adaptieve en circulaire gemeente zijn. Daarvoor werken we samen met onze inwoners en bedrijven. We geven hierbij zelf het goede voorbeeld.

Onze doelen zijn:

1. We beogen een goede gezondheid voor al onze inwoners, van jong tot oud.
2. De gemeente is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht.
3. De hoeveelheid restafval per inwoner daalt en er is maximaal hergebruik van de ingezamelde grondstoffen.
4. Energiebesparing, duurzame opwekking en warmte-transitie. We willen een energieneutrale gemeente zijn in 2050.

Wat gaan we doen in 2024?

We beogen een goede gezondheid voor al onze inwoners, van jong tot oud (doel 1)

- We voeren het plan van aanpak uit voor de inzet van middelen voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) .
- We leggen een plan voor toekomstbestendige jeugdgezondheidszorg (JGZ) en algemene gezondheidszorg (AGZ) ter besluitvorming voor.

De gemeente is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht (doel 2)

- We voeren de maatregelen uit die zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda van de Lokale Adaptatiestrategie (LAS). Zie hiervoor ook de paragraaf Klimaat en Energie: Klimaatadaptatie.
- Samen met de regio gaan we aan de slag met de maatregelen uit de nieuwe Samenwerkingsagenda van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS). Een belangrijk onderwerp is de implementatie van klimaatadaptieve normen voor nieuwbouw en bestaande bouw. Zie hiervoor ook de paragraaf Klimaat en Energie: Klimaatadaptatie.
- We werken aan de ambities en het uitvoeringsprogramma zoals opgenomen in het Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027.
- We vervangen en verbeteren de riolering in een aantal straten. Zie hiervoor de paragraaf Kapitaalgoederen onder 3. Riolering en water.

De hoeveelheid restafval per inwoner daalt en er is maximaal hergebruik van de ingezamelde grondstoffen (doel 3)

- We zetten actief in op gedragsverandering (beter scheiden). Dit doen we onder andere door voorbeelden aan inwoners te laten zien tijdens een weekmarkt.
- We gaan door met de vervanging van prullenbakken, het plaatsen van GFT-zuilen en restafvalcontainers met toegangscontrole. Ook optimaliseren we de inzamelvoorzieningen in de openbare ruimte. Dit doen we door de aantallen en locaties hiervan af te stemmen op vraag en aanbod.
- We gaan door met het zwerfafvalprogramma om zwerfafval te verminderen (opruimen). Door educatie (creëren van bewustwording) proberen we zwerfafval te voorkomen.
- We actualiseren het grondstoffenbeleid. We zoeken naar de beste vorm voor een milieustraat en de best passende organisatie voor circulaire inzameling en verwerking van ons fijn en grof huishoudelijk afval.

Energiebesparing, duurzame opwekking en warmte-transitie. We willen een energieneutrale gemeente zijn in 2050 (doel 4)

- We zetten het project woningisolatie voor woningeigenaren met een laag inkomen voort.
- We voeren een brede verkenning uit naar de opwek van duurzame energie (zowel wind en zon) in de zone Betuwelijn/A15. We leggen de resultaten daarvan voor aan de gemeenteraad.
- We geven uitvoering aan het in 2023 aangescherpte beleid voor energietransitie via energiebesparing, duurzame opwek en warmtetransitie.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

7	Volksgezondheid en milieu	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
7.1	**Volksgezondheid**	**-1.781**	**-2.030**	**-2.260**	**-2.260**	
60701	Openbare gezondheidszorg	-853	-1.010	**-1.199**	-1.199	-
60702	Jeugdgezondheidszorg	-928	-1.020	**-1.061**	-1.061	-
7.2	**Riolering**	**1.374**	**1.450**	**1.472**	**-3.204**	**4.676**
60720	Algemeen rioolbeheer	-2.559	-1.537	**-1.880**	-1.880	-
60721	Riolering en waterzuiv. / Onderhoud	-1.060	-1.540	**-1.294**	-1.324	30
60722	Rioolheffing	4.993	4.527	**4.646**	-	4.646
7.3	**Afval**	**1.833**	**1.334**	**1.619**	**-4.312**	**5.931**
60723	Afval algemeen	-149	-110	**-89**	-89	-
60724	Huishoudafval	-2.568	-3.043	**-2.904**	-3.565	660
60725	Overige afvalstoffen	-346	-536	**-570**	-635	66
60726	Afvalstoffenheffing	4.896	5.030	**5.169**	-	5.169
60733	Reinigingsheffing	-	-7	**13**	-23	36
7.4	**Milieubeheer**	**-2.063**	**-2.431**	**-2.048**	**-3.048**	**1.000**
60727	Milieubeheer	-1.252	-1.196	**-1.179**	-1.281	102
60728	Duurzaamheid	-738	-1.151	**-783**	-890	107
60729	Plaagdierbestrijding	-73	-84	**-86**	-86	-
60734	Klimaat- en energiebeleid	-	-	-	-791	791
7.5	**Begraafplaatsen en crematoria**	**-176**	**-127**	**-121**	**-286**	**165**
60730	Algemene begraafplaatsen	-156	-112	**-106**	-271	165
60731	Begraven	-20	-15	**-15**	-15	-
	Saldo Lasten en Baten	**-813**	**-1.804**	**-1.338**	**-13.110**	**11.772**
	Onttrekkingen reserves	352	843	**350**	-	350
	Toevoegingen reserves	-801	-88	**-149**	-149	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-1.262**	**-1.049**	**-1.138**	**-13.259**	**12.122**

Beleidsnota's

Beleidsplan Sociaal Domein "Iedereen hoort erbij!"(2021)
Gemeentelijk Watertakenplan Lingewaard 2023 – 2027
Grondstoffenbeleid Lingewaard Circulair en Duurzaam (2019)
Beleidsnota Duurzaamheid 2016 – 2020
Beleidskader energietransitie (2020)
Beleidskader wind (2019)
Beleidskader zon (2019)
Transitievisie Warmte (2021)

Investeringsplan

7.01	Investeringen vervangingen en investeringen maatregelen riolering

Investering	Looptijd	Toelichting
Niet gelabeld		De investeringsbedragen zijn gebaseerd op het Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027 (GWP). Het GWP bevat investeringsbudgetten voor reeds gelabelde en afgebakende projecten. Daarnaast zijn er de nog niet gelabelde investeringsbudgetten. Dit zijn de volgende benodigde investeringsbudgetten: • *Vervanging* van pompen/gemalen, persleidingen en rioolbuizen. De benodigde bedragen zijn gegenereerd uit de beheersoftware. • *Nieuwe maatregelen* om de doelen en ambities uit het GWP te behalen: afkoppelen, infiltreren, waterberging en maatregelen duurzaamheid. Het totaal benodigde investeringsbudget (vervanging en nieuwe maatregelen) is gelijk verdeeld over de jaren van de planperiode. De kapitaallasten van alle investeringen uit het GWP dekken we volledig met de inkomsten uit de Riool- en Waterzorgheffing.
€ 1.795.000	2024-2026	
€ 1.795.000	2025-2027	
€ 1.795.000	2026-2028	
€ 1.795.000	2027-2029	
Gelabelde projecten		
€ 1.657.000	2024-2025	
€ 190.000	2025-2026	
€ 2.810.000	2026-2027	
€ 780.000	2027-2028	

7.02	Verduurzaming openbare verlichting LED

Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.301.000	2024-2026	De nog resterende 30% openbare verlichtingsarmaturen zonder ledlampen worden vervangen. De besparing op de energiekosten dekt de kapitaallast van deze investering.

8. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Onder dit programma vallen de taken met betrekking tot ruimte en leefomgeving, wonen en bouwen en de exploitatie van woningbouwprojecten. De milieutaken van de Omgevingsdienst vallen onder programma 7, de bouwtaken onder programma 8.

Ontwikkelingen

Omgevingswet
Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dan begint een overgangsfase van meerdere jaren waarin de planvormen en procedures van de nieuwe wet stapsgewijs in de praktijk worden toegepast. Dit betekent ook een gewenningsproces voor inwoners, bestuur en organisatie. Financieel wordt het invoeringsbudget in stappen afgebouwd. We herijken de reguliere budgetten die bij dit programma horen. Denk hierbij onder andere aan het opstellen en onderhouden van het omgevingsplan in plaats van het actueel houden van bestemmingsplannen. Bij het herijken van budgetten houden we rekening met de nieuwe rollen vanuit de wet. En met de taakverdeling tussen de ruimtelijke teams.

Verstedelijkingsafspraken voor de regio
Over de regionale verstedelijkingsstrategie worden afspraken gemaakt met provincie en Rijk. Die afspraken zijn gericht op het evenwicht tussen alle ruimtelijke claims. In onze gemeente betreft dat:

- woningen bouwen en tegelijk de bereikbaarheid waarborgen en een relatief groene en landelijke gemeente en woonomgeving blijven tussen twee steden in.
- bouwen en tegelijk werken aan een meer circulaire economie en het oplossen van netcongestie in de energie-infrastructuur.
- bereikbaarheid waarborgen en groen blijven terwijl niet alleen ons eigen bouwprogramma maar vooral ook het bouwprogramma van de steden extra druk legt op de regionale infrastructuur en onze groene ruimte.

Woningbouw
Factoren zoals prijsstijgingen, toenemende vraag en de taakstelling voor verschillende doelgroepen, zorgen voor een grote druk op de woningmarkt. Provincies zijn aan zet bij het oplossen van de stikstofproblematiek. Landelijk is nog onduidelijk welk vervolg de intentie voor een Wet regie volkshuisvesting en een nationaal programma huisvesting krijgen. Dit zorgt voor een woningbouwplanning en -productie die van veel factoren afhankelijk is. Dat de opgave groot is staat wel vast. In deze begroting gaan we uit van de regionale afspraken in de 'Woondeal 2.0'. Binnen de regio ondersteunen we zoveel mogelijk de bouwproductie die daarbij hoort.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)
Met de Omgevingswet treedt ook de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Doel is het verbeteren van de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht. Dit door het inschakelen van private kwaliteitsborgers. De aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van opdrachtgevers wordt versterkt. De wet treedt gefaseerd in werking, eerst voor eenvoudige bouwprojecten (gevolgklasse 1). Juridische taken blijven bij de gemeente/omgevingsdienst, maar voor het bouwtechnische deel worden marktpartijen verantwoordelijk. Voor dat bouwtechnische deel vervalt de legesheffing. Meer informatie is te vinden op Rijksoverheid-Wkb.

Wat willen we bereiken?

Een leefomgeving waar jong en oud zich thuis voelen. Dat betekent woonkernen waar de meest primaire voorzieningen dichtbij zijn. Met het toevoegen van nieuwe woningen is ook ruimte nodig om elkaar te ontmoeten, te recreëren en te bewegen of sporten. En de infrastructuur voor fietsen, openbaar vervoer en de auto moet het groeiend aantal inwoners aankunnen. Voor de woningbouw gaan we uit van de afspraken in de 'Woondeal 2.0'. Dat betekent tot 2030 ten minste 1300 woningen erbij. Nieuwbouw bestaat voor minstens 30% uit sociale huur en voor 37% uit betaalbare huur- en koopwoningen. Tegelijk is versterking nodig voor mobiliteit en groene ruimte. Gebiedsgericht werken we aan de volgende doelen:

1. We werken volgens de Omgevingswet.
2. Realisatie van ongeveer 245 nieuwe woningen, verspreid over meerdere woonkernen.
3. Verduurzaming en vergroening van de woonomgeving.
4. Participatie en verbinding tussen gemeentelijke opgaven en inwonersinitiatieven.

Wat gaan we doen in 2024?

We werken volgens de Omgevingswet (doel 1)

- We werken aan de transitie van het tijdelijk omgevingsplan naar het definitieve omgevingsplan. Dat doen we volgens het plan van aanpak dat de raad eind 2022 vaststelde.
- Vanuit de doelen in de omgevingsvisie werken we aan omgevingsprogramma's. In 2023 werken we aan een programma voor de versterking van natuur, landschap en biodiversiteit. Op basis van deze verkenning van het instrument programma en de doelen uit de omgevingsvisie starten we (werken met) programma's op.
- We onderhouden onze aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet en de werkafspraken met de Omgevingsdienst. Onderdeel daarvan is de 'omgevingstafel' voor de intake en beoordeling van initiatieven. Zie hiervoor ook de paragraaf Bedrijfsvoering.

Realisatie van ongeveer 245 nieuwe woningen, verspreid over meerdere woonkernen (doel 2)

We werken aan ons woonbeleid en aan de realisatie van woningbouwplannen. Beiden staan hieronder toegelicht.

<u>Woonbeleid</u>

- We focussen op de vijf geprioriteerde bouwlocaties in de gemeente. Dit zijn 't Hof van Klein Baal in Haalderen, Vleumingen II in Gendt, Zandsestraat in Bemmel, Driegaarden II en III en Bordbusters in Huissen.
- We verkennen waar in de toekomst woningbouwlocaties mogelijk zijn. Dat is nodig om na 2030 aan de behoefte aan nieuwe woningen te voldoen. We bekijken dit in samenhang met onder andere mobiliteit, landschap en leefbaarheid.
- We blijven samenwerken in de regio en met de provincie. Dit doen we volgens de uitvoeringsagenda van de Woondeal 2.0. Die uitvoeringsagenda betreft onder meer continuering en ondersteuning van de bouwopgave, conceptueel en circulair bouwen, de regionale woon- en zorgopgaven ten aanzien van verschillende doelgroepen.
- We werken aan de actualisatie van het woonbeleid. Vorm en inhoud stemmen we af op de manier waarop de Tweede Kamer een vervolg wil geven aan de Wet regie volkshuisvesting. Deze wet was in voorbereiding en controversieel verklaard. Vooralsnog gaan we uit van een volkshuisvestingsprogramma en van de behoefte. Een lokale woonzorgvisie is hier een onderdeel van.
- We actualiseren jaarlijks de afspraken met de corporaties. De uitgangspunten en opgaven van de Woondeal 2.0 en een eventueel volkshuisvestingsprogramma worden hierin meegenomen.

- Een van de afspraken in de Woondeal 2.0 is om minstens 30% van het bouwprogramma in de sociale huur te realiseren. Hiervoor betrekken we de corporaties vroegtijdig in gesprekken met ontwikkelende partijen. Dit doen we ook bij de plannen voor Driegaarden en Bordbusters in Huissen, Vleumingen in Gendt, 't Hof van Klein Baal in Haalderen, en Zandsestraat in Bemmel.
- We werken samen met de corporaties aan het huisvesten van verschillende doelgroepen en we werken mee aan plannen voor herstructurering en nieuwbouw in de Staatsliedenbuurt in Gendt en Klappenburg in Bemmel.

Uitvoering van plannen:

- We verwachten dat er 245 nieuwe woningen worden opgeleverd in 2024.
- Afhankelijk van het verloop van planprocedures realiseren we de volgende projecten deels of volledig:
    - Herinrichting sportpark de Poel (Angeren)
    - Staatsliedenbuurt (Gendt)
    - Bloemstraat 6e fase (Huissen)
    - Driegaarden fase 1 (Huissen)
    - Zaal Wapen van Bemmel (Bemmel)
    - Markt 20-24 (Gendt)
    - Malenborch (Huissen)
    - Gochsestraat (Huissen)
- Incidenteel worden woningen toegevoegd door bijvoorbeeld functieverandering, woningsplitsing of het gebruik maken van bestaande bouwtitels in bestemmingsplannen c.q. het omgevingsplan.
- We ronden de volgende projecten planologisch af zodat die na 2024 kunnen worden gerealiseerd;
    - Zandsestraat (Bemmel)
    - Vleumingen II (Gendt)
    - 't Hof van Klein Baal (Haalderen)
    - Blauwe Hoek (Doornenburg)
    - Villa Ganita (Gendt)
    - Aloysiuslocatie (Huissen)
    - Ancari (Doornenburg)
    - Klappenburg (Bemmel)
    - Dorpstraat, bibliotheek (Gendt)
    - Op den Winkel (Angeren)
    - Holthuizen (Huissen)
- We bereiden de volgende plannen voor zodat daarna de planologische procedure kan worden gestart (in of na 2024):
    - Driegaarden II en III (Huissen)
    - Bordbusters (Huissen)
    - Sallandstraat (flexwoningen) (Haalderen)
    - Lodderhoeksestraat (Angeren)

Verduurzaming en vergroening van de woonomgeving (doel 3)

- Binnen de Groene Metropoolregio werken we aan de opgave 'groene groei'. Die opgave staat voor het evenwicht tussen woningbouw en andere ruimteclaims. Samen met de regio maken we daarvoor een gebiedsprogramma. Bij het opstellen van het gebiedsprogramma sturen we op het uitvoeren van de Woondeal 2.0, het versterken van mobiliteit en van de groene ruimte in en rond de woonkernen.
- Voor een goed evenwicht in de verstedelijkingsopgaven werken we ook aan het opstellen van een omgevingsprogramma voor natuur, landschap en biodiversiteit. Het programma omvat maatregelen

en projecten die leiden tot realisatie van de doelen voor natuur en landschap uit de omgevingsvisie. Een van de eerste bouwstenen voor het programma is het af te ronden biodiversiteitsplan.
- We onderhandelen met de provincie over overname van het provinciaal eigendom in het Zeegbos en overleggen met natuurbeheerders over structureel beheer voor hele Zeegbos.
- Op verschillende locaties verspreid over de openbare ruimte worden bomen en plantsoen aangeplant met aandacht voor meer biodiversiteit. Daarnaast wordt er ieder jaar in één gebied extra aandacht besteed aan vergroening. Dit jaar gaan we aan de slag in het Zandse vierkant. Zie hiervoor de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.
- We werken mee aan de landelijke en regionale programma's voor het rivierbeheer. Een besluit over de tijdplanning hiervoor in Lingewaard valt pas in 2025. Alleen de versterking van de Waaldijk vanaf de gemeentegrens met Nijmegen tot aan Sprok bij Bemmel wordt in 2024 opgeleverd. Daarnaast verkennen we op initiatief van het Waterschap de versterkingsopgave voor de Rijndijk bij Huissen.
- We stimuleren woningisolatie door meer communicatie en door ondersteuning te bieden aan woningeigenaren met een laag inkomen.
- We leggen een startnotitie aan de raad voor met betrekking tot het toepassen van maatregelen voor circulair bouwen.
- We onderzoeken hoe nieuwbouw, meer dan nu het geval is, kan bijdragen aan vergroening van de woonomgeving en het in stand houden van het landschap. Dit geldt voor bouwen in het landelijk gebied bij bijvoorbeeld functieverandering maar ook voor bouwen binnen de woonkernen.

Participatie en betrokkenheid bij de woonomgeving, verbinding met gemeentelijke opgaven (doel 4)
- Samenwerking met inwoners en belangengroepen is een vast onderdeel bij veel van onze plannen. In aanvulling daarop willen we beter 'aan de voorkant' van planontwikkeling de verbinding maken tussen de opgaven waarvoor wij plannen maken en inwonersinitiatieven. Het voornemen is om de komende jaren per kern een agenda te maken, te starten met Doornenburg als pilot. Die agenda's gebruiken we bij het maken van nieuwe plannen en als input voor toekomstige omgevingsprogramma's. Zie ook programma 6 onder leefbaarheid en programma 9 onder participatie.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

8	Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
8.1	**Ruimte en leefomgeving**	**143**	**-2.223**	**-1.121**	**-2.104**	**983**
60801	Ruimtelijke ontwikkeling	-461	-581	**-497**	-504	7
60802	Faciliterend grondbeleid	992	-736	**-184**	-1.160	976
60809	Omgevingswet	-388	-906	**-440**	-440	-
8.2	**Grondexploitatie(niet-bedrijventerrein)**	**-665**	**-500**		**-2.238**	**2.238**
60803	Actief grondbeleid	-665	-500	-	-2.238	2.238
8.3	**Wonen en bouwen**	**-17**	**-1.302**	**-950**	**-2.550**	**1.600**
60804	Geo-Informatie	-320	-332	**-244**	-244	-
60805	Bouwen - Vergunningverlening	1.115	-71	**206**	-1.202	1.408
60806	Bouwen - Handhaving	-591	-606	**-647**	-657	10
60807	Wonen	-161	-249	**-242**	-372	130
60808	Woonwagenzaken	-60	-44	**-23**	-75	52
	Saldo Lasten en Baten	**-539**	**-4.025**	**-2.071**	**-6.892**	**4.821**
	Onttrekkingen reserves	1.803	1.929	**2.050**	-	2.050
	Toevoegingen reserves	-2.250	-	-	-	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**-986**	**-2.096**	**-21**	**-6.892**	**6.871**

Beleidsnota's

Omgevingsvisie Lingewaard (mei 2023)
Plan van Aanpak omgevingsprogramma's (mei 2023)
Overzicht categorieën bindend adviesrecht en verplichte participatie (mei 2023)
Plan van aanpak transitie omgevingsplan (2022)
Nota Wonen (2020),
Notitie verruiming mogelijkheden particuliere woningbouw (2020)
Nota Erfgoed (2015)
Gids ruimtelijke kwaliteit (2018)

9. Bestuur en ondersteuning

Dit programma gaat over het besturen van onze gemeente, over integriteit, een klantgerichte (digitale) dienstverlening, het faciliteren van initiatieven vanuit de samenleving en het bijdragen aan en sturen op samenwerkingsverbanden.

Ontwikkelingen

Vertrouwen in de overheid staat onder druk
We zien dat besluiten van de overheid (zowel landelijk als lokaal) steeds vaker op onbegrip stuiten. De keuzes die we als overheid vanuit algemeen belang maken botsen met individuele behoeftes en wensen van inwoners. Bijvoorbeeld het algemeen belang 'de noodzaak om extra woningen te bouwen', versus het individuele belang 'niet in mijn buurt'. Ook het dalende vertrouwen in de landelijke overheid heeft gevolgen voor draagvlak van de lokale overheid. Onze rol als gemeente om het vertrouwen te herstellen neemt toe: het vraagt van ons goede verbinding en dialoog met onze inwoners.

Inwoners willen meer directe invloed
Zij willen vaker en eerder betrokken worden bij beleid of projecten vanuit de gemeente. Ook komen er meer initiatieven vanuit de samenleving bij de gemeente.

Wat willen we bereiken?

Een gemeente die midden in de samenleving staat en zijn dienstverlening daarop afstemt.
Want lokale democratie maken we samen. Daarbij past een Lingewaardige dienstverlening die aansluit bij wat inwoners en organisaties nodig hebben. We zijn toegankelijk, maken duidelijke afspraken, we zijn open en werken samen. Dit doen we met onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en partners. Voor onze klanten is het gemakkelijk om gebruik te maken van onze dienstverleningskanalen en ze weten wat ze van ons kunnen verwachten. We schrijven heldere en begrijpelijke teksten.

Inwoners van Lingewaard hebben belang bij een goed functionerend en integer bestuur én organisatie. Een gemeente die het goede doet, ook als niemand kijkt. Wij zijn verantwoordelijk voor het in goede banen leiden van verschillende maatschappelijke opgaven op lokaal niveau. Een integere gemeente draagt bij aan de legitimiteit van het overheidshandelen.

Opgaven beperken zich niet altijd tot onze gemeentegrenzen of kunnen we niet altijd alleen als gemeente Lingewaard realiseren. Daarom werken we samen met onze partners in de regio. Voor een goede samenwerking is het nodig dat partners op ons kunnen rekenen.

Onze doelen zijn:
1. Een gemeente die midden in de samenleving staat en zijn dienstverlening daarop afstemt.
2. Een transparant, professioneel en betrouwbaar bestuur.
3. Een betrouwbare en sterke partner in de regio.

Indicator	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024	B2027
Klantwaardering dienstverlening • Totaal • Digitaal • Balie • Telefonie	Gemiddeld rapportcijfer Totaalwaardering voor alle drie de kanalen	 7,1 7,6 8,4 6,9	 7,6 7,6 8,0 7,0	 7,6 7,6 8,0 7,0	7,6 7,6 8,0 7,1
Gemiddelde wachttijd aan de balie	Percentage balieklanten geholpen binnen de servicenorm van max. 10 min.	88%	93%	93%	90%
Afhandeling meldingen openbare ruimte (MOR) • Groen / openbare verlichting / straatmeubilair • Afval / wegen / verkeer • Acute problemen welke een bedreiging zijn voor de openbare veiligheid	Percentage dat melder is geïnformeerd binnen de servicenorm van 5 werkdagen Idem Afhandeling melding binnen 24 uur	83% 84% 100%	93% 86% 100%	93% 87% 100%	94% 88% 100%

Wat gaan we doen in 2024?

Een gemeente die midden in de samenleving staat en zijn dienstverlening daarop afstemt (doel 1)

Participatie:

- We stellen een participatiebeleid en participatieverordening op. Hieraan gekoppeld ontwikkelen we een stappenplan & tools voor participatie. Voor inwoners, initiatiefnemers en de gemeente.
- We borgen het beleid en de verordening in de organisatie. Leren en evalueren maken hiervan een belangrijk onderdeel uit. Het project participatie levert na de projectfase een borgingsplan op. Voor een succesvolle inbedding van participatie in de organisatie voegen we € 200.000 incidenteel toe aan de begroting.
- Daarnaast investeren we in het zo effectief mogelijk inzetten van onze communicatie en participatie. Dit doen we door te investeren om onze huidige communicatiemiddelen up to date te houden.
- We zetten verdere stappen om jongeren meer te betrekken bij de lokale democratie en politiek. Na een eerste proef met jongerenparticipatie samen met de middelbare scholen in Lingewaard, willen we dit voor 2024 verder borgen.

Verbetering Dienstverlening:

- Bij Sociaal raadslieden kunnen inwoners terecht voor onafhankelijk advies over vragen die te maken hebben met wetten en regels. We onderzochten wat de behoefte is van onze inwoners, wat de toegevoegde waarde van Sociaal raadslieden kan zijn en welke mogelijkheden er zijn om dit aan te bieden. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek en nog te nemen besluiten krijgt dit in 2024 een vervolg.
- We implementeren de verbeterpunten naar aanleiding van het gebruikersonderzoek naar onze website. Door verbeteringen door te voeren willen we beter aansluiten op de behoeften van inwoners. Daarnaast kijken we ook naar verbetering van onze webformulieren.

- We benoemen voor alle producten en diensten die wij aanbieden op onze website een digitaal contactkanaal. Daarmee voldoen we aan de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer.
- We blijven investeren in de verbetering van het klantcontact. Aan de ene kant gericht op 'de inwoner centraal stellen' aan de andere kant gericht op onze houding en gedrag. Zijn we bijvoorbeeld goed bereikbaar en bellen we (op tijd) terug?
- We verwachten een piekaanvraag voor vervanging rijbewijzen. Door verdergaande digitalisering, kanaalsturing (komt een vraag digitaal, via telefoon of aan de balie binnen) en vroegtijdige informatieverstrekking kunnen we de wachttijden aan de balie stabiel houden.

Een transparant, professioneel en betrouwbaar bestuur (doel 2)

Transparante besluitvorming:

- We vinden het belangrijk dat inwoners weten welke besluiten we nemen voor Lingewaard. We maken daarom onze collegevoorstellen en -besluiten beter toegankelijk. Inwoners kunnen dan de documenten na besluitvorming inzien via onze website.
- We ontwikkelen de flitspeilingen door en gebruiken die om te zien wat inwoners belangrijk vinden. Een flitspeiling is een korte enquête. Daarmee krijgen we zicht krijgen op wat inwoners vinden van een bepaalde voorziening, maatregel of een bepaald project.

Integriteit:

- We houden elkaar scherp door heel regelmatig en als vanzelfsprekend het gesprek te voeren over 'integer handelen', aan de hand van dagelijkse situaties. Het is een automatisch en logisch onderdeel van het handelen van college, raad en organisatie.
- De raadswerkgroep integriteit organiseert minimaal 1 keer per jaar een bijeenkomst/workshop die gaat over het onderwerp integriteit. Deze bijeenkomst draagt bij aan bewustwording en het 'levend houden' van de gedragscode die in 2020 is vastgesteld.

Betrouwbare en sterke partner in de regio (doel 3)

- We blijven met de gemeenteraad in gesprek om te kijken hoe we ze nog beter kunnen informeren over werkzaamheden en besluitvorming van de Groene Metropoolregio.
- We nemen deel aan regionale initiatieven in oplossingen voor de arbeidsmarktkrapte, bijvoorbeeld een flexpool en een projectleiderspool binnen de Groene Metropoolregio. Hiermee bundelen we krachten samen en kunnen medewerkers profiteren van afwisselende aantrekkelijke functies bij verschillende gemeenten.
- Alle wijzigingen van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen moeten uiterlijk 1 juli 2024 zijn doorgevoerd in de diverse Gemeenschappelijke Regelingen waar wij lid van zijn. De wijzigingen hebben als doel de versterking van de posities van lokale raden en colleges. Daar waar nodig passen we ook de Nota Verbonden Partijen hierop aan.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de **lasten (-)** en **baten (+)** opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000

9	Bestuur en ondersteuning	2022 Werkelijk	2023 Begroot	2024 Begroot	2024 Lasten	2024 Baten
9.1	**Bestuur**	**-1.532**	**-1.904**	**-1.950**	**-1.950**	
60014	Gemeenteraad	-636	-630	**-641**	-641	-
60015	Raadsfracties	-31	-40	**-40**	-40	-
60016	Rekenkamercommissie	-41	-61	**-61**	-61	-
60017	Griffie	-314	-365	**-369**	-369	-
60018	College van B&W	-510	-808	**-839**	-839	-
9.2	**Burgerzaken**	**-644**	**-829**	**-687**	**-1.550**	**863**
60001	Basis registratie personen (BRP)	-371	-141	**-173**	-976	803
60002	Burgerlijke stand	-67	-347	**-271**	-331	60
60003	Verkiezingen	-206	-341	**-243**	-243	-
9.3	**Beheer overige gebouwen en gronden**	**-1.178**	**-787**	**-721**	**-829**	**109**
60004	Eigendommen	-372	-364	**-285**	-393	109
60005	Overige gebouwen	-600	-157	**-132**	-132	-
60006	Gronden algemeen	-206	-266	**-304**	-304	-
9.4	**Overhead**	**-16.109**	**-18.000**	**-19.382**	**-21.442**	**2.059**
60050	Directie	-140	-318	**-320**	-320	-
60051	Stafafdeling	-681	-902	**-962**	-962	-
60052	Team Technisch Wijkbeheer	-97	-391	**-408**	-408	-
60053	Materieel TWB	25	-	-	-	-
60054	Team Openbare Ruimte & Vastgoed	-494	-258	**-105**	-105	-
60056	Facilitair	-323	-398	**-397**	-398	-
60057	Huisvesting gem.kantoor/-werf	-1.573	-1.841	**-1.790**	-1.790	-
60058	Representatie	-142	-134	**-134**	-134	-
60059	Team Informatievoorziening	-2.286	-2.525	**-2.624**	-3.385	761
60060	Automatisering	-1.026	-1.128	**-1.342**	-1.342	-
60061	Documentaire informatievoorz.	-176	-191	**-200**	-200	-
60062	Team POCOBO	-2.101	-1.898	**-2.014**	-2.014	-
60063	Personeelsbeheer	-361	-691	**-1.934**	-1.934	-
60064	Personeelsontwikkeling	-212	-215	**-221**	-221	-
60065	Organisatieontwikkeling	-76	-153	**-153**	-153	-
60066	Communicatie	-57	-150	**-250**	-250	-
60067	Team JIF	-2.083	-2.331	**-1.902**	-1.907	5
60068	Begroting & verantwoording	-98	-90	**-558**	-558	-
60069	Juridische kwaliteitszorg	-107	-268	**-292**	-292	-

60070	Team Veiligheid, Toezicht en Handh.	-138	-288	**-277**	-277	-
60071	Team Klant Contact Centrum	-600	-717	**-772**	-772	-
60072	Team Projectrealisatie	-340	193	**221**	221	-
60073	Team Ruimtelijk Beleid	-285	-155	**-15**	-15	-
60074	Team Sociaal Beleid	-403	-262	**-141**	-141	-
60075	Team Bedrijfsbureau SD	336	-543	**-513**	-513	-
60076	Team Toegang SD	-1.064	-311	**-381**	-381	-
60079	Ondernemingsraad	-11	-8	**-8**	-8	-
60080	Informatisering	-1.408	-1.620	**-1.712**	-1.712	-
60081	Automatisering ICT-samenwerking	-136	-275	-	-	-
60082	Automatisering Overbetuwe	-	-	-	-1.293	1.293
60083	Versterking dienstverlening	-52	-132	**-178**	-178	-
9.5	**Treasury**	**127**	**387**	**220**	**149**	**71**
60007	Treasury	127	387	**220**	149	71
9.61	**OZB woningen**	**8.986**	**9.290**	**9.861**	**-440**	**10.301**
60008	Waardering Onroerende Zaken	-398	-515	**-440**	-440	-
60009	Onr.Zaakbelast. - Woningen	9.384	9.805	**10.301**	-	10.301
9.62	**OZB niet-woningen**	**3.250**	**3.390**	**3.569**		**3.569**
60010	Onr.Zaakbelasting - Niet-woningen	3.250	3.390	**3.569**	-	3.569
9.64	**Belastingen overig**	**-300**	**-225**	**-237**	**-747**	**510**
60011	Belastingen	-300	-225	**-237**	-747	510
9.7	**Algemene uitk. en ov. uitk. gem.fonds**	**79.142**	**80.876**	**83.980**		**83.980**
60013	Gemeentefonds - Algemene uitkering	74.017	74.600	**79.174**	-	79.174
60019	Gemeentefonds - Sociaal Domein	5.125	6.276	**4.806**	-	4.806
9.8	**Overige baten en lasten**		**-3.348**	**-1.929**	**-1.929**	
60012	Reserveringen en stelposten	-	-3.348	**-1.929**	-1.929	-
9.9	**Vennootschapsbelasting**	**-4**				
60020	Vennootschapsbelasting	-4	-	-	-	-
	Saldo Lasten en Baten	**71.738**	**68.850**	**72.724**	**-28.738**	**101.462**
	Onttrekkingen reserves	1.635	2.453	**11.620**	-	11.620
	Toevoegingen reserves	-2.334	-370	**-13.500**	-13.500	-
	Saldo inclusief mutaties reserves	**71.039**	**70.933**	**70.844**	**-42.238**	**113.082**

Beleidsnota's

Nota Activabeleid 2020
Nota reserves en voorzieningen 2020
Nota Verbonden Partijen 2020
Treasury statuut gemeente Lingewaard 2018
Financiële verordening gemeente Lingewaard 2021

Investeringsplan

9.01	Personeelslasten nieuw beleid (KN'24)	
Investering	Looptijd	Toelichting
€ 1.200.000	2024-2026	Voor de uitvoering van de nieuwe investeringen is vanzelfsprekend ook personele inzet nodig. We hebben hiervoor in het investeringsplan gedurende 3 jaar € 400.000 opgenomen. Bij de raadsvoorstellen m.b.t. de nieuwe investeringen brengen we zo goed mogelijk in beeld welke personele inzet nodig is. De kosten van deze inzet kunnen dan worden verantwoord op dit centrale budget.

De paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

In de paragraaf Lokale heffingen bieden wij inzicht in het beleidskader rond de lokale heffingen, de soorten heffingen, de tarief- en kostenontwikkeling, de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid.

In december 2023 stelt de gemeenteraad de tarieven vast met ingang van 1 januari 2024. Naast de voorgestelde prijsindexering van 3% (conform prijsmutatie van het Bruto Binnenlands Product in Meicirculaire 2023) worden ook wijzigingen in wet- en regelgeving in de verordeningen verwerkt.

Perceptiekosten
De lasten van de DVO Belastingsamenwerking worden doorberekend op basis van het aantal bezwaren/beroepen en aanslagregels. Voor de berekening wordt het totaalbedrag van de belastingsamenwerking verminderd met de kosten voor bezwaren/beroepen per gemeente. Het restant wordt op basis van het aantal aanslagregels verdeeld. De werkelijk doorberekende lasten zoals verwerkt in de jaarrekening 2022 zijn verhoogd met prijsindexaties 2023 en 2024.

BTW-Compensatiefonds
De gemeente mag bij bepaling van de kostendekkendheid de geraamde BTW meenemen (op basis van artikel 229b, lid 2b Gemeentewet). De reden hiervan is dat vóór de invoering van het BTW-compensatiefonds (BCF) dit ook toegestaan was en de gemeente bij de invoering van het BTW-compensatiefonds anders een niet bedoeld inkomstenverlies zou hebben geleden.
Het BTW-compensatiefonds wordt gevoed vanuit het Gemeentefonds. Vanuit het Gemeentefonds heeft dus al een verlaging van de Algemene Uitkering plaatsgevonden. De in het tarief betrokken compensabele BTW vormt dus een vergoeding van inkomensverlies veroorzaakt door de verlaging van het gemeentefonds door de uitname van de compensabele BTW.

De tarieven

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de tarieven van 2021 tot en met 2024 te zien.

Omschrijving tarief	2021	2022	2023	2024
OZB:				
- woningen (eigenaar)	0,1599%	0,1435%	0,1296%	0,1354%
- niet-woningen (eigenaar)	0,3040%	0,3022%	0,2969%	0,3103%
- niet-woningen (gebruiker)	0,2429%	0,2415%	0,2373%	0,2481%
Afvalstoffenheffing:				
- vast bedrag	€ 148,44	€ 194,28	€ 198,00	€ 203,88
- restafvalcontainer, per lediging	€ 8,45	€ 7,80	€ 7,95	€ 8,19
- ondergrondse container, per klepopening	€ 2,45	€ 2,60	€ 2,65	€ 2,73
- bovengrondse container, 1-persoonshuishouden	€ 175,20	€ 229,08	€ 233,40	€ 240,36
- bovengrondse container, meerpersoonshuishouden	€ 210,00	€ 274,92	€ 280,20	€ 288,60
Rioolheffing woonhuis	€ 235,80	€ 239,04	€ 214,00	-
Riool- en waterzorgheffing: – gebruiker	-	-	-	€ 144,12
– eigenaar	-	-	-	€ 74,16
Hondenbelasting, per hond	€ 58,32	€ 59,16	€ 60,24	€ 62,04
Toeristenbelasting, per overnachting	€ 1,00	€ 1,00	€ 1,00	€ 1,00

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk geeft de hoogte aan van de gemiddelde belastingaanslag. Dit maakt het mogelijk om verschillende gemeentes met elkaar te vergelijken. In onderstaande tabel is een vergelijking gemaakt tussen de gemiddelde belastingaanslag van 2023 en 2024. De bedragen zijn indicatief. Hierbij is uitgegaan van een woning met een WOZ-waarde van € 374.000 (gemiddelde over 2022 met een waardeontwikkeling van 14,8%).

	Eigenaar/gebruiker		Huurder/Gebruiker	
	2023	2024	2023	2024
OZB-eigenaar	€ 484,70	€ 506,40	€ -	€ -
Afvalstoffenheffing				
- vast bedrag	€ 198,00	€ 203,88	€ 198,00	€ 203,88
- DIFTAR	€ 47,70	€ 49,14	€ 47,70	€ 49,14
Rioolheffing	€ 214,00	€ -	€ 214,00	€ -
Riool- en Waterzorgheffing	€ -	€ 218,28	€ -	€ 144,12
Aanslag	€ 944,40	€ 977,70	€ 459,70	€ 397,14
Stijging in euro's		€ 33,30		€ -62,56
Procentuele stijging		3,53%		-13,61%

Op 13 oktober 2022 heeft de gemeenteraad een besluit genomen over het Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027. Onderdeel hiervan is de nieuwe wijze van heffing. De bestaande rioolheffing wordt vervangen door de riool- en waterzorgheffing (raadsbesluit 2 februari 2023).

OZB

De onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn de belangrijkste gemeentelijke belastingen. Deze heffen we over woningen (eigenaren) en niet-woningen (eigenaren en gebruikers).

Beleidskader
Verordening Onroerende-zaakbelastingen 2023.

Algemeen
Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Beschikkingen worden zoveel mogelijk met dagtekening 28 februari 2024 (wettelijke termijn) verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften vindt tijdig plaats. De termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar.

Tarief
Het tarief is afhankelijk van de WOZ-waarde van het object op 1 januari 2023. Deze waarde wordt vastgesteld op basis van de gemiddelde waardeontwikkeling in de gemeente Lingewaard. Deze gegevens zijn eind november 2023 bekend. Bij het vaststellen (in december 2023) van het daadwerkelijke tarief voor 2024 wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van de WOZ-waarden.

Herwaardering WOZ-objecten
Bij een stijging van de gemiddelde WOZ-waarde daalt het tarief voor de OZB. Momenteel gaan we uit van een gelijkblijvende WOZ-waardering. Vanaf 1 januari 2023 zijn de woningen getaxeerd op basis van de gebruiksoppervlakte (GBO) en niet meer op bruto inhoud. De Waarderingskamer heeft alle gemeenten daartoe verplicht. Hiermee wordt aangesloten bij wat er in de branche bij de waardering van objecten de tendens is.

Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waarden geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag van de OZB. Niet alleen wanneer waarden dalen, maar ook niet als waarden stijgen. Wel kan het natuurlijk zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt. Wat dan ook tot een hogere of lagere belastingaanslag leidt.

Tarieven OZB	2022	2023	2024 *
Woningen			
- eigenarenheffing	0,1435%	0,1296%	0,1354%
Niet-woningen			
- eigenarenheffing	0,3022%	0,2969%	0,3103%
- gebruikersheffing	0,2415%	0,2374%	0,2481%

* Voorlopig tarief (t.o.v. 2023 +4,5%)

Afvalstoffenheffing

Beleidskader
- Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer
- Verordening Reinigingsheffingen 2023
- Afvalstoffenverordening gemeente Lingewaard 2022
- Uitvoeringsbesluit afvalstoffenverordening gemeente Lingewaard 2023

Algemeen
Het uitgangspunt voor het tarief van de afvalstoffenheffing is 100% kostendekking. Voor het dekken van de kosten van de afvalinzameling en -verwerking heffen we afvalstoffenheffing.

Tarieven
Elk huishouden betaalt een vast bedrag aan vastrecht. Daarnaast wordt per lediging van de restafvalcontainer of opening van de ondergrondse container een tarief in rekening gebracht. Voor gebruikers van bovengrondse containers geldt een vast tarief. Dit is gebaseerd op de grootte van het huishouden.

Tarief	2022	2023	2024
Vast bedrag	€ 194,28	€ 198,00	€ 203,88
per lediging van de 180-liter restafvalcontainer	€ 7,80	€ 7,95	€ 8,19
per klepopening ondergrondse container *	€ 2,60	€ 2,65	€ 2,73
Eenpersoonshuishouden bovengrondse container (vast bedrag)	€ 229,08	€ 233,40	€ 240,36
Meerpersoonshuishouden bovengrondse container (vast bedrag)	€ 274,92	€ 280,20	€ 288,60

* Uitgangspunt is de inhoud van 60 liter-zak. Op basis van de 180 liter-container is dit tarief berekend op 33,3% van dat tarief.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Afvalinzameling	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN		
Afvalstoffen algemeen	7.3 Afval	-202
Huishoudafval	7.3 Afval	-2.863
Overige afvalstoffen	7.3 Afval	-580
Straatreiniging	2.1 Verkeer en vervoer	-67
Perceptiekosten afvalstoffenheffing	0.64 Belastingen overig	-210
Overhead	0.4 Overhead	-295
Compensabele BTW	n.v.t.	-804
Kwijtscheldingen afvalstoffenheffing	6.3 Inkomensregelingen	- 155
Subtotaal Lasten		- 5.176
BATEN		
Baten afvalstoffenheffing	7.3 Afval	
Subtotaal Baten		5.169
SALDO		**7**
Egalisatie	0.10 Mutatie reserves	-7
Dekkingspercentage		**100%**

(+ = voordeel, - =nadeel)

Ontwikkelingen 2023 en 2024 in relatie tot de bestemmingsreserve
Het doel van de bestemmingsreserve is het egaliseren van de tarieven voor inzameling en verwerking van afval. Het werkelijke saldo van baten en lasten wordt gemuteerd op deze reserve.
In de bestemmingsreserve afvalstoffenheffing zit op dit moment € 381.000.
Naar verwachting zal over 2023 een bedrag worden onttrokken van € 129.000 (incl. 2e turap 2023). Het resterende saldo in de reserve is voldoende van omvang om het nadelige saldo over 2024 ad € 7.000 op te vangen.

Rioolheffing

Beleidskader
- Artikel 228a van de Gemeentewet
- Verordening Rioolheffing 2023

Algemeen
De riool- en waterzorgheffing wordt geheven voor de bekostiging van de gemeentelijke watertaken. Voor het tarief geldt het uitgangspunt van 100% kostendekking. Het voordelig saldo wordt toegevoegd aan de voorziening riolering, een nadelig saldo wordt onttrokken. In het GWP 2023-2027 is aangegeven dat een deel van de huidige voorziening riolering wordt ingezet. Deze voorziening is bedoeld om jaarlijkse schommelingen in de heffing te voorkomen, maar is nu hoger dan nodig. Door de inzet van de voorziening kan de riool- en waterzorgheffing worden verlaagd en komt de voorziening binnen de planperiode weer op het gewenste niveau. Op de riool- en waterzorgheffing is een jaarlijkse inflatiecorrectie van toepassing.

Tarieven

Tarief	2022	2023	2024 *
Rioolheffing - Vast bedrag woningen	€ 239,04	€ 214,00	-
Rioolheffing - Vast bedrag niet-woning	€ 239,04	€ 214,00	-
Riool- en waterzorgheffing – gebruiker	-	-	€ 144,12
Riool- en waterzorgheffing – eigenaar	-	-	€ 74,16
Vermeerdering niet-woning vanaf 350 m^3 (per volledige 100 m^3)	€ 33,63	€ 33,63	€ 34,64

* Met ingang van 2024 bestaat de nieuwe riool- en waterzorgheffing uit een belasting voor het eigenarendeel (deze wordt geheven naar een vast bedrag per perceel (WOZ-object). En een belasting voor het gebruikersdeel (deze wordt geheven naar het aantal kubieke meters water dat wordt afgevoerd).

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Riool- en Waterzorgheffing	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN		
Algemeen rioolbeheer	7.2 Riolering	-1.887
Riolering en waterzuivering	7.2 Riolering	-1.294
Straatreiniging	2.1 Verkeer, vervoer	-274
Klimaatadaptatie		-16
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overig	-125
Overhead	0.4 Overhead	-444
Compensabele BTW	n.v.t.	-613

Kwijtscheldingen riool- en waterzorgheffing	6.3 Inkomensregelingen	-88
Subtotaal Lasten		-4.742
BATEN		
Baten riool- en waterzorgheffing	7.2 Riolering	4.646
Subtotaal Baten		4.646
SALDO		**96**
Egalisatievoorziening	7.2 Riolering	-96
Dekkingspercentage		**100%**

(+ = voordeel, - =nadeel)

Voor de investeringen volgens het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), zie Investeringsplan in programma 7. De toelichting in de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen kunt u hier vinden.

Ontwikkelingen 2023 en 2024 in relatie tot de voorziening
In de nieuwe heffing worden zoveel mogelijk percelen betrokken, omdat iedereen van algemene maatregelen in de publieke ruimte profiteert. Over de planperiode 2023-2027 komt dit gemiddeld uit op 35% voor het eigenarendeel en 65% voor het gebruikersdeel. Dekking van de lasten vindt dus plaats vanuit de inkomsten uit de nieuwe riool- en waterzorgheffing. Ook wordt een deel van de huidige voorziening Riolering ingezet. Deze voorziening is bedoeld om jaarlijkse schommelingen in de heffing te voorkomen, maar is nu hoger dan nodig. Per 31-12-2022 bedraagt de voorziening € 5,9 miljoen. Naar verwachting bedraagt de stand eind 2023 circa € 5,3 miljoen. Dit is te fors, voor een financieel gezonde positie volstaat een voorziening van minimaal € 2,5 miljoen. Daarom wordt de voorziening ingezet en wordt er de komende jaren ingeteerd tot de genoemde ondergrens.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader
Verordening Lijkbezorgingsrechten 2023

Algemeen
Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. In de gemeente Lingewaard zijn er vijf algemene begraafplaatsen. Twee van deze begraafplaatsen zijn juridisch gesloten, namelijk Huissen-Stad en Huissen-Zand. De drie open begraafplaatsen bevinden zich in Bemmel, Gendt en Huissen-Hoeve.

Baten
Het grootste gedeelte van de heffing bestaat uit vooruitbetalingen van grafrechten. Aangezien dit een verplichting vormt voor latere jaren, wordt dit gedeelte in een voorziening gestort. Elk jaar onttrekken we dat deel uit de voorziening dat voor dat jaar is vooruitbetaald. Doordat we in 2017 met deze methodiek zijn begonnen valt het dekkingspercentage lager uit. In de komende jaren gaat dit dekkingspercentage weer oplopen.

Tarieven
In de Kadernota 2020 hebben we voorgesteld om de tarieven voor de lijkbezorgingsrechten niet verder aan te passen in de begroting 2020 en aansluitend in de betreffende verordening.
De tarieven worden in 2024 niet verhoogd.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Lijkbezorgingsrechten	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN		
Lijkbezorging	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-153
Gemeentelijke uren	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-119
Overhead	0.4 Overhead	-79
Subtotaal Lasten		-351
BATEN		
Opbrengst lijkbezorgingsrechten 2024	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	65
Opbrengsten uit voorgaande jaren	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	100
Subtotaal Baten		165
SALDO		**-186**
Dekkingspercentage		47,1%

(+ = voordeel, - =nadeel)

De ontwikkeling van het dekkingspercentage over de jaren 2018 t/m 2022 is:

Jaar	Percentage
2018	23,8%
2019	29,0%
2020	30,8%
2021	31,5%
2022	34,4%

Hondenbelasting

Beleidskader

Artikel 226 van de Gemeentewet
Verordening Hondenbelasting 2023

Algemeen

Hondenbelasting heffen we op basis van het aantal honden dat een eigenaar in bezit heeft. De opbrengsten van hondenbelasting geven we uit aan de uitvoering van het hondenbeleid.
Onderdeel hiervan is dat jaarlijks een deel van de gemeente gecontroleerd wordt op hondenbezit.

Ontwikkelingen

Op 10 maart 2022 heeft de gemeenteraad zich in een motie (nr. 20220310-03) uitgesproken om de hondenbelasting met ingang van 2023 af te schaffen. Op 10 november 2022 is door de gemeenteraad het voorstel voor het afschaffen van de hondenbelasting van de agenda gehaald.

Tarieven

Bij handhaving van de hondenbelasting wordt het tarief geïndexeerd met 3%, waarmee het tarief per hond op € 62,04 uitkomt.

Vrijstellingen (niet limitatief)

- Honden voor de begeleiding van een gehandicapte of een slechtziende.
- Honden verblijvend in een hondenasiel.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Hondenbelasting	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN		
Aanleg, beheer en reinigen hondentoiletten	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-116
Gemeentelijke uren	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-78
Overhead	0.4 Overhead	-52
Controle hondenbelasting	0.64 Belastingen overig	- 6
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overig	-24
Kwijtscheldingen hondenbelasting	6.3 Inkomensregelingen	-5
Subtotaal Lasten		-281
BATEN		
Opbrengst hondenbelasting	0.64 Belastingen overig	257
Subtotaal Baten		257
SALDO		
Dekkingspercentage		91,6%

(+ = voordeel, - =nadeel)

Toeristenbelasting

Beleidskader

Artikel 224 van de Gemeentewet
Verordening Toeristenbelasting 2023
Nota toerisme en recreatie Lingewaard en Overbetuwe 2023 - 2028

Algemeen

Toeristenbelasting heffen we voor elke toeristische overnachting in de gemeente Lingewaard. De opbrengsten worden ingezet voor de ontwikkeling van toerisme binnen de gemeente. Concreet is dit opgenomen in de Nota toerisme & recreatie 2023-2028. De uitvoering hiervan vindt in overleg met ondernemers en overige participanten plaats. Bij de vaststelling van het tarief is afgesproken het tarief niet te indexeren. De nieuwe Nota toerisme & recreatie voor de periode 2023-2028 is in het eerste kwartaal van 2023 bij de gemeenteraad aangeboden.

Tarief

Het tarief is vanaf 2012 € 1,00 per persoon per nacht.

Ontwikkelingen uit Kadernota 2024:

Op dit moment dekken de inkomsten uit toeristenbelasting niet de kosten die we maken. Een kostendekkend tarief bedraagt € 1,67. In drie stappen willen we het tarief verhogen:

- in 2025 verhogen we het tarief naar € 1,25 per persoon per overnachting.
- in 2026 naar € 1,50.
- in 2027 zetten we de laatste stap naar 100% kostendekking.

De verhoging van de toeristenbelasting leidt vanaf 2027 tot € 67.000 meer opbrengst. Vanzelfsprekend treden we hiervoor in overleg met de ondernemers uit de toeristische sector.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Toeristenbelasting	**Taakveld**	**Begroting 2024**
LASTEN		
Toerisme / Algemene kosten en subsidies	3.4 Economische promotie	-103
Toeristische bewegwijzering	2.1 Verkeer en Vervoer	-4
Controle toeristenbelasting / perceptiekosten	0.64 Belastingen overig	-8
Gemeentelijke uren	3.4 Economische promotie	-44
Overhead	0.4 Overhead	-30
Subtotaal Lasten		-189
BATEN		
Opbrengst toeristenbelasting	0.64 Belastingen overig	103
Subtotaal Baten		103
SALDO		**-86**
Dekkingspercentage		54,6%

(+ = voordeel, - =nadeel)

De lasten voortvloeiend uit de investering (investeringsplan programma 5) in een gastvrije Waaldijk spelen nog geen rol in de kostendekking,

Reclamebelasting

Beleidskader
Artikel 227 van de Gemeentewet
Verordening Reclamebelasting 2023 incl. bijlagen

Algemeen
Reclamebelasting heffen we in de dorpscentra van Bemmel, Huissen en Gendt. De opbrengst hiervan wordt, na aftrek van perceptiekosten, beschikbaar gesteld aan het ondernemersfonds.

Tarieven
Het tarief is afhankelijk van de locatie en de WOZ-waarde van de vestiging. De voorzitters van de ondernemersverenigingen zitten in het bestuur van Centrum Management Lingewaard (CML). De mogelijkheid tot verhoging van de reclamebelasting (eventueel deels ter financiering van CML, maar ook ter compensatie van eventuele leegstand die gaat ontstaan) is gespreksonderwerp in het CML. De voorzitters trekken ook samen op in het bepalen van de tarieven voor 2024.

De belasting voor heffingsgebied Bemmel kent voor 2024 een verhoging van het basisbedrag met € 50 tot een bedrag van € 360. De tarieven voor Huissen blijven ongewijzigd. Voor Gendt geld een verhoging van € 30 daarmee komt het tarief op € 300.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Reclamebelasting	**Taakveld**	**Begroting 2024**
LASTEN		
Bijdrage ondernemersfonds	3.4 Economische promotie	-93,4
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overig	-3,6
Subtotaal Lasten		-97,0
BATEN		
Opbrengst reclamebelasting	0.64 Belastingen overig	97,0
Subtotaal Baten		97,0
SALDO		**0**
Dekkingspercentage		100%

(+ = voordeel, - =nadeel)

BIZ-bijdrage

Beleidskader
Verordening Bedrijveninvesteringzone Bedrijvenpark Houtakker Bemmel 2021-2025
Verordening Bedrijveninvesteringzone Bedrijventerrein Pannenhuis 2023-2027

Algemeen
Met ingang van 2021 kennen we de 'Verordening Bedrijveninvesteringzone Bedrijvenpark Houtakker Bemmel 2021-2025'. In 2023 is voor Pannenhuis ook een BIZ ingesteld voor de periode 2023-2027. Zowel de eigenaar als de gebruiker van een WOZ-object (gelegen binnen het aangewezen gebied) betalen een belasting. Deze belasting is vergelijkbaar met de reclamebelasting, waarbij de opbrengst van de belasting, na aftrek van perceptiekosten, aan de twee stichtingen Bedrijveninvesteringszone beschikbaar worden gesteld. In deze stichtingen zijn de verschillende ondernemers op het bedrijventerrein verenigd. Het initiatief van de BIZ ligt dan ook bij de ondernemers. De gemeente helpt onder andere met de uitvoering van deze verordening.

Tarieven
De BIZ-bijdragen zijn ingesteld voor een periode van vijf jaar.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

BIZ-bijdrage	**Taakveld**	**Begroting 2024**
LASTEN		
Bijdrage ondernemersfonds	3.4 Economische promotie	-93,5
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overig	-1,5
Subtotaal Lasten		- 95,0
BATEN		

Opbrengst reclamebelasting	0.64 Belastingen overig	
- Houtakker		38,0
- Pannenhuis		57,0
Subtotaal Baten		95,0
SALDO		**0**
Dekkingspercentage		100%

(+ = voordeel, - =nadeel)

Marktgelden

Beleidskader

Artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet
Marktverordening gemeente Lingewaard 2018
Verordening Marktgelden 2023

Algemeen

Marktgeld wordt geheven van degene die goederen of koopwaren uitstalt tijdens de wekelijkse markt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is.

Tarieven

De tarieven voor de straatmarkten worden geïndexeerd met 3%. In mei 2022 hebben we besloten om een gedeelte van de elektriciteitskosten in rekening te brengen voor het innemen van marktstandplaatsen. De lasten en baten hiervan maken geen onderdeel uit van deze kostendekking.

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Straatmarkten	**Taakveld**	**Begroting 2024**
LASTEN		
Kosten markt	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 6
Gemeentelijke uren	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 44
Vegen weekmarkten	2.1 Verkeer en Vervoer	-29
Overhead	0.4 Overhead	-29
Subtotaal Lasten		-108
BATEN		
Marktgelden	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	20
Subtotaal Baten		20
SALDO		**-88**
Dekkingspercentage		18,5%

(+ = voordeel, - =nadeel)

Leges

Beleidskader
Legesverordening 2023 incl. bijlagen

Algemeen
We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven. In de Legesverordening op grond van artikel 229 van de Gemeentewet is geregeld voor welke diensten leges verschuldigd zijn. Belastingplichtig is degene die de dienst aanvraagt, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. Voor de Legesverordening nemen wij de modelverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten als basis. Hierin is de ingang van de Omgevingswet per 1 januari opgenomen.

Kostendekkingsoverzichten
In onderstaande kostendekkingsoverzichten zijn alle ramingen opgenomen die in onze legesverordening voorkomen. Wanneer deze niet in onze legesverordening voorkomen, is hier een waarde van 0 opgenomen. Hierdoor is per hoofdstuk, titel en totaal de mate van kostendekkendheid te zien. De tarieven in de Legesverordening worden met ingang van 2024 verhoogd met het prijsindexcijfer 3%. Deze verhoging geldt niet voor de bouw gerelateerde leges voor omgevingsvergunningen die geheven worden met de bouwkosten als grondslag (hoofdstuk 2). Een stijging van de bouwkosten leidt immers al tot een verhoging van de leges.

		Directe kosten	Overhead	Compen-sabele BTW	Kosten totaal	Opbrengst	Percen-tage
Totaal		**-917**	**-277**	**-75**	**-2.724**	**2.336**	**-86%**
Hoofdstuk 1	**Algemene dienstverlening**	**-660**	**-179**	**-24**	**-863**	**858**	**-99%**
Niet op paragraafniveau toegerekende lasten		-2	-	-0	-3	-	0%
Paragraaf 1.1	Burgerlijke stand	-43	-16	-2	-61	49	80%
Paragraaf 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	-328	-65	-4	-397	459	116%
Paragraaf 1.3	Rijbewijzen	-100	-43	-3	-145	175	120%

Paragraaf 1.4	Verstrekkingen in het kader van de Basisregistratie Personen	-3	-2	-0	-6	4	69%
Paragraaf 1.5	Verstrekkingen uit het Kiezersregister (Vervallen)	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 1.6	Verstrekkingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens (Vervallen)	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 1.7	Bestuursstukken	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 1.8	Vastgoedinformatie	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 1.9	Overige publiekszaken	-63	-17	-2	-83	50	60%
Paragraaf 1.10	Gemeentearchief	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 1.11	Huisvestingswet (n.v.t.)						
Paragraaf 1.12	Leegstandwet	-0	-0	-0	-1	0	62%
Paragraaf 1.13	Gemeentegarantie (n.v.t.)						
Paragraaf 1.14	Marktstandplaatsen (Vervallen)						
Paragraaf 1.15	Winkeltijdenwet (Vervallen)						
Paragraaf 1.16	Kansspelen	-1	-0	-0	-1	1	74%
Paragraaf 1.17	Kinderopvang (n.v.t.)						
Paragraaf 1.18	Kabels en Leidingen (voorheen Telecommunicatie)	-51	-20	-5	-76	57	76%
Paragraaf 1.19	Verkeer en vervoer	-34	-11	-1	-46	34	73%
Paragraaf 1.20	Diversen	-35	-4	-6	-45	30	67%
Paragraaf 1.21	In deze titel niet benoemde beschikking of planwijziging						
Hoofdstuk 2	**Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning**	**-238**	**-86**	**-50**	**-1.829**	**1.469**	**-80%**

Niet op paragraafniveau toegerekende lasten		-78	-	-	-78	-	0%
Paragraaf 2.1	Algemene bepalingen	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 2.2	Voorfase			-5			
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	-	-	-137	-137	1.016	129%
Paragraaf 2.4	Gereserveerd: Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed						
Paragraaf 2.5	Milieubelastende activiteiten	-	-	-10	-10	48	83%
Paragraaf 2.6	Lozingsactiviteiten	-	-	-3	-3	13	83%
Paragraaf 2.7	Aanlegactiviteiten	-	-	-12	-12	26	37%
Paragraaf 2.8	Overige activiteiten	-	-	-34	-34	80	41%
Paragraaf 2.9	Maatwerkvoorschriften	-	-	-3	-3	14	83%
Paragraaf 2.10	Gelijkwaardigheid	-	-	-2	-2	11	83%
Paragraaf 2.11	Overige tarieven	-31	-17	-4	-52	52	75%
Paragraaf 2.12	Modaliteiten	-3	-2	-42	-47	166	67%
Paragraaf 2.13	Vermindering	-	-	-2	-2	-28	-309%
Paragraaf 2.14	Teruggaaf	-	-	-8	-8	-	0%
Hoofdstuk 3	**Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2**	**-19**	**-12**	**-1**	**-32**	**8**	**-26%**
Niet op paragraafniveau toegerekende lasten		-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 3.1	Horeca	-18	-12	-1	-31	7	15%
Paragraaf 3.2	Organiseren evenementen	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 3.3	Prostitutiebedrijven	-	-	-	-	-	0%
Paragraaf 3.4	Huisvestingswet 2014 (n.v.t.)						
Paragraaf 3.5	Marktstandplaatsen	-1	-0	-0	-1	1	80%
Paragraaf 3.6	Winkeltijdenwet	-	-	-	-	-	0%

Paragraaf 3.7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	-	-	-	-	-	0%

Kwijtschelding gemeentelijke heffingen

Beleidskader
Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990
Kwijtscheldingsregeling gemeentelijke belastingen 2023

Algemeen
Wanneer inwoners onoverkomelijke problemen hebben met het voldoen van gemeentelijke belastingen, bestaat de mogelijkheid tot kwijtschelding hiervan. Kwijtschelding is mogelijk voor de afvalstoffenheffing, riool- en waterzorgheffing en voor de eerste hond bij de hondenbelasting. Kwijtschelding van afvalstoffenheffing is alleen mogelijk voor:

- het bedrag van het vastrecht.
- het bedrag van het aantal containerledigingen of stortingen in een ondergrondse container, met een maximum van 11 ledigingen of 33 stortingen.
- het vaste bedrag van de aanslag voor de gebruikers van percelen, waarbij het huishoudelijk afval wordt aangeboden via een bovengrondse verzamelcontainer of op een andere wijze.

Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid. Natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen kunnen voor kwijtschelding van de privé-aanslag in aanmerking komen. Verenigingen en stichtingen kunnen per definitie geen kwijtschelding aanvragen.

Ramingen
In de begroting zijn de in de onderstaande tabel genoemde bedragen voor kwijtschelding opgenomen. In de afzonderlijke kostendekkendheidsoverzichten is hier al rekening mee gehouden.

Bedragen x € 1.000

	Programma	Begroting 2023
LASTEN		
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	6.3 Inkomensregelingen	- 155
Kwijtschelding riool- en waterzorgheffing	6.3 Inkomensregelingen	- 88
Kwijtschelding hondenbelasting	6.3 Inkomensregelingen	- 5
Totaal Lasten		- 248

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft aan welke risico's de gemeente loopt en welke mogelijkheden de gemeente heeft om eventuele risico's op te vangen.

1. Inleiding

Artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat gemeenten beleid moeten formuleren over de weerstandscapaciteit en de risico's. Op basis hiervan geven we tweemaal per jaar een oordeel over de toereikendheid van het weerstandsvermogen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing aan de hand van de op dat moment aanwezige risico's. Dat doen we in de gemeentebegroting en in de jaarstukken.

2. Risico's

In deze paragraaf rapporteren we de risico's die de gemeente loopt. In het onderstaande overzicht met de top acht risico's is per risico aangegeven of het een incidenteel of structureel risico (I/S) is. De ontwikkeling van het risico ten opzichte van de jaarstukken 2022 is aangegeven met een pijl.

Nr	Risico	Omschrijving	Type	Kans	Gevolg	Risicoscore	▼/▲
1	Prijsstijgingen	Het risico op prijsstijgingen op producten en diensten.	S	70-90%	≥ €1.000.000	25	▲
2	Tekorten jeugdbudgetten	Het risico dat de uitgaven op het maatwerk voor de jeugd hoger uitvallen dan begroot.	S	70-90%	€500.000 ≤ €1.000.000	20	▲
3	Informatiebeveiliging en privacy	Het risico op schendingen van de privacy, datalekken of cyberincidenten en de mogelijke claims daardoor.	S	50-70%	€500.000 ≤ €1.000.000	16	►
4	Onvoldoende aansluiting BUIG-middelen met ontwikkeling Lingewaard	Het risico dat door faillissementen en inkrimping in het bedrijfsleven meer mensen in de bijstand komen.	S	50-70%	€500.000 ≤ €1.000.000	16	►
5	Afval	Het risico dat de kosten van afvalverwerking en verkoop van plastic verpakkingsmateriaal negatief uitvallen ten opzichte van de ramingen.	S	50-70%	€500.000 ≤ €1.000.000	16	▲

6	Warmtenet Lingewaard	Het risico dat de gemeente een garantstelling moet afgeven om de gezamenlijke investering in WNL te borgen.	I	50-70%	€500.000 ≤ €1.000.000	16	▲
7	Migratie en integratie in Lingewaard	Het risico dat de huisvesting van vluchtelingen en statushouders meer geld kost dan daarvoor wordt gedekt vanuit het Rijk.	I	70-90%	€250.000 ≤ €500.000	15	►
8	Armoedebeleid	Het risico dat er vanwege de hoge inflatie en stijgende energiekosten een groter beroep gedaan wordt op onze voorzieningen.	S	70-90%	€250.000 ≤ €500.000	15	►

Uit de Monte Carlo simulatie komt een benodigde weerstandscapaciteit voor de risico's van € 5.791.557.

Toelichting risico's en beheersmaatregelen

De risico's in de rode en oranje gebieden worden hieronder toegelicht: hoe ontwikkelt een risico zich en welke beheersmaatregelen worden genomen.

Prijsstijgingen (▲)

In de begroting 2024-2027 hebben we een stelpost prijsstijgingen opgenomen. We verwachten dat in de komende circulaires met betrekking tot het Gemeentefonds extra middelen voor loon- en prijsstijgingen beschikbaar komen. Het risico bestaat echter nog steeds dat de stelpost niet van voldoende omvang is. Zoals we bij de jaarrekening al aangaven, monitoren we de prijsstijgingen en houden wij u op de hoogte van het verloop van de stelpost.

Tekorten jeugdbudget (▲)

We zien de uitgaven op het maatwerk voor de jeugd sterk oplopen en daarmee aanzienlijk uit de pas lopen met onze begroting. In de begroting 2024 houden we vooralsnog rekening met een toename van 80% op de eerder begrote bedragen, exclusief het budget voor crisisplaatsingen en Landelijke Transitie Arrangementen. Deze hebben we enkel geïndexeerd. Aangezien we op dit moment nog bezig zijn met een analyse op de achterliggende oorzaken van deze sterke toename in het jeugdzorggebruik, het sturen op jeugdzorgtrajecten langzaam verloopt en we een leverplicht hebben op zorg die geïndiceerd wordt door onder andere Huisartsen, Medisch Specialisten, de Rechtbank en de Gecertificeerde Instellingen, lopen we het risico dat deze bijstelling van 80% onvoldoende is. Het onderbouwd niet verlengen van aflopende zorg en de initiële indicering in het voorliggend veld hebben mogelijk positieve gevolgen op het risico.

Informatiebeveiliging en privacy (►)

Dit risico is onveranderd hoog. Voor de gemeente blijft de kans op digitale indringing, ontoereikende, onjuiste of onrechtmatige gegevensverwerking van personen, datalekken en/of cyberincidenten bestaan. Hierdoor ontstaan er risico's voor het bestuur en de organisatie op het gebied van continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening. Om de risico's te beheersen worden penetratietesten uitgevoerd op systemen. Ter verbetering van de bewustwording van de organisatie vinden o.a. e-learnings, mystery-gast en een phishing

campagne plaats. Ingevolge de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) worden daarnaast verplichte risicoanalyses uitgevoerd ten behoeve van de informatieveiligheid. De Rekenkamer heeft in de eerste helft van 2023 onderzoek gedaan naar informatiebeveiliging in de gemeente. De aanbevelingen uit dit onderzoek worden meegenomen in de ontwikkeling van informatiebeveiliging. Vanaf 1 januari 2024 wordt de Europese wetgeving op Informatiebeveiliging (NIS2) ingevoerd. Dit zal ambtelijk gevolgen hebben voor de controle op informatiebeveiliging.

Onvoldoende aansluiting BUIG-middelen met ontwikkeling Lingewaard (►)
Het aantal uitkeringsgerechtigden Participatiewet neemt onvoldoende af ten opzichte van de lagere toekenning van het budget vanuit het verdeelmodel (BUIG Budget). Om dit risico te beheersen wordt onder meer ingezet op loonkostensubsidie, begeleiding en re-integratiemiddelen. Daarnaast draagt de implementatie van de participatieronde bij aan het uitvoeren van effectief re-integratiebeleid en is de inzet van de werk-app erop gericht om sneller werkzoekenden en vacatures met elkaar te kunnen matchen. De beheersmaatregelen zijn erop gericht om de verminderde opbrengsten vanuit het Rijk op te vangen door meer mensen te laten uitstromen naar werk. We hebben als gemeente echter niet direct invloed op het verdeelmodel waarmee het Rijk geld toekent aan gemeenten.

Afval (▲)
Het risico afval is aan de inzamelkant verkleind. Als beheersmaatregel is onder andere een afvaldashboard ontwikkeld op basis waarvan we veranderingen in het aanbiedgedrag sneller kunnen waarnemen en hierop kunnen inspelen. Maar daar staat tegenover dat de regering werkt aan een CO2-heffing op het verbranden van afval. De exacte uitwerking van de heffing en daarmee de financiële gevolgen worden mogelijk in de loop van volgend jaar bekend. Daarnaast komt de onzekerheid hoe producenten van verschillende productgroepen de producentenverantwoordelijkheid (UPV) gaan organiseren. Het is nog onvoldoende bekend of gemeenten hierin een rol gaan krijgen. Het effect op de hoeveelheid en de kwaliteit van de aangeleverde grondstoffen is evident, maar nog onvoldoende in te schatten.

Warmtenet Lingewaard (▲)
De gemeente is deelnemer binnen het warmtenetwerkbedrijf WNL en kan met een uitbreiding van het warmtenet toewerken naar een toekomstvast tuinbouwgebied. Daarnaast kan het warmtenet een rol gaan spelen in de energietransitie in de bebouwde omgeving. De gemeente moet mogelijk een garantstelling afgeven voor een investering in de overdimensionering van het warmtenet. Deze wordt mogelijk gerealiseerd in 2024. De overdimensionering is nodig om het warmtenet geschikt te maken voor uitbreidingen vanuit Bergerden.

Migratie en integratie in Lingewaard (►)
Binnen de gemeente worden vluchtelingen opgevangen in gemeentelijke opvanglocaties. De gemeente is volledig verantwoordelijk voor de opvang van de vluchtelingen. Dit betekent dat wij als gemeente zorg dragen voor onder andre primaire levensbehoeftes, onderwijs, zorg, dagbesteding, onderdak. De realisatie hiervan vraagt een personele inzet van zowel de ambtelijke organisatie als van onze lokale samenwerkingspartners, zoals SWL en VluchtelingenWerk. Qua huisvesting richt de gemeente zich op langdurig verblijf in Lingewaard. Een aantal gemeentelijke locaties is heringericht voor de huisvesting van vluchtelingen, andere locaties zijn voor langere tijd gehuurd. Daarnaast zijn er tijdelijke verblijfunits geplaatst en wordt er in plaats van de tijdelijke units een pand verbouwd voor de opvang. De kosten die gemaakt worden met de opvang en huisvesting van vluchtelingen worden (grotendeels) vergoed vanuit het Rijk. Risico’s daarbij zijn dat de opvang van Oekraïners mogelijk minder lang duren dan de termijnen waarvoor we huurovereenkomsten zijn aangegaan. Ook in de volledige terugbetaling van de transitiekosten zit een onzekere component. Tenslotte bestaat het risico dat de huidige vergoeding van het Rijk naar beneden wordt bijgesteld. Omdat de benodigde kosten en vergoedingen dus nog steeds onzeker zijn, is het als een risico opgenomen. Beheersmaatregelen

om het risico te beperken zijn er niet, aangezien we als gemeente de keuze hebben gemaakt vluchtelingen op te nemen en dus daarmee ook de financiële gevolgen. Om deze mogelijke financiële tegenslagen op te kunnen vangen is een reserve noodzakelijk.

Armoedebeleid (►)
Vanwege de hoge inflatie en stijgende energiekosten verwachten wij dat er een groter beroep gedaan wordt op onze voorzieningen. We verwachten dat wij ons pakket aan voorzieningen hiervoor moeten uitbreiden. In de meicirculaire is weliswaar meer budget ontvangen voor flankerend beleid energiearmoede en de aanpak armoede en schulden, maar halverwege 2023 is het aantal aanmeldingen al gelijk aan het totaal over 2022. Dit is overeenkomstig de landelijke trend dat het aantal aanmeldingen schuldhulpverlening (zowel particulieren als ondernemers) aan het stijgen is.

Reputatie risico's
Naast de genoemde risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn er ook onderwerpen waarbij schade aan de reputatie van de gemeente mogelijk is.

Arbeidsmarkt
Het risico op personeelstekort als gevolg van vertrekkende medewerkers. Door het (tijdelijk) wegvallen van personeel vertragen processen en uitvoeringsprogramma's. Ook verliezen we kennis, ervaring en netwerken. Het risico is structureel en neemt toe door de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt. De veranderende arbeidsmarkt heeft mogelijk ook gevolgen voor de ambities in het coalitieakkoord.

3. Ontwikkeling risico's

Wijzigingen risico's t.o.v. jaarstukken 2022
Ten opzichte van de jaarstukken 2022 zijn er een aantal wijzigingen in de risico's met een risicoscore van 15 of hoger zichtbaar. Zie hiervoor de beschrijving in de vorige paragrafen. De wijzigingen in de overige risico's worden hieronder nader toegelicht.

- Het risico onvoldoende investeringsreserves is komen te vervallen omdat hiervoor in de Kadernota 2024 extra middelen zijn opgenomen. Hierbij gaat het om klein onderhoud, onderhoud wegen, onderhoud gemeentelijke gebouwen en onderhoud buitensportaccomodaties.

Er zijn een aantal thema's waar de gemeente mee te maken heeft, of gaat krijgen, die lastig te kwantificeren zijn. Deze onderwerpen gaan mogelijk een risico worden in de toekomst en zijn daarom in deze fase goed om te benoemen.

- De PFAS en stikstof problematiek is nog steeds relevant en leidt tot vertraging in projecten voor woningbouw en infrastructuur. Ondanks dat de nodige woningen zijn gerealiseerd, heeft het gevolgen voor de ambitie van woningbouwplannen.
- Bij de aanleg van maatschappelijk vastgoed en bedrijventerreinen en woonwijken wordt de nieuwbouw aangesloten op het elektriciteitsnet door Alliander. Alliander heeft aangegeven dat er nog slechts beperkt capaciteit is op het net door netwerkcongestie. Hierdoor moeten in de nabije toekomst keuzes gemaakt worden wie er voorrang krijgt bij de aansluiting. Hierdoor moeten andere projecten wachten op aansluiting en/of ingebruikneming. Dit probleem blijft zich de komende jaren voordoen.
- De Omgevingswet treedt in werking op 1 januari 2024. De wet beoogt onder meer procedures in aantal en omvang te vereenvoudigen. Juridisch is sprake van een overgangstermijn. In de praktijk betekent dat een transitie naar plannen en procedures volgens de nieuwe wet. Die transitieperiode is

nodig voor inwoners, bestuur en organisatie om nieuwe planvormen en procedures zich eigen te maken. Om dit proces te beheersen is het budget voor implementatie verlengd tot en met in eerste instantie 2025. Ook worden er interne opleidingen en trainingen gevolgd en monitoren we interne werkafspraken met de omgevingsdienst. Daarnaast inventariseren we de gevolgen voor verschillende teams. Zodat benodigde middelen in uren en menskracht duidelijk worden en kunnen worden verwerkt in de reguliere exploitatiebudgetten.

- Voor de ontwikkeling van bedrijventerrein Agropark III wordt voor glastuinbouw gereserveerde ruimte ingewisseld. De provincie heeft schriftelijk bevestigd onder welke voorwaarden Agropark III kan worden ontwikkeld en de gemeente kan aan die voorwaarden voldoen. De verwachting blijft wel dat nieuwe kavels met enige vertraging beschikbaar komen en daarmee de verkoop langer op zich laat wachten.
- De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is op 19 juni 2023 definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Momenteel wordt landelijk gewerkt aan de uitwerking van deze Hervormingsagenda Jeugd. Op dit moment onderzoeken we wat de Hervormingsagenda en de daarmee gepaarde bezuinigingen per 1 januari 2026 voor ons gaan betekenen. Het risico bestaat hier dat de opgenomen taakstelling niet gehaald wordt.
- Regionaal is gestart met een tariefonderzoek voor Wmo en Jeugdzorg. Aanleiding hiervoor is onder andere de aankondiging van de AMvB reële prijs Jeugdwet. Aangezien de diverse zorg gerelateerde CAO’s de afgelopen tijd zijn opengebroken en de loonkosten daarmee enorm zijn gestegen, verwachten we een flinke prijsstijging in de kosten. De insteek is om de tarieven per 1 januari 2024 in te laten gaan. Op dit moment is deze mogelijke prijsstijging nog niet meegenomen in de budgetten.

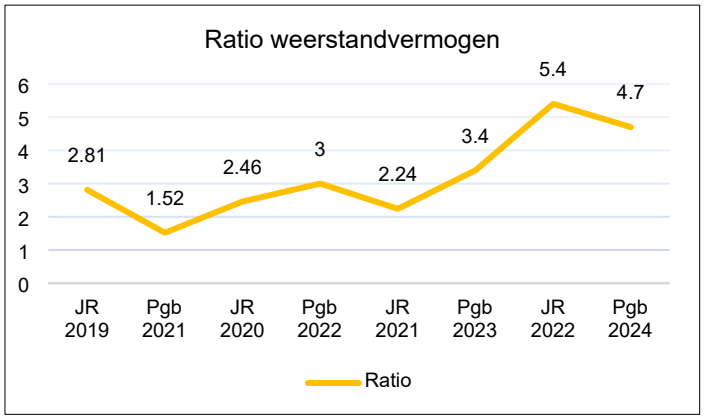
Uit de Monte Carlo simulatie komt een totaal benodigde weerstandscapaciteit van € 5.791.557. Dit is € 1.290.426 hoger dan in de jaarrekening 2022.

4. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de risico's die we lopen (de benodigde weerstandscapaciteit) en de financiële middelen die we hebben om de risico's te dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit). Deze relatie noemen we de ratio van het weerstandsvermogen en bedraagt 4,7. De gemeente streeft naar een minimale ratio van 1,0 (raadsbesluit bij nota Risicomanagement & weerstandsvermogen).

Ratio weerstandsvermogen	
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 27.375.569
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 5.791.557
Ratio weerstandsvermogen	4,7
Kwalificatie	Uitstekend

In de afgelopen jaren was het verloop van de ratio weerstandsvermogen als volgt:

Uit het overzicht Verloop Algemene reserve in de financiële overzichten blijkt dat de algemene reserve in 2027 daalt tot € 11.257.000. Dit heeft de komende jaren mogelijk gevolgen voor de ratio.

Continuïteit

Op basis van de door ons uitgevoerde risico-inventarisatie, de weerstandsratio van 4,7 en het beeld van onze meerjarenbegroting is het college van burgemeester en wethouders van mening dat de normale bedrijfsvoering financieel kan worden voortgezet.

5. Financiële kengetallen

Gemeenten zijn verplicht om de financiële kengetallen op te nemen in de begroting conform het Besluit Begroting en Verantwoording. De kengetallen geven de financiële positie van onze gemeente weer en maken het mogelijk om deze te vergelijken met die van andere gemeenten. Ook geven ze een beeld van de ontwikkeling van de financiële positie ten opzichte van de begroting 2023 en de jaarstukken 2022.

Financiële kengetallen	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
1.a. Netto schuldquote	34%	41%	44%	53%	59%	65%
1.b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	30%	36%	40%	50%	55%	61%
2. Solvabiliteitsratio	38%	35%	34%	28%	28%	26%
3. Grondexploitatie	0,89%	3,02%	2,46%	2,41%	2,44%	2,63%
4. Structurele exploitatieruimte	2,33%	0,09%	0,99%	1,40%	0,59%	-1,14%
5. Belastingcapaciteit	113,12%	102,28%	103,57%	103,57%	103,57%	103,57%

De provincie hanteert bij de beoordeling drie categorieën. Deze sluiten aan bij de landelijk afgesproken signaleringswaarden.

Financiële kengetallen	Gelders gemiddelde	Kengetal Lingewaard	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1.a. Netto schuldquote	64%	44%	<90%	90-130%	>130%
1.b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	57%	40%	<90%	90-130%	>130%
2. Solvabiliteitsratio	31%	34%	>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie	8%	2,46%	<20%	20-35%	>35%
4.a Structurele exploitatieruimte Begr	1,50%	0,99%	> 0%	0%	< 0%
4.b Structurele exploitatieruimte MJB	-0,06%	-1,14%	> 0%	0%	< 0%
5. Belastingcapaciteit	100%	103,57%	<95%	95-105%	>105%

Het Gelders gemiddelde is berekend op basis van de door de gemeenten in hun begroting 2023 opgenomen kengetallen.

Categorie A is het minst risicovol en C het meest risicovol. Alhoewel de provincie onze financiële positie beoordeelt aan de hand van de kengetallen, is voor het behouden van preventief toezicht alleen van belang dat de meerjarenbegroting een positief saldo heeft (art. 203 GW).

1 a. Netto schuldquote

De netto schuldquote = totale schulden / totale baten (excl. reserves)

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente. Hoe lager het percentage, hoe beter. De netto schuldquote loopt omhoog. Dit wordt vooral veroorzaakt door geplande investeringen en hiervoor benodigde geldleningen.

We blijven in categorie A, de minst risicovolle categorie.

1 b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote wordt zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend, omdat er onzekerheid kan bestaan of alle leningen terug worden betaald.

Ook hier blijven we in categorie A, de minst risicovolle categorie.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio = eigen vermogen / totaal balans

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het percentage, hoe beter. De solvabiliteit loopt in meerjarig perspectief wat terug. Dit wordt vooral veroorzaakt door geplande investeringen en hiervoor benodigde geldleningen.

De solvabiliteitsratio zit in de middelste categorie.

3. Grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie = Boekwaarde bouwgrond in exploitatie / totale baten (excl. reserves)

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Of een hoog of laag percentage gunstig is, is afhankelijk van de markt. Bij een gunstige markt zou een hoog percentage meer winstpotentie kunnen hebben.

Het kengetal is kleiner dan 20%. Hierdoor zit Lingewaard in categorie A, de minst risicovolle categorie.

4. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte = het saldo van de structurele baten en lasten + het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves / de totale baten (excl. reserves).

Dit kengetal geeft aan welke structurele financiële ruimte de gemeente heeft. We nemen bij de berekening alleen de structurele baten en lasten mee en dus niet de incidentele. Hoe hoger het percentage, hoe beter.

We zitten de eerste jaren in de minst risicovolle categorie en in 2027 in de meest risicovolle categorie. Dit is het gevolg van het nadelige begrotingssaldo in dat jaar.

5. Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit = totale woonlasten gemeente Lingewaard / landelijk gemiddelde woonlasten

Dit kengetal vergelijkt de totale woonlasten 2024 in Lingewaard met het landelijke gemiddelde 2023 (landelijk gemiddelde 2024 is nog niet bekend). De woonlasten zijn de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. We gaan daarbij uit van de woonlasten van meerpersoonshuishoudens. Hoe lager het percentage, hoe beter.

Vanaf 2022 zijn de gemiddelde woonlasten in Nederland behoorlijk toegenomen. Van gemiddeld € 838 in 2021 en € 929 in 2022 naar € 944 in 2023. In 2024 komt de belastingcapaciteit uit in categorie B.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

De openbare ruimte bepaalt mede hoe aantrekkelijk het is om in Lingewaard te wonen, werken en recreëren. Het coalitieakkoord 2022 – 2026 geeft aan dat we die mooi, groen, gezond en voor iedereen veilig en goed toegankelijk ingericht willen hebben.

Het beheer moet voldoen aan het afgesproken kwaliteitsniveau in de beleidsplannen. We investeren in dagelijks onderhoud, (groot)onderhoud en vervangingen. We gebruiken meerjarenprogramma's voor de uitvoering van groot onderhoud en voor inzicht in toekomstige uitgaven. Leidt dit niet meer tot het minimaal vereiste kwaliteitsniveau, dan vervangen we de voorzieningen. Op dat moment zijn vervangingsinvesteringen noodzakelijk.

In deze paragraaf geven we de volgende onderdelen per kapitaalgoed weer:

- de kaders die we hanteren voor het onderhoud van de openbare ruimte.
- het actuele onderhoudsniveau.
- welke werkzaamheden we uit gaan voeren.
- de financiële consequenties.

Naast onze eigen beleidskaders is er een aantal wetten die regels bevatten voor het onderhoud. Bijvoorbeeld het Burgerlijk Wetboek, de Wegenwet of de Arbowet. Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap doet dit onder meer op het gebied van fysieke toegankelijkheid. De huidige toegankelijkheidssituatie toetsen we vóór de onderhoudswerkzaamheden aan bestaande regels en richtlijnen in onder meer het Bouwbesluit en het Handboek voor Toegankelijkheid. Blijkt dat er aanpassingen of verbeteringen noodzakelijk zijn dan brengen we de financiële consequenties hiervan in beeld. Daarmee doen we ook recht aan de bevindingen van de Rekenkamercommissie uit 2021.

1. Openbaar groen

Programma
5. Sport, cultuur en recreatie

Beleidskader
Groenstructuurplan 2008:

- de structuur- en beeldbepalende delen van het openbaar groen binnen de bebouwde kom van de kernen zijn hierin beschreven.

Beeldkwaliteitsplan Openbaar Groen 2009:

- beschrijving van de onderhoudsniveaus van openbaar groen.

Onderhoudsniveau
Het onderhoud is over het algemeen op kwaliteitsniveau B (basis). Voor de centrumgebieden van de kernen is dit hoger. De leeftijd van de beplanting varieert sterk. Verouderde beplanting heeft vaak onvoldoende kwaliteit en is daarmee aanleiding voor selectieve vervanging.

Wat doen we in 2024?

- We controleren de kwaliteit van het openbaar groen. Via een schouw monitoren we elk jaar in elke kern een deel van het openbaar groen op kwaliteit.

- We onderzoeken per woonkern de mogelijkheden voor vergroening (kwantiteit) met planten en bomen. In 2024 gaan we aan de slag met het Zandse vierkant in Huissen.
- We voeren aangepast maaibeheer uit om de biodiversiteit in bermen te verhogen en het natuurlijk evenwicht te herstellen. Specifieke aandacht is er voor het behoud van insecten waaronder bijen en vlinders.
- We gaan door met biodivers maaien van gazons. Dit als resultaat van de in 2022 uitgevoerde proef.
- We creëren meer diversiteit in onze plantvakken en bomenareaal.
- We blijven sterk inzetten op de sociale paragraaf in het groenonderhoud. Ruim vijftig mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben een duurzame werkplek in het groenonderhoud.
- We snoeien knotbomen gefaseerd om voedselvoorraden voor insecten te bevorderen.
- We voeren de intentie uit het coalitieakkoord uit om voor elk kind dat in onze gemeente wordt geboren een boom te planten. Dit doen we in de vorm van een geboortebos bij Huissen en in zes kernen planten we een herkenbare geboorteboom.

Financieel
In programma 5, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voor het onderhoud van openbaar groen. Het reguliere onderhoud aan openbaar groen en bomen bekostigen we uit de exploitatiebudgetten. Voor vervanging van groen en bomen investeren we jaarlijks € 115.000. We activeren deze investering (rente en afschrijving). Daarnaast zijn er voor verbetering en compensatie van openbaar groen middelen uit het Groenfonds beschikbaar. De budgetten en investeringen zijn ook de komende jaren voldoende om het vastgestelde kwaliteitsniveau te behouden.

2. Wegen

Programma
2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Beleidskader
Beleidsplan wegverhardingen 2017:
- beschrijft de kaders voor onderhoud en vervanging van verhardingen.

Onkruidbestrijdingsplan 2009:
- beschrijft de kaders voor niet-chemische onkruidbestrijding op verhardingen en in plantsoenen.

Onderhoudsniveau
Het onderhoud is over het algemeen op kwaliteitsniveau B (basis). Voor de centrumgebieden van de kernen is dit hoger.

Wat doen we in 2024?
We voeren groot onderhoud van asfaltverhardingen uit aan (delen van):
- Nielant in Huissen, van Loostraat tot ir. Molsweg.
- ir. Molsweg in Huissen, tussen Stadswal en N325.
- Loostraat in Huissen, tussen Nielant en van Voorststraat.
- Langstraat in Gendt, tussen Kruisstraat en Dorpstraat.
- Doornenburgsestraat in Gendt, tussen Munnikhofsestraat en Waaldijk.
- Oude Wei in Haalderen.

We voeren groot onderhoud van elementenverhardingen uit aan (delen van):
- Glazenmakershof in Angeren.

- Lookhof in Angeren.
- Brakelhof in Angeren.
- Hofmeesterij in Huissen.
- 't Bosch in Bemmel.
- Pastoor Grimmeltstraat in Bemmel.
- Europalaan in Gendt.
- Vleumingen in Gendt.
- Schoolstraat in Gendt.

Bij de rioleringswerkzaamheden in Wijngaarden (Huissen), Hofsteestraat (Haalderen) en Deken dr. Mulderstraat (Bemmel) worden ook alle verhardingen van trottoirs en parkeerstroken aangepakt.

Financieel
In programma 2, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voor onderhoud wegen. Naast de exploitatiebudgetten zijn middelen uit de voorziening onderhoud wegen voor groot onderhoud en uit de bestemmingsreserve voor vervangingsinvesteringen beschikbaar. De voorziening en bestemmingsreserve zijn toereikend om de kosten voor planmatig onderhoud en vervanging te dekken.

3. Riolering en water

Programma
7. Volksgezondheid en milieu

Beleidskader
Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027:
- bevat de beleidsvoornemens en (bijbehorende) maatregelen voor inzameling, transport en (lokale) verwerking van stedelijk afval-, hemel- en grondwater.

Waterwet:
- bevat de zorgplicht voor het inzamelen en verwerken van hemelwater.
- bevat de zorgplicht voor voorkomen/beperken van schade door grondwateronder- en overlast.

Wet Milieubeheer:
- bevat de verplichting tot het inzamelen en transporten van afvalwater.

Onderhoudsniveau
De gemeenteraad heeft gekozen voor het ambitiescenario C (beschreven in het Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027).

Wat doen we in 2024?
Bij groot onderhoud beperken we de overlast voor onze inwoners tot een minimum. Dat doen we door het vervangen van de riolering zo veel mogelijk te combineren met het groot onderhoud aan wegen.

- We vervangen de bestaande riolering en brengen verbeteringen aan tegen wateroverlast op de volgende locaties:
    - Hofsteestraat in Haalderen (uitvoering).
    - Gochsestraat in Huissen (uitvoering).
    - Wijngaarden in Huissen (uitvoering).
    - Vleumingen in Gendt (voorbereiding en start uitvoering).

- Deken dr. in Mulderstraat Bemmel (voorbereiding en start uitvoering).
- Wijk Klappenburg in Bemmel (voorbereiding en start uitvoering).

- We voeren klein onderhoud uit na kwaliteitsinspecties of meldingen.
- We onderhouden en vervangen pompen en gemalen en mechanische riolering.
- Een extern gespecialiseerd bedrijf onderhoudt het grondwatermeetnet.

Financieel
In programma 7, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voortkomend uit het Gemeentelijk Watertakenplan 2023-2027. Het reguliere onderhoud aan de riolering en de gemalen bekostigen we uit de exploitatiebudgetten. We activeren vervangingen en verbeteringen van het rioolstelsel (rente en afschrijving). Het totaal aan kosten in het GWP is in balans met de opbrengst uit de riool- en waterzorgheffing.

4. Gebouwen

Programma
5. Sport, cultuur en recreatie
6. Sociaal Domein
7. Volksgezondheid en milieu
9. Bestuur en ondersteuning

Beleidskader
Beleidsplan Gebouwd Vastgoed 2016:

- minimaal kwaliteitsniveau om de gebouwen in stand te houden, voor de functie en/of het gebruik, en het behoud van de bedrijfseconomische (vastgoed)waarde.

Contourennota Accommodatie- en Vastgoedbeleid 2019:

- relatie tussen de strategische doelen die de gemeente heeft en de manier waarop het maatschappelijk vastgoed gebruikt wordt om die doelen te bereiken.

Onderhoudsniveau
De huidige onderhoudstoestand van de gemeentelijke gebouwen, bouwwerken en de technische installaties is redelijk tot goed. Ze voldoen aan het minimale kwaliteitsniveau 3 (basis). Incidenteel kan de conditiescore van een bouwonderdeel onder de norm komen. Oorzaak hiervan is de (plan)ontwikkeling rondom deze gebouwen of locatie. De veiligheid, functionaliteit en de wind- en waterdichtheid blijft gegarandeerd.

Wat doen we in 2024?
We voeren regulier en planmatig onderhoud uit op basis van het nader uit te werken OnderhoudJaarPlan (OJP) 2024. Onder andere:

- gymzaal De Doornick in Doornenburg, het schilderen van het balvaste plafond.
- gymzaal Nijmeegsestraat in Gendt, het vervangen van de sportvloer.
- sporthal Walburgen in Gendt, het vervangen van de dakbedekking.
- mixed hockey club in Bemmel, het vervangen van het systeemplafond met armaturen.
- het vervangen van de bitumineuze dakbedekking op o.a. gymzaal Abacus in Huissen en bij tennisclub Haalderen en Doornenburg.

We realiseren duurzame, betaalbare en toegankelijke maatschappelijke accommodaties in Lingewaard. Daarin is voldoende ruimte voor onze verenigingen en maatschappelijke organisaties en ontstaat een goede bezetting door multifunctioneel gebruik.

In Huissen:

- we werken aan een multifunctionele accommodatie in het centrum.
- we ontwikkelen een toekomstbestendige multifunctionele sportaccommodatie bij sportpark de Blauwenburcht.
- we creëren een ontmoetingsruimte op het Zand.
- we verduurzamen de gymzalen De Abacus en het Sterrenbos.
- we bouwen sporthal de Brink om naar een turnaccommodatie.

In Bemmel:

- we ontwikkelen een nieuwe sporthal bij het OBC. We gaan daarbij voor grondige duurzame renovatie of specifieke nieuwbouw.
- we werken aan het vergroten van de aantrekkingskracht van het dorpscentrum en onderzoeken hoe we de wensen op het vlak van sociaal culturele voorzieningen hieraan kunnen verbinden.

In Haalderen:

- we voegen we bewegen, sporten en ontmoeten samen in één multifunctionele cultuur- en sportaccommodatie (MFCSA) op het terrein van voetbalvereniging HAVO.

In Gendt:

- we ronden de uitbreiding en verduurzaming van SKC de Leemhof af.
- we verduurzamen we accommodaties op het sportpark Walburgen.

In Doornenburg:

- we starten met het opstellen van een accommodatieplan waarin opgenomen het verduurzamen en toegankelijk maken van het Ontmoetingscentrum.

In Angeren:

- we starten met het opstellen van een accommodatieplan waarin opgenomen het verduurzamen en toegankelijk maken van het bestaande dorpshuis.

Financieel
Onder 'Wat mag het kosten?', in de programma's 5, 6, 7 en 9, hebben we de lasten en baten voor onderhoud gebouwen opgenomen. Naast de exploitatiebudgetten zijn middelen uit de voorziening onderhoud gebouwen beschikbaar voor planmatig onderhoud. De voorziening is toereikend om de kosten voor planmatig onderhoud te dekken.

5. Openbare verlichting

Programma
2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Beleidskader
Beleidsplan openbare verlichting 2021:

- de wijze waar op we onze openbare verlichting duurzaam in stand houden.

Wet informatie-uitwisseling Boven -en Ondergrondse Netten (WIBON):

- registratie van alle ondergrondse voorzieningen bij het kadaster.

Onderhoudsniveau
Het onderhoud is op kwaliteitsniveau B (basis). Door het vervangen van de oude armaturen daalt het energieverbruik. Het aantal armaturen met led-verlichting was medio 2023 ruim 65%.

Wat doen we in 2024?
We gaan verder met het vervangen van verlichtingsarmaturen naar een led-variant. Dat doen we onder meer in:

- de wijk Essenpas in Bemmel.
- de Dorpstraat in Gendt: vervanging van de grondspots.
- de centra van Bemmel, Huissen, Gendt en Doornenburg: ombouw van de hangende armaturen (aan lichtmasten en kabels).

Financieel
In programma 2, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voor onderhoud openbare verlichting. Uit het jaarlijks exploitatiebudget dekken we de kosten voor onderhoud en energie.
Er is een krediet beschikbaar voor de vervanging van de nog resterende bestaande armaturen door een led-variant. Dekking van de kapitaallasten door besparing op de jaarlijkse uitgaven aan energie.

6. Civieltechnische kunstwerken

Programma
2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Beleidskader
Beheerplan Civieltechnische Kunstwerken 2021:

- kaders voor onderhoud en vervanging van kunstwerken.

Onderhoudsniveau
Het onderhoud is over het algemeen op kwaliteitsniveau B (basis) voor de kunstwerken. De oudere kunstwerken, veelal constructies uit de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw, worden de komende jaren vervangen.

Wat doen we in 2024?
We voeren groot onderhoud uit aan:

- fiets-/voetgangersbrug aan de Kolk in Huissen: vervanging van de damwand.
- fiets-/voetgangersbrug Hoefslag in Bemmel: vervangen van de slijtlaag op het betondek.
- verkeersbruggen Diana in Bemmel: vervangen van de slijtlaag op het betondek.
- tunnel Arnhemsepoort in Huissen: vervanging van de stalen leuning.

Financieel
In programma 2, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voor onderhoud civieltechnische kunstwerken. Naast het exploitatiebudget zijn middelen uit de voorziening onderhoud civieltechnische kunstwerken beschikbaar voor groot onderhoud en uit de bestemmingsreserve voor vervangingsinvesteringen. De voorziening en bestemmingsreserve zijn toereikend om de kosten voor planmatig onderhoud en vervanging te dekken.

7. Speeltoestellen/-tuinen

Programma
5. Sport, cultuur en recreatie

Beleidskader
Beleidsplan spelen (2019):

- kaders om de speelruimte uitnodigend en uitdagend te maken voor alle doelgroepen van jong tot oud.

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS):

- veiligheidsvoorschriften voor speeltoestellen op en de inrichting van formele speelplekken.

Onderhoudsniveau
De speelplekken en toestellen zijn veilig en voldoen aan het kwaliteitsniveau B (basis).

Wat doen we in 2024?

- We voeren de jaarlijkse controle- en onderhoudscyclus uit om te bepalen of onderdelen nog veilig zijn.
- We geven uitvoering aan de uitkomsten van de speeltoestelinspectie (vervangen/vernieuwen toestellen).
- We verbeteren de speelvoorzieningen en speelaanleidingen bij de Irenestraat in Angeren.

Bij alle aanpassingen in de speelruimte hebben we aandacht voor ‘circulaire speelruimte’ en klimaatadaptatie. Ook anticiperen we op de dorps- en wijkontwikkelingsplannen.

Financieel
In programma 5, onder 'Wat mag het kosten?' staan de lasten en baten voor onderhoud speeltoestellen en speeltuinen. Het reguliere onderhoud bekostigen we uit het exploitatiebudget. Voor vervanging en verbetering investeren we jaarlijks € 50.000. We activeren (rente en afschrijving) de investering en de kapitaallasten bekostigen we uit het exploitatiebudget. De budgetten en investeringen zijn ook de komende jaren voldoende om het vastgestelde kwaliteitsniveau te behouden.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) stelt regels voor het financieringsgedrag van decentrale overheden. Hierbij gaat het om regels voor de treasury: het beheersen van financiële risico's op aangetrokken en uitgezette middelen. De uitvoering van de treasuryfunctie vereist snelle beslissingen in een complexe geld- en kapitaalmarkt.

Financiering

Financieringspositie
De nieuwe investeringen uit het coalitieakkoord en bijstelling van het integraal huisvestingsprogramma onderwijs zorgen ervoor dat we de komende jaren een aantal nieuwe langlopende geldleningen op moeten gaan nemen. Op basis van de huidige liquiditeitenplanning moeten er in 2024, 2025, 2026 en 2027 nieuwe geldleningen worden afgesloten voor een totaal bedrag van € 82 miljoen. Hierin zit ook een herfinanciering van aflossingen op oude geldleningen van in totaal € 20 miljoen.

Leningenportefeuille
Uit het volgende overzicht blijkt dat door het afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen in 2024, met een totaalbedrag van € 15 miljoen met een gemiddeld rentepercentage van 2,29% en de reguliere aflossingen in 2024, het gemiddelde rentepercentage afneemt met 0,26%.

MUTATIES VASTE SCHULD IN 2024

Bedrag x € 1.000

	Bedrag	Gemiddelde rente	Invloed op gem. rente
Beginstand per 1 januari 2024	**54.880**	**3,27%**	
Nieuwe leningen	15.000	2,29%	-0,22%
Reguliere aflossingen	-2.636	4,30%	-0,04%
Vervroegde aflossingen	0	0,00%	0,00%
Renteaanpassing (oud percentage)	0	0,00%	0,00%
Renteaanpassing (nieuw percentage)	0	0,00%	0,00%
Omzetting vast naar vlottend	0	0,00%	0,00%
Omzetting vlottend naar vast	0	0,00%	0,00%
Eindstand per 31 december 2024	**67.244**	**3,01%**	**-0,26%**

Algemene ontwikkelingen

Intern
Op 9 maart 2023 heeft de raad het Treasurystatuut Gemeente Lingewaard 2023 vastgesteld.
In dit statuut zijn de spelregels rond de treasuryfunctie vastgelegd. We gaan uit van een laag risicoprofiel.

Extern
Onze rentevisie is als volgt:

Rentevisie 2024

	2023	2024	2025
Kapitaalmarktrente (lang)	3,0%	3,5%	3,5%
Geldmarktrente (kort)	3,5%	4,0%	4,0%

Bij het bepalen van de rentevisie richten wij ons op de verwachtingen van een aantal grote banken. Ten opzichte van de begroting 2023 is de rentevisie wel een stuk hoger. De aanhoudend hoge inflatie zorgt ervoor dat de Europese Centrale Bank (ECB) de rente blijft verhogen om zo de economie af te remmen en hierdoor de inflatie te verlagen. Op 27 juli is de rente met 0,25% verhoogd met de verwachting dat dit voorlopig wel eens de laatste verhoging kan zijn.

Risicobeheer

Voor de toetsing van het renterisico heeft de overheid twee instrumenten gedefinieerd, namelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet per 01-01-2024
De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel de gemeente kort mag financieren. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van het lopende jaar naar de stand per 1 januari. De uitgaven in de programma's bedragen afgerond € 137.000.000 (exclusief toevoegingen en onttrekkingen aan reserves). De kasgeldlimiet voor 2024 bedraagt dan € 11.645.000.

Renterisiconorm op de vaste schuld per 01-01-2024
De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Het renterisico is het gevaar van ongewenste veranderingen van de (financiële) resultaten van de gemeente door rentewijzigingen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Het renterisico op de vaste schuld blijft onder de renterisiconorm, zowel in 2024 als tijdens het hele meerjarenperspectief. Bij het opnemen van nieuwe langlopende geldleningen wordt in ieder geval met deze norm rekening gehouden, zodat deze ook in de toekomst niet overschreden wordt.

Op basis van de huidige inzichten is er, naast de in 2022 afgesloten geldlening ad. € 10 miljoen voor 2024, in datzelfde jaar nog een aanvullende geldlening nodig van € 5 miljoen. Door onvoorziene nieuwe investeringen en aanhoudende hoge inflatie kan het zijn dat er toch nog aanvullende financiering nodig is. De inschatting is dat in die situatie voor maximaal € 5 miljoen aan aanvullende financiering moet worden aangetrokken.

RENTERISICONORM EN RENTERISICO'S VAN DE VASTE SCHULD PER 01-01-2024

(Bedragen x € 1.000)

Renterisico op vaste schuld	2024 budget	2025 budget	2026 budget	2027 budget
1a. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b. Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
2. Netto renteherziening op vaste schuld (1a - 1b)	0	0	0	0
3a. Nieuw aangetrokken vaste schuld (o/g)	15.000	35.000	25.000	22.000
3b. Nieuw verstrekte lange leningen (u/g)	0	0	0	0
4. Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a - 3b)	15.000	35.000	25.000	22.000
5. Betaalde aflossingen	2.636	2.636	2.881	12.391
6. Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	2.636	2.636	2.881	12.391
7. Renterisico op vaste schuld (2 + 6)	**2.636**	**2.636**	**2.881**	**12.391**

Renterisiconorm				
8. Begrotingstotaal per 1 januari	137.000	136.000	135.000	139.000
9. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
10. Renterisiconorm	**27.400**	**27.200**	**27.000**	**27.800**

Toets Renterisiconorm				
10. Renterisiconorm	27.400	27.200	27.000	27.800
7. Renterisico op vaste schuld	2.636	2.636	2.881	12.391
11. Ruimte(+) / Overschrijding(-) (10 - 7)	**24.764**	**24.564**	**24.119**	**15.409**

Liquiditeitenplanning

Voor de begroting 2024 vormt de liquiditeitenplanning van juli 2023 de basis voor de berekening van de verwachte financieringsbehoefte. De € 15 miljoen in bovenstaand schema in het jaar 2024, betreft de reeds in 2022 afgesloten geldlening met uitgestelde storting ad. € 10 miljoen en de aanvullende geldlening ad. € 5 miljoen voor 2024. Mocht, zoals hiervoor al genoemd, toch nog aanvullende financiering nodig zijn dan heeft het college hiermee mandaat voor maximaal € 5 miljoen.

LIQUIDITEITENPLANNING

	2024	2025	2026	2027
Inkomsten				
leningen	15.203	35.200	25.197	22.193
investeringen	784	791	0	0
grondexploitaties	1.090	920	920	920
overig operationeel	121.463	124.601	123.491	123.466
Totaal inkomsten	**138.540**	**161.512**	**149.608**	**146.579**
Uitgaven				
leningen	4.397	4.453	4.422	14.310
investeringen	32.028	38.019	30.349	19.179
grondexploitaties	2.327	348	258	258
overig operationeel	112.756	116.212	114.939	114.916
Totaal uitgaven	**151.508**	**159.032**	**149.968**	**148.663**
Totale cashflows	-12.968	2.480	-360	-2.084
Saldo rekening courant	**-9.737**	**-7.257**	**-7.617**	**-9.701**

Renteschema

In de paragraaf financiering geven we ook inzicht in de rentelasten van de externe financiering, het renteresultaat en de rentetoerekening. Dit doen we op basis van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Met onderstaand schema geven we hieraan invulling.

					(Bedragen x € 1.000)
-/- = nadeel/lasten + = voordeel baten					
De externe rentelasten over de korte en lange financiering					-1.855
De externe rentebaten (idem)				+	26
Saldo rentelasten en rentebaten					-1.829
De rente die aan de grondexploitatie moet worden toegerekend	+	82			
De rente van projectfinancering die aan het desbetreffende taakveld moet worden toegerekend		-			
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinancering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		-			
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				+	82
Rente over eigen vermogen				-/-	-
Rente over voorzieningen				-/-	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (gemiddeld 1,11%)					-1.746
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag) (afgerond 1,50%)				+	2.032
Renteresultaat op het taakveld Treasury				+	285

We rekenen meer rente toe aan de verschillende taakvelden dan het totaal aan rentelasten. Bij de toerekening rekenen we met een afgerond percentage. Daardoor ontstaat dit renteresultaat. Dit heeft geen gevolgen voor het saldo van de meerjarenbegroting. De totale rentelasten zijn namelijk verwerkt in het saldo. Dit voordeel op het taakveld Treasury wordt gecompenseerd door de nadelen op de andere taakvelden in de begroting

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Ontwikkeling van de bedrijfsvoering

Doelstelling van bedrijfsvoering
Een zodanig samenspel van mensen, processen en systemen dat de ambtelijke organisatie zijn werk op een doelmatige, doeltreffende, rechtmatige en flexibele manier uit kan voeren.

Uitdaging
We staan voor een uitdaging:

1. De arbeidsmarkt is krap, de AOW-leeftijd is verhoogd, de gemiddelde leeftijd is relatief hoog en oudere medewerkers stoppen over het algemeen met werken vóór het bereiken van de AOW-leeftijd. In Lingewaard bereiken 68 medewerkers binnen nu en 5 jaar de pensioengerechtigde leeftijd. Ook zien we op lange termijn dat er minder mensen op de arbeidsmarkt beschikbaar zijn. Daardoor nemen schaarste en tekorten toe en worden structureel. Daardoor neemt de werkdruk toe en komt de uitvoering van werkzaamheden in het gedrang. Met de huidige ambitie ontkomen we al niet aan de inhuur van tijdelijke krachten. Het behouden en aantrekken van medewerkers is de grote opgave voor ons als gemeente. Dat vraagt duidelijke positionering, innoveren en investeren in aantrekkelijk werkgeverschap. Als we niets doen dan zorgt de toenemende arbeidsmarktkrapte ervoor dat we onvoldoende menskracht hebben om onze doelstellingen en resultaten te behalen.
2. Daarbij komt dat werk inhoudelijk verandert. Wetgeving en inhoudelijke opgaven waar Lingewaard voor staat veranderen. Daardoor veranderen taken of rollen van onze gemeente of ontstaan nieuwe rollen of taken. Dat kan gevolgen hebben voor onze organisatie. Het ruimtelijk domein bijvoorbeeld moet zich in relatief korte tijd ontwikkelen van beheers- naar ontwikkelorganisatie. Dat heeft gevolgen voor de organisatie van dit domein. Om dit goed te kunnen doen is een investering in de organisatie nodig. En het vraagt een andere rol van onze medewerkers. Werken met de Omgevingswet leidt ook tot enkele nieuwe rollen en taken voor de organisatie. Denk hierbij aan (de bemensing van) de intake- en omgevingstafel, applicatiebeheer, participatie en communicatie in het kader van de wet. In 2023 hebben we mensen geworven om hiermee te kunnen starten. We inventariseren in 2024 wat we hiervoor verder nog nodig hebben in mensen en middelen.
3. Daarnaast verandert de verhouding met onze omgeving. Projecten en beleid komen steeds meer tot stand in samenwerking en in dialoog met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Dat vraagt een andere rol van onze medewerkers. Ook heeft de verdergaande digitalisering (AI) invloed op het werk of de manier waarop we het werk uitvoeren.

Mensen

Wat willen we bereiken?
Een organisatie met voldoende duurzaam inzetbare medewerkers zodat we onze taken en ambities kunnen uitvoeren. Dat vraagt focus op een kwalitatief goede instroom van nieuwe medewerkers en een focus op een goede inzetbaarheid van onze bestaande medewerkers. Als het ons niet lukt om onze medewerkers duurzaam inzetbaar te houden, dan kunnen wij onze taken niet meer naar behoren uitvoeren. Dan neemt de werkdruk toe en als gevolg daarvan neemt het werkgeluk af. Dat heeft dan weer gevolgen voor het ziekteverzuim. We komen dan in een spiraal terecht.

Daarom streven wij het volgende na:

- We streven naar een diverse en duurzame werkomgeving waar medewerkers zichzelf kunnen zijn en trots zijn om ambtenaar te zijn bij Lingewaard. Medewerkers stralen en dragen hun trots uit binnen en buiten onze gemeente én voelen zich verbonden.
- We stellen de mens centraal. Wij zorgen voor een goede sociale basis waarbij we processen borgen en er ruimte is voor persoonlijke en professionele groei.

Wij faciliteren dit door in te zetten op de thema's: duurzame inzetbaarheid & mobiliteit, leren & ontwikkelen, binden & boeien en waarderen & belonen. We streven ernaar om de werkdruk te verlagen, het werkplezier te vergroten en medewerkers te stimuleren om langer door te werken. Met bijna een 8 voor werkdruk hebben we al mooie stappen gezet.

Wat gaan we doen?
Voor 2024 richten we ons voornamelijk op:

Arbeidsmarktkrapte
Twee sporen:

1. Mensen behouden: hiervoor geven we interne mensen kansen om door te stromen. Dit start bij medewerkers door hen te laten onderzoeken wat zij voor uitdagingen aan willen gaan en wat ze daarvoor van ons nodig hebben. De organisatie ondersteunt dit door ontwikkeling en groei voorop te stellen. We investeren in medewerkers waardoor zij tijd hebben voor reflectie en ontwikkeling.
2. Nieuwe mensen binnenhalen: hiervoor ontwikkelen we strategisch beleid dat zich richt op het imago van de gemeente Lingewaard naar buiten, actieve recruitment gericht op actuele en toekomstige vacatures, aantrekkelijke wervingscampagnes.

Duurzame inzetbaarheid

1. We ontwikkelen strategisch opleidingsbeleid met een daarbij horende opleidingsacademie Lingewaard.
2. Daarnaast blijft er aandacht voor vitaliteit van onze mensen. Gericht op mentale en fysieke fitheid om weerbaar te zijn en om langer door werken te ondersteunen. De interne training sleutelen aan je loopbaan maakt hier onderdeel van: deze is gericht op verlagen van werkdruk, verhogen van werkplezier en het motiveren van onze mensen om langer door te werken. Ook is er aandacht voor bijvoorbeeld digitale en financiële fitheid. Daarvoor bieden we regelmatig verschillende cursussen en ondersteuning aan.
3. De meeste nieuwe wetten en regels hebben met elkaar gemeen dat zij de inwoner centraal stellen. Dat vraagt soms een andere rol van een medewerker, maar vooral ook een bepaalde houding en gedrag.

Duurzame werkgever
Ook als werkgever willen we verduurzamen. We benutten mogelijkheden om onze arbeidsvoorwaarden groener te maken. Een voorbeeld is het toevoegen van de mogelijkheid om het individueel keuzebudget (een deel van het loon van medewerkers) in te zetten voor belasting-voordelige bestedingsdoelen als verduurzaming van de woning en vergoeding openbaar vervoer.

indicator	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024
Formatie	Aantal fte per 1.000 inwoners	6,64	6,60	6,63
Personeelsbezetting	Aantal fte per 1.000 inwoners	6,95	6,50	6,37
Apparaatskosten	De personele en materiële kosten verbonden aan het functioneren van de organisatie per inwoner	€ 656	€ 684	€ 746**
Externe inhuur	Kosten inhuur als percentage van de totale loonsom	9,7%	Max.10%	Max.10%
Overhead	Percentage van de totale lasten	11,8%	14,2%	14,5%
Ziekteverzuim *	Verzuim als percentage van de totale personele bezetting	7,05%	5,0%	5,0%

*) Dit is geen verplichte indicator. Op het moment dat we de begroting opstellen is het gemiddelde verzuim nog ongeveer 5,75%. Omdat het lastiger wordt om vacatures te in te vullen en we te maken hebben met een aantal langdurige zieken waarbij we minder invloed hebben op het verloop van de ziekte, handhaven we de verwachting van 2024 op 5%.
**) Hogere apparaatskosten door ontwikkeling CAO en reservering verwachte CAO-ontwikkeling conform meicirculaire 2023.

Informatie & gegevens

Open overheid
Onze gemeentelijke informatie maken wij binnen wettelijke kaders beschikbaar voor iedereen die daar een belang bij heeft.

Het beschikbaar maken van gemeentelijke informatie en digitalisering van onze dienstverlening vragen de komende jaren om een digitale transformatie. Een verandering in de manier van (digitaal) werken van onze medewerkers en applicaties, die aansluit op de verwachtingen van onze inwoners.

De Wet digitale overheid regelt dat Nederlandse inwoners en bedrijven veilig en betrouwbaar kunnen inloggen bij de gemeente Lingewaard. In 2024 gaan we onze producten en diensten analyseren om:

- deze te digitaliseren als deze wel digitaal te leveren zijn, maar wij dit nog niet doen.
- te bepalen welke zich lenen voor levering aan andere EU-inwoners via een inlogmiddel van dat land.
- deze te voorzien van de juiste beveiligingsniveaus.

Informatiebeveiliging
Door de invoering van de Europese wetgeving op Informatiebeveiliging (NIS2) per 1-1-2024 en de toename van Cybercriminaliteit is extra inzet voor Informatiebeveiliging noodzakelijk. Door de toename van bedreigingen op cyber gebied, moeten er in de toekomst ook meer maatregelen genomen worden om weerbaar te blijven. Vanuit onze eigen controles blijven we een goed beeld houden hoe we de (toekomstige) bedreigingen het hoofd kunnen bieden en voldoen we ook aan de Europese wetgeving.

Informatiegericht sturen
De toenemende digitalisering van de dienstverleningsprocessen geeft de organisatie steeds meer mogelijkheden om op basis van digitale gegevens informatiegericht te sturen. We brengen de gegevens bij elkaar in bruikbare dashboards. Deze dashboards ondersteunen de gemeente om bijvoorbeeld de kwaliteit van de dienstverlening te meten, de effectiviteit van beleid te meten en meer in controle te komen over de uitgaven. Daardoor versterken we de besturingskracht.

Afhandeling van bezwaren en klachten

We handelen bezwaren binnen de wettelijke termijnen af
Iemand die het niet eens is met een besluit kan daartegen een bezwaarschrift indienen. Dit bezwaar leggen we dan voor aan de onafhankelijke commissie van advies voor de bezwaarschriften. Tegelijk onderzoeken we of het mogelijk is om er informeel met de bezwaarmaker uit te komen. Als dat laatste niet lukt behandelt de commissie het bezwaar tijdens een hoorzitting en geeft vervolgens advies aan het college. Het college, of de teammanager namens het college, neemt daarop een besluit. Voor de afhandeling van dit traject gelden wettelijke termijnen.

Indicator	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024
Behandelen bezwaarschriften	Afhandeling bezwaren binnen 12 weken	33%	60%	60%
	Afhandeling bezwaren binnen 18 weken	62%	85%	85%

We handelen klachten zo veel mogelijk in de informele fase af
Er zijn heel veel contactmomenten met burgers en bedrijven. Die verlopen niet altijd naar wens of naar tevredenheid van betrokkenen. Dat kan leiden tot klachten. Deze klachten kunnen onder meer gaan over de persoonlijke behandeling door medewerkers of bestuurders, maar bijvoorbeeld ook over het niet nakomen van een afspraak of het geven van onjuiste informatie. Voor de inwoner en de gemeente is het van belang om de klacht zo snel mogelijk af te handelen. Eerst bespreken we de klacht informeel met de klager. We bekijken hoe we de klacht op kunnen lossen. In de praktijk blijkt dit de snelste en beste manier is om de klacht op te lossen.

Indicator	Meetbaar resultaat	W2022	B2023	B2024
Klachten	Percentage klachten dat informeel wordt afgehandeld	94,7%	>90%	90%

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf geven we een toelichting op de partijen waar de gemeente mee samenwerkt. Als deze samenwerking een bestuurlijk en financieel belang kent, spreken we van een verbonden partij. In uw vergadering van november 2020 heeft u het beleid vastgesteld in de Nota Verbonden Partijen. Deze nota geeft volgens het BBV voldoende kader voor de visie en uitgangspunten. In de programma's van de begroting komt de bijdrage van de verbonden partijen aan de doelrealisatie aan de orde.

Algemeen

Risicomanagement
Per verbonden partij beoordelen we hoeveel bestuurlijk en financieel belang er is en hoeveel risico we lopen. Op basis van deze analyses plaatsen we een verbonden partij in één van de drie toezichtarrangementen. Dit varieert van licht (1) tot zwaar (3). Zie onderstaand overzicht voor de indeling per toezichtarrangement.

Toezichtarrangement 1	Toezichtarrangement 2	Toezichtarrangement 3
Euregio Rijn Waal	Park Lingezegen	VGGM
Recreatieschap Overbetuwe	Omgevingsdienst Regio Arnhem	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Stichting Veilig Thuis	MGR Sociaal Domein GC	Warmtenetwerk B.V.
Stichting Economic Board	BVO DRAN	
Bank Nederlandse Gemeenten		
Vitens		
Stichting Centrum Management Lingewaard		

In de Nota Verbonden Partijen staat beschreven welke maatregelen en instrumenten er bij ieder toezichtarrangement horen. In de paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’ gaan we verder in op de partijen uit het toezichtarrangement ‘zwaar’.

Beleidsvoornemens 2024
Volgens de Nota Verbonden Partijen evalueren we elk jaar een andere gemeenschappelijke regeling. In 2024 is dat de Euregio. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen wijzigde met ingang van 1 juli 2022 op een aantal onderdelen. Een deel van de wijzigingen zijn al in werking getreden. Uiteindelijk moeten alle wijzigingen met ingang van 1 juli 2024 zijn geïmplementeerd. De verbonden partijen verwerken de wijzigingen in de verschillende gemeenschappelijke regelingen. Deze leggen we voor 1 juli 2024 ter besluitvorming voor. Ook de Nota Verbonden Partijen passen we aan op de wijzigingen, daar waar nodig. Deze leggen we vervolgens ook ter besluitvorming voor.

Overzicht van de verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling

Doelgroepenvervoer Arnhem Nijmegen

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		14 april 2016 (Regeling BVO DRAN)
Plaats van vestiging		Arnhem
Datum meest recente wijziging van de VP		Januari 2017
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	Het regelen van het vervoer voor doelgroepen uit de deelnemende gemeenten (Wmo, leerlingenvervoer en Jeugd).
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens het college:* Wethouder A. Slob
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	Er wordt afgerekend tussen de deelnemende gemeenten volgens een verdeelsleutel en naar gebruik van voorzieningen.
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	€ 2.350.490
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen per 01-01: € 0 Eigen vermogen per 31-12: € 0 Vreemd vermogen per 01-01: € 10.607.584 Vreemd vermogen per 31-12: € 9.985.100
	Rekeningresultaat 2022	€ 0
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	€ 0. Er wordt afgerekend op basis van werkelijkheid. Daarom is het saldo altijd € 0
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling AB d.d. 6 juli 2023.
	Begroting 2024	Vaststelling AB d.d. 6 juli 2022.

Euregio Rijn Waal

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP	Opgericht in 1971, publiekrechtelijk sinds 1993
Plaats van vestiging	Kleve (D)
Datum meest recente wijziging van de VP	Statuten op 06-06-2019 gewijzigd

Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	• 50 Nederlandse en Duitse gemeenten. • 3 regionale instanties. • 1 kamer van koophandel.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens de raad:* Dhr. E. Tiggers (B06) Mw. S. Swart (PvdA) *Aangewezen namens het college:* J.H.A.P. Sluiter
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	2.51%
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	De bijdrage van de gemeente Lingewaard is nog niet berekend. Eigen raming is € 12.000.
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen 1-1-2022: € 1.762.659 Eigen vermogen 31-12-2022: € 1.747.124 Vreemd vermogen 1-1-2022: € 1.773.391 Vreemd vermogen 31-12-2022: € 1.507.930
	Rekeningresultaat 2022	€ - 3.189
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	2,51% = € 80
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling d.d. 15 juni 2022.
	Begroting 2024	De begroting wordt in november van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		29-12-2020
Plaats van vestiging		Elst
Datum meest recente wijziging van de VP		-
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	De gemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar.

Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	De Groene Metropoolregio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat wij een balans kunnen vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: groene groei!
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens de raad in de regioagendacommissie:* Dhr. H. Arends (CDA) Mw. C. Dolmans-Klumper (D66) *Aangewezen namens het college in het algemeen bestuur en tevens aangewezen in het dagelijks bestuur:* Burgemeester P.T.A.M. Kalfs
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	5,9% (De gemeente Lingewaard heeft 2 stemmen van de 34)
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	€ 451.000
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen Vermogen 01-01 € 331.000 Eigen vermogen per 31-12 € 347.799 Vreemd Vermogen per 01-01 € 1.086.743 Vreemd Vermogen per 31-12 € 1.562.380
	Rekeningresultaat 2022	€ 320.957
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	Niet bekend.
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling AB d.d. 5 juli 2023
	Begroting 2024	Vaststelling AB d.d. 6 september 2023
Begrotingsgrondslag artikel 4:23, derde lid, onder c Algemene wet bestuursrecht Aan de stichting The Economic Board wordt een subsidie verstrekt van € 1 per inwoner op basis van de CBS cijfers op 1 januari van het voorgaande jaar. Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd om de subsidie te verstrekken. Alle voorschriften en voorwaarden worden opgenomen in het subsidieverleningsbesluit met dien verstande dat de stichting in ieder geval een egalisatiereserve mag vormen van maximaal 10% van het door de gemeenten gesubsidieerde bedrag in het voorafgaande jaar.		

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Gelderland Centraal

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		1 april 2017
Plaats van vestiging		Westervoort
Datum meest recente wijziging van de VP		2018
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	11 gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	Regionaal uitvoeren van diverse taken binnen het Sociaal Domein. De GR is

		modulair opgebouwd. We nemen de modules Inkoop Zorg, onderwijszaken, werkgeversservicepunt, contractmanagement inburgering en werkgeverschap SW medewerkers af.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens het college:* Wethouder N. Hubers (AB)
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	Zowel voor de MGR als de modules is de kostenverdeling naar rato van het aantal inwoners (en de afname van producten volgens de zgn. sub-modules).
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	€ 4.841.800
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen per 01-01: € 699.000 Eigen vermogen per 31-12: € 685.000 Vreemd vermogen per 01-01: € 4.362.000 Vreemd vermogen per 31-12: € 4.388.000
	Rekeningresultaat 2022	€ 875.000 (voor bestemming) en na bestemming nihil € 79.274 voordeel
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling AB d.d. 17 september 2023.
	Begroting 2024	Vaststelling AB d.d. 17 september 2023.

Omgevingsdienst Regio Arnhem

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		14 november 2012
Plaats van vestiging		Arnhem
Datum meest recente wijziging van de VP		n.v.t.
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar en Provincie Gelderland
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	De ODRA verricht (deels voorgeschreven) taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving binnen de taakvelden bouw en milieu.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens het college:* Wethouder M. van den Bos (AB)
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	16%
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	€ 3.284.000

	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen per 01-01: € 1.675.800 Eigen vermogen per 31-12: € 2.383.400 Vreemd vermogen per 01-01: € 5.784.700 Vreemd vermogen per 31-12: € 4.304.600
	Rekeningresultaat 2022	€ 53.300
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	Het batig saldo wordt deels toegevoegd aan de algemene reserve. Een ander deel, namelijk bedrag van € 23.500 wordt gereserveerd in afwachting van een evaluatie van het eigen vermogen in relatie tot risico's in bedrijfsvoering.
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling d.d. 13 april 2023
	Begroting 2024	Vaststelling ontwerpbegroting d.d. 13 april 2023, vaststelling begroting september 2023.

Recreatieschap Overbetuwe

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		3 december 2008, oprichting BV recreatiemaatschappij Rivierenland
Plaats van vestiging		Kerk-Avezaath
Datum meest recente wijziging van de VP		Niet van toepassing.
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	Gemeente Lingewaard, Overbetuwe en Arnhem.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	De gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het gebied.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens de raad:* Dhr. H. Arends (CDA) *Aangewezen namens het college:* Wethouder N. Hubers
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	25%
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2023 van de VP	Geen bijdrage, is in het verleden afgekocht.
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2021.	Eigen vermogen en vreemd vermogen ligt bij de NV Recreatiemaatschappij Rivierenland. GR beschikt daarom niet over vermogen.
	Rekeningresultaat 2021	Niet van toepassing.
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2021	
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling d.d. juni 2023.

	Begroting 2024	Nog niet vastgesteld.

Park Lingezegen

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		1 december 2010
Plaats van vestiging		Elst
Datum meest recente wijziging van de VP		11 maart 2021
Programma		5. Sport, cultuur en recreatie (openluchtrecreatie e.a.).
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	Gemeenten Arnhem, Nijmegen, Overbetuwe en Lingewaard.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	Beheer van publiek toegankelijk groen tussen de steden en de financiering van dat beheer.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens college:* Wethouder N. Hubers (DB) Wethouder M. van den Bos (AB)
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	25% in het DB en AB.
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2024 van de VP	€ € 301.719. Dit is de jaarlijkse bijdrage aan het beheerfonds.
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen begin 2022: € 5.418.000 Eigen vermogen eind 2022: € 5.209.000 Vreemd vermogen begin 2022: € 268.000 Vreemd vermogen eind 2022: € 249.000
	Rekeningresultaat 2022	€ 209.000
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	N.v.t.
Rapportages	Jaarverslag 2022	Vaststelling d.d. 5 juli 2023.
	Begroting 2023	Vaststelling d.d. 5 juli 2023.

VGGM

Datum statuten, oprichtingsakte van de VP		2002: ‘Hulpverlening Gelderland Midden’
Plaats van vestiging		Arnhem
Datum meest recente wijziging van de VP		2017: ‘Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland – Midden’ (i.v.m. Veilig Thuis)
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP?	Gemeenten: Arnhem, Ede, Wageningen, Renkum, Nijkerk, Zevenaar, Doesburg, Rheden, Overbetuwe, Duiven, Westervoort,

		Rozendaal, Scherpenzeel, Barneveld en Lingewaard
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	• Publieke gezondheid. • Jeugdgezondheidszorg. • Brandweerzorg en rampenbestrijding.
Bestuurlijk belang	Deelname in (algemeen/dagelijks bestuur	*Aangewezen namens het college:* DB: Burgemeester van Overbetuwe, namens de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard AB: Burgemeester P.T.A.M. Kalfs, Wethouder A. Slob
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	Uit de begroting 2024: • Brandweer 5,2% • Gezondheidszorg 6,6%.
Financieel belang	Bijdrage in de begroting 2023 van de VP	• Brandweer € 2.756.000 • Bevolkingszorg € 53.000 • Publieke gezondheid en jeugd-gezondheidszorg 4-18 jr. € 1.061.000 • Jeugdgezondheidszorg 0-4 jr. € 725.000 • Rijksvaccinatieprogramma € 124.000 De totale bijdrage is € 4.718.000
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen 01-01: € 9.615.000 Eigen vermogen 31-12: € 8.513.000 Vreemd vermogen 01-01: € 26.867.000 Vreemd vermogen 31-12: € 26.990.000
	Rekeningresultaat 2022	€ 707.000 vóór resultaatbestemming.
	Aandeel Lingewaard in het resultaat 2022	Voorgesteld wordt het resultaat ná bestemming ad € 707.000 niet te restitueren. Besluitvorming hierover vindt plaats in de AB-vergadering van 13 september 2023.
Rapportages	Jaarstukken 2022	Vaststelling door AB d.d. 5 april 2023.
	Begroting 2024	Vaststelling door AB d.d. 13 september 2023.

Naamloze vennootschap

Bank Nederlandse Gemeenten

Doel	Datum statuten, oprichtingsakte van de VP	26 november 1914
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	Het concrete doel is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling: het ontwikkelen en exploiteren van een kwalitatief hoogwaardig en uit financieel-economisch oogpunt aanvaardbaar intergemeentelijk glastuinbouwgebied (art. 4 regeling).
Bestuurlijk belang	Deelname in aandeelhoudersvergadering	*Namens het college* Burgemeester P.T.A.M. Kalfs
	Gemeentelijk belang/aandeel (als %) t.o.v. totaal	Aantal aandelen 19.305
Financieel belang	Bijdrage in de begroting van de VP	n.v.t.
	Omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen per 01-01-2022: € 5.062 miljoen Eigen vermogen per 31-12-2022: € 4.615 miljoen Vreemd vermogen per 01-01-2022: € 143.995 miljoen Vreemd vermogen per 31-12-2022: € 107.459 miljoen
	Rekeningresultaat 2022	Netto winst: € 300 miljoen.
	Aandeel Lingewaard in het resultaat	Dividend: € 48.262,50 (€ 2,50) per aandeel.
	Jaarverslag 2023	Gepubliceerd op 24 maart 2023.

Vitens

Doel	Datum statuten, oprichtingsakte van de VP	2006
	Datum meest recente wijziging van de VP	2 januari 2015
Partijen	Welke gemeenten en/of andere publieke partijen nemen deel in de VP	De gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied van Vitens zijn de publieke aandeelhouders. Zij hebben geen directe bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken binnen het bedrijf.
Openbaar belang	Welke openbaar belang wordt met de VP gediend?	Uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, waaronder inbegrepen de

		winning, productie, transport en distributie van water.
Bestuurlijk belang	Deelname in Algemeen, Dagelijks bestuur	Deelname aan de aandeelhoudersvergadering: Burgemeester P.T.A.M. Kalfs
	Gemeentelijk belang/aandeel (als percentage) t.o.v. totaal	0,64%; 37.387 aandelen
Financieel belang	Bijdrage in de begroting van de VP	n.v.t.
	Omvang van het eigen vermogen aan het begin en het einde van het jaar 2022	Eigen vermogen per 01-01-22: € 600 miljoen Eigen vermogen per 31-12-22: € 649 miljoen Vreemd vermogen per 01-01-22: € 1.387 miljoen Vreemd vermogen per 31-12-22: € 1.446 miljoen
	Rekeningresultaat 2022	Netto winst € 19,4 miljoen
	Aandeel Lingewaard in het resultaat	Dividend: € 0 Het hernieuwde financieel beleid stelt dat bij een solvabiliteit lager dan 30 procent Vitens in beginsel geen dividend gaat uitkeren. De solvabiliteit per 31 december 2022 bedraagt 31,0% (2021: 30,2%). Gezien de investeringsopgave komt de kasstroom onder druk te staan. Dit betekent dat de directie voorstelt om geen dividend uit te keren over het resultaat 2022 (goedgekeurd door Raad van Commissarissen op 15-03-2023).

Verenigingen en deelnemingen

De gemeente participeert naast de bovenstaande gemeenschappelijke regelingen nog in een aantal verenigingen, stichtingen of andere samenwerkingsverbanden. Het gaat dan om:

- *De Vereniging van Nederlandse Gemeenten*

Lingewaard is, zoals alle andere gemeenten in Nederland, lid van de VNG. Via het college van Burgemeester en Wethouders zijn wij vertegenwoordigd in de algemene ledenvergadering van de VNG. In 2024 bedraagt de bijdrage aan de VNG circa € 74.000. Daarnaast zijn we ook lid van de afdeling Gelderland van de VNG. De contributie hiervoor bedraagt circa € 2.400. Gezien het karakter van het lidmaatschap (vertegenwoordiging en belangenbehartiging) en het ontbreken van enig financieel risico wordt de VNG over het algemeen niet beschouwd als 'verbonden partij'.

- *De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten*

Dit is een overleg platform van gemeenten die aan de grote rivieren in Nederland liggen. Tijdens de digitale Jaarvergadering van de VNR in mei 2021 is N. Kalfs, burgemeester van de gemeente Lingewaard, benoemd als voorzitter van de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten. De contributie in 2024 bedraagt circa € 1.900. Gezien de genoemde criteria kan deze vereniging niet aangemerkt worden als een 'verbonden partij'.

- *Water, klimaatadaptatie en riolering Rivierenland (WKR)*

Voorheen bekend onder de naam Samenwerkende Netwerken Rivierenland.
In 2019 is de samenwerkingsovereenkomst Samenwerkende Netwerken Rivierenland door 12 partners ondertekend, het betreft de gemeente Buren, Culemborg, Lingewaard, Maasdriel, Neder-Betuwe, Overbetuwe, Provincie Gelderland, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, WSRL en Zaltbommel.
De provincie Gelderland onderschrijft het belang van de samenwerking en betaalt mee in algemene kosten. Onder de overeenkomst vallen drie netwerkgroepen, Netwerk Waterketen regio Rivierenland, Watersysteem en Klimaat actief Rivierenland. De gemeentelijke bijdrage bedraagt circa € 25.000 voor 2024. Gezien de genoemde criteria kan dit samenwerkingsverband niet aangemerkt worden als een 'verbonden partij'.

- *Platform NUVAL*

Het platform NUVAL is een samenwerkingsverband van de gemeentelijke aandeelhouders uit Gelderland en Flevoland in Vitens en Alliander. De gemeente Lingewaard is lid van dit platform. Er is geen vaste contributie per jaar vastgesteld. Gemaakte kosten worden naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten en bedraagt voor Lingewaard circa € 450. Gezien de genoemde criteria kan deze vereniging niet aangemerkt worden als een 'verbonden partij'.

- *Stichting Economic Board regio Arnhem Nijmegen*

Deze stichting is opgericht om de economische ontwikkeling in de regio te stimuleren. Naast de lokale overheden nemen bedrijfsleven en kennisinstellingen hier aan deel. Van de deelnemersbijdrage aan de Groene Metropoolregio wordt € 1 per inwoner doorgesluisd naar de stichting Economic Board. Deze stichting is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een rechtstreekse zeggenschap of een rechtstreekse financiële relatie.

- *Stichting Veilig Thuis*

Deze stichting is per 1 april 2017 opgericht door het Algemeen Bestuur (AB) van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM). Stichting Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en is werkzaam in Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar.

De bijdrage wordt bepaald o.b.v. inwoneraantallen. De Raad van Toezicht bestaat uit twee wethouders en een burgemeester uit het AB en twee onafhankelijke inhoudelijke deskundigen.
De (voorlopige) subsidiebijdrage van de gemeente Lingewaard aan de Stichting Veilig Thuis in 2024 bedraagt € 355.579. De subsidie 2022 is, op basis van de jaarrekening 2022, definitief vastgesteld op € 308.032 (onder voorbehoud van definitieve besluitvorming). De Stichting heeft op 31-12-2022 een eigen vermogen van € 350.000. Er is indirect sprake van bestuurlijke deelname en van een financieel aandeel. Verantwoording hierover wordt afgelegd via de Verbonden Partij VGGM.

- *Stichting Centrum Management Lingewaard (CML)*

De gemeente, vastgoedeigenaren en de ondernemersverenigingen Huissen, Bemmel en Gendt werken sinds 19 juli 2021 samen aan het versterken van de centra in de drie kernen in de Stichting Centrum management Lingewaard. De stichting heeft ten doel het versterken van de aantrekkingskracht en daarmee het economisch functioneren van de winkels, horeca, dienstverlening en de weekmarkten in de centra van de gemeente Lingewaard alsmede het verbeteren van het vestigings- en verblijfsklimaat in het gebied.

Alle deelnemingen in verenigingen in stichtingen als hierboven beschreven zijn ingedeeld in toezichtarrangement 1.

- *Warmtenetwerk Lingewaard B.V.*

De gemeenteraad heeft op 1 april 2021 ingestemd met de uitgangspunten voor oprichting van een Warmtenetwerkbedrijf Lingewaard. Dit bedrijf start de uitbreiding van het warmtenet binnen NEXTgarden. Op die manier wordt het mogelijk om warmte te leveren aan bestaande en nieuwe tuinbouwbedrijven en bedrijven op bedrijventerrein Agropark. Gelet op het feit dat dit een nieuwe samenwerking betreft, is deze standaard ingedeeld in toezichtsarrangement 3. In 2024 wijzen we een definitief toezichtsarrangement toe.

Paragraaf 7 Grondbeleid

Visie op grondbeleid

Huidig grondbeleid
De gemeenteraad heeft op 31 oktober 2013 de "Nota Grondbeleid 2013 gemeente Lingewaard" vastgesteld. Hierin zijn de kaders gesteld voor de uitvoering van het grondbeleid. In deze nota is het grondbeleid als volgt beschreven:

"Grondbeleid is een doelgerichte overheidsinterventie in de grondmarkt. Door in de grondmarkt te interveniëren kan de overheid - in de meeste gevallen is dat de gemeente - het bereiken van haar eigen doelstellingen veilig stellen"

Hieruit blijkt dat het karakter van grondbeleid faciliterend van aard is. Het draagt bij aan het behalen van doelen uit andere beleidsvelden en dit op een zo efficiënt mogelijke manier. Deze doelen, waarin het grondbeleid faciliteert, zijn opgenomen in de begroting 2024 in de programma's 2, 3, 5, 7 en 8.

Actualisatie nota grondbeleid
We willen deze nota grondbeleid actualiseren. Een natuurlijk moment om deze nota grondbeleid te actualiseren is na de vaststelling van de Omgevingsvisie, wanneer de programma's zijn uitgewerkt en wanneer de beleidsnota's op het gebied van wonen, economie, duurzaamheid, verkeer, natuur en recreatie geactualiseerd zijn. De actualisatie staat daarom in 2024 gepland. Naast deze nota staat het opstellen van een Nota kostenverhaal en een nieuwe grondprijzenbrief gepland.

Wijze uitvoering grondbeleid

Om de doelen in deze begroting te realiseren heeft de gemeente Lingewaard de voorkeur voor het voeren van een faciliterend grondbeleid. Als dit in de gegeven omstandigheden wenselijk is neemt de gemeente een regisserende rol aan. Als dit noodzakelijk is neemt de gemeente een actieve vorm aan.

Afwijken van de genoemde voorkeursroute is mogelijk en wordt dan onderbouwd aan de hand van inputfactoren (maatschappelijk) belang van de ontwikkeling, mate waarin marktpartijen de ontwikkeling zelfstandig ter hand willen nemen, eigendomspositie, inschatting risicoprofiel, winstverwachting, de aanwezige financiële middelen en beschikbare capaciteit, kennis en kunde.[1]

Deze voorkeursroute sluit aan op het beeld van de gemeente Lingewaard over de rol van de overheid bij gebiedsontwikkeling. De gemeente kiest er niet voor om vooraf en risicodragend zelfstandig plannen te ontwikkelen waarna zij deze ook uitvoert. Maar de gemeente stelt kaders en nodigt marktpartijen uit om goede voorstellen in te dienen die passen binnen deze kaders. Komen marktpartijen als vanzelf met die goede voorstellen, dan is een uitnodiging niet nodig en is een faciliterende rol afdoende. Hiermee wordt duidelijk dat de gemeente Lingewaard de rol van de gemeente niet ziet als die van ondernemer.

Op dit moment hebben we vijf complexen waar we een actieve rol hebben aangenomen. We hebben twee actieve complexen voor woningbouw. Verder hebben we een actief complex voor glastuinbouw en twee actieve complexen voor bedrijventerreinen.

De wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert geven wij hieronder per programma in hoofdlijnen weer.

[1] Nota Grondbeleid 2013 gemeente Lingewaard, d.d. 4 september 2013 paragraaf 3.3. p 27 - 28.

Programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Veilige mobiliteit voor alle weggebruikers en oplossingsrichtingen voor knelpunten

Voor het bereiken van de in dit programma opgenomen doelen kan het noodzakelijk zijn om in 2024 gronden aan te kopen. Het uitgangspunt is minnelijk aankoop. Lukt dit niet dan zetten wij het onteigeningsinstrument in.

Programma 3. Economie

Glastuinbouwkavels

De acquisitie via onder andere sociale media, de website van NEXTgarden en het inschakelen van verkoopmakelaars wordt voortgezet met als doel om in 2024 kavels in het glastuinbouwgebied te verkopen. Daarnaast wordt planeconomische inzet geleverd aan de planontwikkeling voor uitbreidingsruimte van Agropark III.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Aantrekkelijke, betaalbare en toegankelijke maatschappelijke accommodaties in Lingewaard

In 2024 leveren we planeconomische en juridische inzet voor het bereiken van de in dit programma opgenomen doelen.

Natuur, biodiversiteit en landbouw

In de pachtovereenkomsten en gebruiksovereenkomsten voor agrarische grond leggen we waar mogelijk vast dat de akkerranden met een bij-vriendelijk bloemenmengsel wordt ingezaaid.

Programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Realisatie van nieuwe woningen verspreid over meerdere woonkernen

In 2024 leveren we planeconomische en juridische inzet voor het bereiken van de in dit programma opgenomen doelen. Bij nieuwe woningbouwprojecten en (particuliere) initiatieven verhalen we onze kosten via een anterieure overeenkomst. Lukt dit niet dan verhalen we onze kosten via een kostenverhaalbeschikking.

Beleidsuitgangspunten reserves

Algemene reserve grondexploitatie

Het grondbeleid heeft een grote financiële impact. De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's zijn van belang voor de algemene financiële positie van de gemeente. Voor het grondbeleid is een algemene reserve grondexploitatie aanwezig. Deze reserve dient ter dekking van onvoorzienbare risico's en als voorziening voor risico's op aangekochte (strategische) gronden die nog niet in exploitatie zijn genomen. De algemene reserve grondexploitatie wordt gevoed uit de (positieve) eindresultaten van alle afgesloten (grond)exploitaties, alle tussentijdse winstnemingen plus de positieve bijstellingen (verlagingen) van getroffen verliesvoorzieningen. Als uit de kostprijsberekening blijkt, dat bij een complex een verlies wordt verwacht, wordt hiervoor een voorziening getroffen (artikel 44 BBV), die ten laste van deze reserve wordt gebracht.

Als de algemene reserve grondexploitatie volledig is ingezet voor de afdekking van de (verwachte) verliezen van grondexploitaties, dan komen de tekorten, conform de nota Grondbeleid, ten laste van de algemene reserve. Als de algemene reserve grondexploitaties hoger is dan voor de verevening van de te verwachten

tekorten/dekking van de risico's noodzakelijk is, dan kan de gemeenteraad bij de begroting/jaarrekening tot afroming besluiten.

De algemene reserve grondexploitatie bedroeg per 1-1-2023 € 8.519.343 (na resultaatbestemming, na aftrek van de ten laste van de algemene reserve grondexploitaties getroffen verliesvoorzieningen en na aftrek van de voorzieningen van verliezen, die in het verleden in de grondexploitaties zijn ingebracht). Rekening houdend met de winst- en verliesverwachtingen is het verloop van de algemene reserve grondexploitaties naar verwachting als volgt:

	Saldo 1-1-2023	**€ 8.519.343**
Bij	Afsluiting complex Pannenhuis II, Huissen 2023	€ 724 V
Bij	Afsluiting complex Loovelden, Huissen 2023	€ 379 V
Af	Afsluiting complex Fitness Centre / Rietbaan-Zuid Huissen 2023	€ 1.545 N
Bij	Verlaging verliesvoorziening Bergerden 2023	€ 19.500 V
Bij	Winstneming Houtakker II 2023	€ 28.100 V
	Saldo 31-12-2024	**€ 8.566.501**

Voorzieningen verliesgevende projecten

Wanneer voor een complex op basis van de jaarlijkse geactualiseerde exploitatieopzet een verlies op eindwaarde (EW) optreedt, dan wordt voor dit verlies een voorziening getroffen.

De verliesvoorziening per 31-12-2022 is gebaseerd op de actualisatie van de grondexploitaties voor de jaarrekening 2022 die in maart 2023 is uitgevoerd. De bijstelling van de verliesvoorziening is gebaseerd op de huidige prognose van de geactualiseerde grondexploitaties voor de begroting 2024 die in juli 2023 is uitgevoerd.

Complex-nummer	Complexnaam	Getroffen verliesvoorziening per 31-12-2022	Bijstelling op basis van huidige prognose	Verliesvoorziening na bijstelling op basis van huidige prognose
A.042	Fitness Centrum, Huissen	€ 245.200	- € 245.200	€ 0
A.110	Glastuinbouwgebied Bergerden	€ 1.678.600	- € 19.500	€ 1.659.100
A.111	Aloysiuslocatie, Huissen	€ 2.200.000	€ 0	€ 2.200.000
	Voorzieningen voor verliezen die ingebracht zijn in de Grondexploitaties	€ 647.220	- € 647.037	€ 183
Totaal		€ 4.771.020	- € 911.737	€ 3.859.283

Risico's van de grondzaken

Zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing onder 4. 4.Risico's.

Prognose resultaten bouwgrondexploitaties

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale bouwgrondexploitaties (exclusief winstneming).

Complexen	Einde looptijd	Winstverwachting/ Verliesverwachting
		V=voordeel N=nadeel
Bedrijventerreinen		
A.040 Agropark, Huissen	31-12-2025	€ 66.217 V
A.045 Houtakker II, Bemmel	31-12-2024	€ 767.113 V
Woningbouw		
A.032 Markt 20-24, Gendt	31-12-2025	€ 50.494 V
A.111 Aloysiuslocatie, Huissen	31-12-2025	€ 2.199.180 N
Glastuinbouw		
A.110 Glastuinbouwgebied Bergerden	31-12-2029	€ 1.659.016 N

Winst / verlies

In 2024 wordt de grondexploitatie Houtakker II afgesloten.

Paragraaf 8 Klimaat en Energie

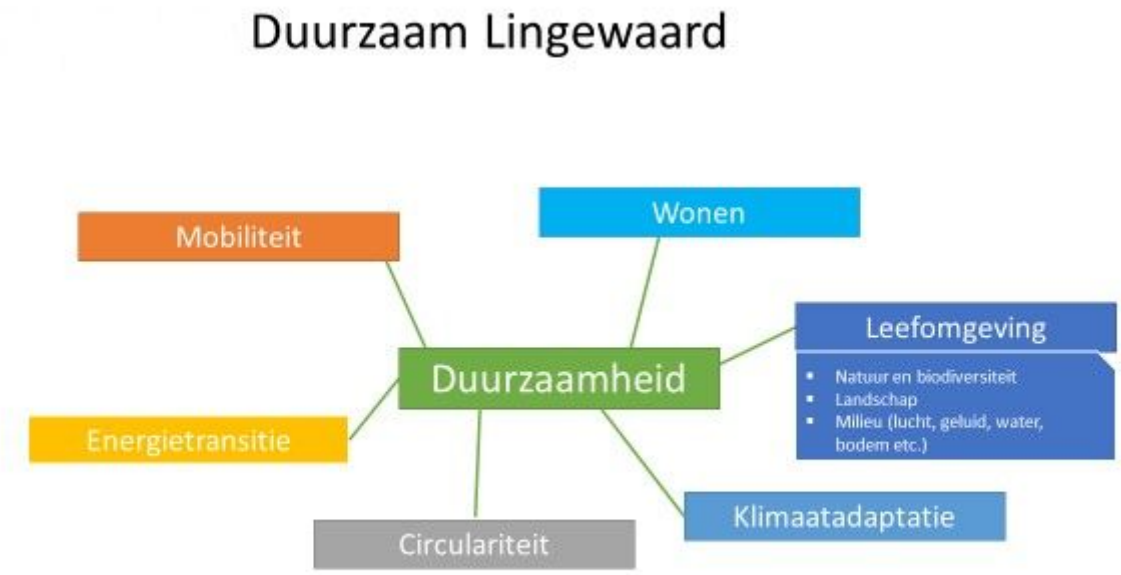
Inleiding

Nederland heeft grote klimaatambities. In 2030 moet de CO2-uitstoot in Nederland met ten minste 49% zijn gedaald ten opzichte van 1995 als opmaat naar een klimaatneutraal Nederland in 2050. Om dit te bereiken heeft het kabinet het beleidsprogramma Klimaat gepresenteerd. Vanaf 2023 zijn er structurele uitvoeringsmiddelen gereserveerd voor de medeoverheden.

Dat komt goed uit want als gemeente Lingewaard zijn we ambitieus op het terrein van duurzaamheid. De nadruk ligt tot op heden op de uitvoering van de energietransitie en dat gebeurt via drie pijlers; energiebesparing, duurzame opwek en de warmtetransitie. Deze staan beschreven in het Beleidskader Energietransitie Lingewaard. Dit beleidskader is inmiddels herijkt en weer toekomstbestendig gemaakt, passend bij de veranderingen die zich hebben voorgedaan en zich de komende jaren blijven voordoen. De energietransitie is complex en vraagt een integrale aanpak waarbij verschillende belanghebbenden, waaronder inwoners(initiatieven), ondernemers, woningbouwcorporaties, Lingewaard Energie, het Energieloket, Stichting Welzijn Lingewaard, Lingewaard Natuurlijk, de netbeheerder en uiteraard de verschillende partners in de regio, nauw met elkaar samenwerken. Als gemeente willen we hierin steeds meer een leidende rol vervullen.

Duurzaamheid is een breed onderwerp en loopt als een rode draad door vrijwel alle programma's van de gemeentebegroting. De paragraaf Klimaat en Energie geeft een overzicht van alle verschillende inspanningen voor verduurzaming en laat zien in welk begrotingsprogramma die zijn verwerkt.

Deze paragraaf bundelt de acties die we uitvoeren op onderstaande thema's:

Duurzaam Lingewaard

Duurzaamheid, of liever klimaat en energie, verlangt een steeds bredere blik en de urgentie wordt steeds zichtbaarder. Daarom beschouwen we het beleidskader als de opmaat naar een breder programma Klimaat en Energie. In 2024 wordt het programma Klimaat en Energie verder ontwikkeld en wordt er een programmatische aanpak beschreven waar verschillende thema's, ambities en doelstellingen met een integrale blik worden bekeken. Er gebeurt al veel en dit laten we nu samen komen. Te denken valt aan thema's zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit, duurzame mobiliteit, circulariteit/afval, duurzaam bouwen en de energietransitie natuurlijk. Dit past ook binnen de denkwijze van de Omgevingswet. Uiteindelijk moet duurzaam denken en doen voor de gehele organisatie de norm zijn. En dit stopt natuurlijk niet bij de gemeentelijke organisatie. Hiervoor zijn extra structurele middelen beschikbaar. Onze aanpak is zowel adaptief als mitigerend van karakter. Daarbij is mitigatie gericht op het beperken van de oorzaken van klimaatverandering (energie) en adaptatie op het beperken van de gevolgen (groen, wonen). Beiden kunnen niet los van elkaar worden gezien.

Voorbereidingen zijn gestart om aan de slag te gaan met het vormgeven en uitvoeren van een programma Klimaat en Energie om meer grip en sturing op de energietransitie te krijgen vanuit een integrale benadering met andere thematieken. Deze programmatische aanpak heeft naar verwachting met ingang 2025 gevolgen voor de invulling (inhoud en vormgeving) van de paragraaf Klimaat en Energie binnen onze begroting.

1. Mobiliteit

Programma
2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Beleidskader
Maatregelenprogramma GMP-plus (2021):

- bevat de uitvoeringsmaatregelen voor de korte termijn.

Mobiliteitsvisie Lingewaard (2022):

- bevat de opgaven met betrekking tot mobiliteit voor de lange termijn.

Netwerk laadpalen elektrisch vervoer: visie en plaatsingsbeleid (2021):

- bevat visie en beleid voor het plaatsen van laadpalen voor elektrisch vervoer.

Duurzame mobiliteit
Samen met het Rijk, de provincie, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven stimuleren we, als onderdeel van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, het gebruik van duurzame vormen van mobiliteit. Onder andere door het mobiliteitsgedrag en vervoermiddelkeuzen te beïnvloeden. Hiervoor is een programma Slim & Schoon Onderweg 2023-2026 opgesteld.

Bij het verduurzamen van mobiliteit werken we in regionaal verband aan de verdere uitrol van deelmobiliteit en mobiliteits-hubs in de regio.

Wat gaan we doen in 2024?

- We werken, samen met de provincie Gelderland, de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) verder uit. Er wordt toegewerkt naar een goed netwerk voor laadinfrastructuur voor zowel het regulier laden als snel-laden.
- Enkele projecten die we in 2024 uitvoeren zijn:

- realisatie fietsvoorzieningen De Plak in Bemmel.
- reconstructie Papenstraat in Bemmel, inclusief verbreding fietspaden en verbetering oversteekpunten.
- realisatie vrij-liggende fietsvoorzieningen rotonde Stadswal – Huismanstraat – Helmichstraat in Huissen.
- een nadere uitwerking van een snelle fietsroute tussen Huissen en Arnhem.
- het verbreden van bestaande fietspaden.

Met bovenstaande projecten stimuleren we het fietsgebruik en werken we aan veilige vlotte fietsverbindingen waarbij in de toekomst het belang van de fietser, de voetganger en het Openbaar Vervoer meer centraal komt te staan.

2. Wonen

Programma
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Beleidskader
Nota Wonen (2020):
- bevat de uitgangspunten voor verduurzaming van nieuwbouw en bestaande woningvoorraad.

Omgevingsvisie Lingewaard (2023):
- geeft de doelen aan voor de fysieke leefomgeving.

Duurzaam Wonen
Naast nieuwbouw willen we ook dat bestaande woningen duurzaam worden. Veel woningen en andere gebouwen kunnen beter geïsoleerd worden en voorzien van bijvoorbeeld zonnepanelen. We voeren de energietransitie stap voor stap uit, samen met woningcorporaties, netwerkbeheerders en installateurs. Energiebesparende maatregelen aan de woning zijn niet voor iedereen betaalbaar. We spannen ons in om dit voor zo veel mogelijk van onze inwoners betaalbaar te maken.

Circulair bouwen wordt steeds meer meegenomen bij nieuwbouwplannen. We stimuleren hergebruik en herbestemming van sloopafval en bouwmaterialen. Dat kan door kringlopen te realiseren in de totale cyclus van ontwerp, bouw, exploitatie, onderhoud en sloop.

Ook is er aandacht voor vergroening en klimaatadaptatie in nieuwe en bestaande woonwijken. De aanwezigheid van groen, biodiversiteit en water in de woonomgeving verhoogt de belevingswaarde. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor natuurontwikkeling en zorgt het tegelijkertijd dat we minder kwetsbaar worden voor wateroverlast, droogte en hitte. Dit heeft weer effect op de gezondheid van de inwoners.

Wat gaan we doen in 2024?
- Duurzaam bouwen en wonen is een vast onderdeel van de afspraken die we met de woningcorporaties maken.
- We bieden woningeigenaren van een huis met een laag energielabel en lage WOZ waarde een bijdrage aan om te isoleren.
- Vanuit de regio is voor de Woondeal 2.0 gewerkt aan een 'circulaire impactladder'. We inventariseren hoe we die concreet kunnen maken en toepassen.

- We stimuleren natuur-inclusieve en klimaat-adaptieve ontwerpen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

3. Circulariteit

Programma
3. Economie
7. Volksgezondheid en milieu

Beleidskader
Economisch beleidsplan (2022):
- bevat beleid voor onder andere de bedrijventerreinen, winkelcentra en de agrarische sector.
- bevat visie en uitgangspunten voor verduurzaming van het glastuinbouwgebied.

Grondstoffenbeleid Lingewaard Circulair en Duurzaam (2025):
- bevat beleid voor afvalinzameling, -verwerking en grondstoffen.

Circulaire economie draait om productie en consumptie waarbij we de aarde niet uitputten. Dus om hernieuwbare energie, geen waterverspilling en zo min mogelijk afval c.q. maximaal hergebruik van grondstoffen. Bij circulariteit behouden grondstoffen hun waarde, het restproduct van de één is de grondstof voor de ander. Daar doen we in Lingewaard aan mee. We willen in 2030 50% circulair zijn en in 2050 100%.

Om meer en hoogwaardig hergebruik van afgedankte producten (afval) mogelijk te maken moet de inzameling daarop worden ingericht. Dat vergt een andere kijk op de organisatie en inrichting van de inzameling van huishoudelijk afval. Deze moet meer gericht zijn op de kwaliteit en daarmee de mogelijkheden van hergebruik van het ingezamelde product.

Dat doen we niet alleen. De regionale samenwerking is hiervoor van groot belang en ook de markt heeft hier een belangrijke rol. Veel ondernemers werken aan het circulair maken van productieprocessen en nemen verantwoordelijkheid voor de afvalfase van hun producten.

Wat gaan we doen in 2024?
- We actualiseren ons grondstoffenbeleid met de titel ‘Samen werken aan een circulair Lingewaard.’
- We bereiden de uitvoering van het grondstoffenbeleid voor gericht op een circulaire economie.
- We onderzoeken samen met onze buren de mogelijkheden voor een circulair ambachtscentrum in Lingewaard.
- We werken verder aan het reduceren van afval en het verbeteren van de inzameling. Zie hiervoor programma 7 onder doel 3.
- We voeren gesprekken met ondernemers die met dit thema bezig zijn.
- De startnotitie circulariteit leggen we aan de gemeenteraad voor. Hierin beschrijven we onze aanpak richting een circulaire economie.

4. Klimaatadaptatie

Programma
7. Volksgezondheid en milieu

Beleidskader
Regionale Adaptatie Strategie (2021):

- Vanaf 2024 een nieuwe Samenwerkingsagenda voor maatregelen op regionaal niveau in het rivierengebied.

Lokale Adaptatie Strategie (2022):
- met een Uitvoeringsagenda 2022-2026; deze bevat maatregelen tegen hitte, droogte, overstromingen en wateroverlast.

We hebben te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Zo worden zomers heter en winters zachter en natter. Er komt vaker veel regen in korte tijd maar we krijgen ook steeds vaker te maken met extreme hitte en droogte. Dit heeft grote gevolgen voor onze gezondheid, veiligheid, leefbaarheid en economie. Daarom willen we ons hier goed op voorbereiden. Dit aanpassen aan het veranderende klimaat noemen we klimaatadaptatie. Hier passen we ook onze inrichting van de ruimte op aan.

We werken hiervoor samen met acht andere gemeenten, Waterschap Rivierenland en Provincie Gelderland aan een klimaatbestendige regio. In 2021 is dit vastgelegd in de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) en Samenwerkingsagenda. Voor de jaren na 2024 is er een nieuwe Samenwerkingsagenda gemaakt. Ook lokaal hebben we beleid opgesteld, de Lokale Adaptatie Strategie (LAS). Dit document is samen met de Uitvoeringsagenda op 3 februari 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. In de strategie staat beschreven hoe we onze omgeving zo goed mogelijk aanpassen aan het veranderende klimaat. In de Uitvoeringsagenda staan daarvoor concrete maatregelen.

Wat gaan we doen in 2024?
- Samen met de regio uitvoeren van de maatregelen uit de nieuwe Samenwerkingsagenda.
- Handelen volgens de inhoud van de Lokale Adaptatiestrategie en uitvoeren van maatregelen uit de Uitvoeringsagenda.
- Klimaatadaptieve maatregelen ontwerpen en uitvoeren, als onderdeel van de investeringsprojecten van het Gemeentelijk Watertakenplan (GWP).
- Volop aandacht geven aan het onderwerp Funderingsschade, zowel op lokaal als op regionaal niveau.

5. Leefomgeving

Programma
5. Sport, Cultuur en recreatie
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, en stedelijke vernieuwing

Beleidskader
Uitvoeringsprogramma landschap en biodiversiteit:
- projecten en maatregelen met betrekking tot biodiversiteit.
- omgevingsvisie Lingewaard (2023).

Duurzame Leefomgeving
Lingewaard is, tussen twee steden en omsloten door rivieren en uiterwaarden, een relatief groene gemeente. We bewaken dat dit zo blijft. Natuur, landschap en cultuurhistorie zijn een belangrijke basis voor een gelukkig en gezond leven. Meer groen in en rond de kernen nodigt inwoners uit buiten te bewegen en elkaar te ontmoeten. Versterking van natuur is van belang voor behoud en verbetering van de biodiversiteit.

In het coalitieakkoord staat dat we de woonomgeving verduurzamen en vergroenen. We willen natuur en landschappelijk karakteristieke gebieden beschermen en behouden. Urgent voor de komende tijd is de

bouwopgave voor nieuwe woningen. Met 'meer wonen' willen we er tegelijk voor zorgen dat we die relatief groene gemeente blijven. Ook willen we onze gezamenlijke CO2-uitstoot terugdringen en de biodiversiteit vergroten. Groen dient toegankelijk te zijn voor inwoners.

Wat gaan we doen in 2024?

- In de woonkernen gaan we door met aanplant en beheer gericht op meer biodiversiteit. Zie ook programma 5 onder doel 3 en de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen onder openbaar groen.
- Voor elk kind dat in Lingewaard wordt geboren wordt een boom geplant, zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen onder openbaar groen.
- We overleggen met de provincie, Staatsbosbeheer en Park Lingezegen over het waarborgen van structureel beheer van het Zeegbos tussen Huissen en Arnhem.
- Voor een goed evenwicht tussen woningbouw en groen in de omgeving werken we aan een omgevingsprogramma voor natuur, landschap en biodiversiteit. Zie ook programma 8 onder doel 3.

6. Energietransitie

Programma

3. Economie
7. Volksgezondheid en milieu

Beleidskader

Beleidskader Energietransitie 2023-2030:

- kader en routekaart voor energietransitie via besparing, duurzame opwek van elektriciteit en warmtevoorziening.

Transitievisie warmte (2021):

- kader en stappenplan voor duurzame warmtevoorziening voor de gebouwde omgeving.

Energietransitie in Lingewaard

Om klimaatverandering te remmen moet het gebruik van fossiele brandstoffen worden beëindigd. Het proces dat hiervoor nodig is heet de energietransitie. In 2050 willen we de energie die we gebruiken, duurzaam opwekken. We werken aan de energietransitie vanuit drie pijlers:

1. het besparen van energie.
2. het opwekken van duurzaam geproduceerde energie.
3. het verduurzamen van de warmtevoorziening.

Doordat de energieprijzen zijn gestegen wordt de urgentie van verduurzaming en energietransitie breed gevoeld in de samenleving. We willen onze rol pakken: we streven naar een energiebesparing van 2,5% per jaar, we verkennen de mogelijkheden voor grootschalige opwek in de zone A15/Betuweroute, we verstevigen onze inzet op met name de warmtetransitie en op het betaalbaar krijgen van woningisolatie voor meer inwoners. Iedereen moet verduurzaming van de woning kunnen betalen.

De gemeente neemt een leidende rol in de energietransitie maar kan het niet alleen. De Groene Metropoolregio vraagt om een stevige samenwerking en inzet. Daarnaast zijn ook de provincie, de netbeheerder, bedrijven, woningbouwcoöperaties, het Energieloket Lingewaard en inwoners(initiatieven) aan boord om mee te doen. Om samen aan de goede doelen te werken worden er afspraken gemaakt.

Wat gaan we doen in 2024?

Algemeen

- We stellen een programma klimaat en energie op. Hier komt ook een kader in met rollen, mogelijkheden en verwachtingen van inwonersorganisaties en bedrijven.
- We stellen een communicatieplan op voor heel duurzaamheid zodat de verschillende initiatieven beter worden verbonden en we gaan meer en slimmer communiceren.
- In de Regionale Energie Strategie (RES) Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen werken wij samen met 16 andere gemeenten, 3 waterschappen en de provincie Gelderland. Wij hebben een gezamenlijke strategie bepaald: de RES ~~1.0~~. De RES is een meerjarig en doorlopend traject. We zijn in 2019 gestart met de RES 1.0. Deze is in 2021 vastgesteld. Inmiddels wordt samen met onze GMR-regiopartners aan het opstellen van de RES 2.0. Deze is te beschouwen als een doorontwikkeling van de RES 1.0. Naar verwachting is de RES 2.0 in de eerste helft van 2024 gereed.

Energiebesparing:

- We focussen ons op de gebouwde omgeving. We stellen een energiebesparingsstrategie op. Hierbij is aanzetten tot isoleren van woningen en bedrijfsgebouwen het belangrijkste. Isolatie moet betaalbaar blijven voor iedereen vandaar dat we hier een lokale isolatie aanpak voor inzetten.
- Het activeren en adviseren van inwoners wordt voornamelijk gedaan door het (mobiele) Energieloket Lingewaard. Wij financieren het Energieloket Lingewaard.
- De ODRA controleert en wijst bedrijven op verplichtingen bij energiebesparingen en het hebben van een minimaal energielabel. Het Regionaal Expertisecentrum Energie (REE) kan daarbij adviseren.
- We stimuleren ondernemers en het georganiseerd bedrijfsleven (BIZ- en ondernemersverenigingen) om gebruik te maken van maatwerkadvies van het Regionaal Expertisecentrum Energie (REE). Daartoe stellen wij subsidie beschikbaar. Verder ondersteunen wij initiatieven vanuit het bedrijfsleven die energie besparen (op bedrijventerreinen / in winkelcentra).

Opwekken van duurzame energie:

- We voeren het raadsbesluit uit over de vergunningverlening voor twee windturbines op het terrein van Caprice.
- We werken een energievisie uit over de energie opwek langs de zone A15/Betuwelijn.
- We zetten zoveel mogelijk in op Zon op Dak.
- We begeleiden initiatiefnemers met plannen voor opwek van zonne- en windenergie.
- We onderzoeken hoe Agropark III een duurzaam bedrijventerrein kan worden door toepassing van certificering via NLGreenlabel, de inzet op zo veel mogelijk circulair bouwen en uitbreiden van het warmtenet (Nextgarden).
- We stimuleren, en onderzoeken eventueel, nieuwe opwekmethodes.
- We blijven in gesprek met relevante partners, zoals de netbeheerder, de regio en buurgemeenten hoe we op (innovatieve) wijze duurzaam energie kunnen opwekken.

Warmtetransitie:

- We voeren gezamenlijk met werkgroep Duurzaam Zilverkamp en Waardwonen de wijkaanpak uit voor een 'aardgasvrij ready' wijk. Dit betekent dat de wijk voorbereid is op het overstappen naar een alternatief voor aardgas.
- We zetten gezamenlijk met de werkgroep Doornenburg Duurzaam met Energie verdere stappen in de warmtetransitie van het dorp.

- We bouwen samen met ondernemers en inwoners ons tuinbouwgebied NEXTgarden verder uit tot energiecluster. En we zijn op koers naar energieneutraal NEXTgarden in 2030.
- We bundelen met 16 stakeholders onze krachten vanuit de samenwerkingsovereenkomst ‘Samenwerking NEXTgarden Energieneutraal 2030’. Hiermee zetten we onze intenties om in daadkrachtige werkafspraken.
- We voeren gesprekken met verschillende partijen om te komen tot een gezamenlijke inzet voor duurzame bronnen en opslag.
- We zetten het Warmtenetwerk Lingewaard (WNL) voort. De activiteiten die voortkomen uit Warmtenetwerk Lingewaard (WNL) maken een toekomstvast tuinbouwgebied mogelijk.

7. Gemeente als goede voorbeeld

Programma
5. Sport, cultuur en recreatie
7. Volksgezondheid en milieu

Beleidskader
Contourennota accommodatie- en vastgoedbeleid:
- bevat het beleid voor de gemeentelijke gebouwen en accommodaties.

Diverse beleidsplannen en onderhoudsplannen:
- het beleid met betrekking tot beheer en onderhoud van bijvoorbeeld straatverlichting, openbaar groen, gebouwen en inkoop.

We vinden het belangrijk om zelf het goede, duurzame voorbeeld te geven als gemeente. Hier doen we ons best voor, door de gehele organisatie heen. In 2021 hebben we de CO_2-prestatieladder in gebruik genomen. Dit geeft inzicht in de manier waarop onze 'ecologische voetafdruk' is opgebouwd.

Het goede voorbeeld geven we op verschillende manieren:
- onze gebouwen en accommodaties en het maatschappelijk vastgoed.
- ons beheer en onderhoud aan wegen, groen en straatverlichting.
- ons handelen “op kantoor” en de gemeentewerf en de inkoop van diensten en spullen daarvoor.

Duurzaamheid speelt een steeds belangrijkere rol bij onze inkopen. Dat begint bij het duurzaam ontwerpen van bijvoorbeeld de buitenruimte of door dingen juist wel of niet te doen of anders te doen. Dit zorgt voor een verschuiving naar steeds meer duurzaam uitvoeren en realiseren. De gemeente, lokale en regionale ondernemers zullen hun leveringen en manier van werken hierop moeten aanpassen. De verduurzaming speelt niet alleen bij ons maar zal in de regio(gemeenten en de provincie) een steeds prominentere rol krijgen binnen de aanbestedingen. De Groene Metropoolregio fungeert hierin als verbinder tussen het bedrijfsleven en overheid.

Wat gaan we doen in 2024?
Gemeentewerf
- We recyclen de werkkleding op de gemeentewerf.
- We gebruiken Aspen als brandstof voor kleine motorgereedschap zoals, bosmaaiers, bladblazers en motorzagen. We gebruiken ook elektrisch handgereedschap op accubasis.
- Bij vervanging van rijdend materieel schaffen we indien mogelijk een elektrisch voertuig aan. Al onze voertuigen rijden op duurzamere HV0-20% brandstof of elektrisch.

Gemeentehuis

- We zorgen voor het gescheiden inzamelen en afvoeren van afval (gemeentehuis en gemeentewerf).
- De papieren koffiebekers (130 K / jaar) zullen vervangen worden voor mokken / bekers.
- We brengen elektrische bediening spoelunits aan in de toiletgroepen (werken nu op batterijen).

.

Vastgoed en accommodaties

- Bij (ver)nieuwbouw hanteren we als uitgangspunt realisatie van een energieneutraal gebouw.
- Voor Huissen verduurzamen we de gymzalen de Abacus en het Sterrenbos.
- Voor Bemmel werken we aan een nieuwe sporthal bij het OBC. We gaan daarbij voor grondige duurzame renovatie of specifieke nieuwbouw.
- Voor Gendt ronden we de uitbreiding en verduurzaming van SKC de Leemhof af.
- Voor Gendt verduurzamen we ook de sporthal Walburgen.
- Voor Doornenburg starten we met verduurzamen en toegankelijk maken van het Ontmoetingscentrum.
- Voor Angeren starten we met het verduurzamen en toegankelijk maken van het Dorpshuis.

Openbare verlichting en groen

Openbare verlichting:

We gaan verder met het vervangen van verlichtingsarmaturen naar een led-variant. Dat doen we onder meer in:

- de wijk Essenpas in Bemmel.
- de Dorpstraat in Gendt: vervanging van de grondspots.
- centra van Bemmel, Huissen, Gendt en Doornenburg: ombouw van de hangende armaturen (aan lichtmasten en kabels).

Openbaar groen:

- We controleren de kwaliteit van het openbaar groen. Via een schouw monitoren we elk jaar in elke kern een deel van het openbaar groen op kwaliteit.
- We onderzoeken per woonkern de mogelijkheden voor vergroening (kwantiteit) met planten en bomen. In 2024 doen we dit voor het Zandse vierkant in Huissen.
- We voeren aangepast maaibeheer uit om de biodiversiteit in bermen te verhogen en het natuurlijk evenwicht te herstellen. Specifieke aandacht is er voor het behoud van insecten waaronder bijen en vlinders.
- We gaan door met biodivers maaien van gazons. Dit als resultaat van de in 2022 uitgevoerde proef.
- We creëren meer diversiteit in onze plantvakken en bomenareaal.
- We snoeien knotbomen gefaseerd om voedselvoorraden voor insecten te bevorderen.
- We voeren de intentie uit het coalitieakkoord uit om voor elk kind dat in onze gemeente wordt geboren een boom te planten. Dit doen we in de vorm van een geboortebos bij Huissen en in zes kernen planten we een herkenbare geboorteboom.

Inkoop:

- We kopen elektriciteit voor eigen gebouwen en openbare verlichting lokaal en groen in.
- Met de Groene Metropoolregio maken we goede afspraken over duurzaam en circulair inkopen aan de hand de circulaire impactladder.

Wat mag het kosten?

De beschikbare budgetten voor Duurzaam Lingewaard zijn onder te verdelen in:

- Budgetten in de programma's in de meerjarenbegroting
- Budget adaptatiestrategie in de meerjarenbegroting
- Budget duurzaamheid in de meerjarenbegroting
- Energietransitiefonds
- CDOKE klimaatgelden (structureel)

Budgetten in de programma's in de meerjarenbegroting
Duurzaamheid is verweven in de programma's in de meerjarenbegroting. De (deel)budgetten vallen dus binnen de reguliere programma's.

Binnen het project de revitalisering van de Zilverkamp is nog € 160.000 over dat geoormerkt is om specifiek in de wijk te besteden aan duurzaamheid. Dit budget is dus niet gekoppeld aan een begrotingsjaar.

Budget adaptatiestrategie in de meerjarenbegroting
Voor de Lokale Adaptatiestrategie en de Uitvoeringsagenda 2022-2026 is jaarlijks € 94.000 opgenomen in de begroting.

Budget duurzaamheid in de meerjarenbegroting
Jaarlijks is er voor het beleidsterrein duurzaamheid € 245.000 opgenomen in de begroting (exclusief personele lasten). Dit bedrag gebruiken we voor duurzaamheid in het algemeen (Duurzaam Lingewaard) en voor het thema energietransitie.

Door de toename van energieadvies aanvragen bij het Energieloket Lingewaard, hebben wij het benodigde bedrag opgehoogd naar € 150.000. Dit komt ten behoeve van Stichting Lingewaard Energie.

Energietransitiefonds
Het energietransitiefonds van € 350.000 is bedoeld om snel en flexibel in te spelen op kansen die zich voordoen. Het dient ertoe de energie- en warmtetransitie een grote stap vooruit te helpen bij incidentele projecten. We besteden het geld bijvoorbeeld bij het aanjagen van de energietransitie, aan onderzoeken van haalbaarheid van duurzame bronnen in wijken of gebieden én als stimulans bij wijkinitiatieven die energiebesparende en woning- of gebouw verbeterende maatregelen treffen. Er komt geld in het fonds en er wordt geld uitgegeven.

CDOKE klimaatgelden
In de meicirculaire van 2023 heeft Lingewaard een bedrag van € 783.700 verkregen voor de uitvoering van het klimaatakkoord. Deze tijdelijke uitvoeringsmiddelen van de regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE) worden voorlopig (specifiek voor 2023, 2024, en 2025) jaarlijks verstrekt. Deze uitvoeringsmiddelen worden gebruikt voor personele inzet of externe deskundigen voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Na 2025 zal de regeling worden geëvalueerd en worden de middelen beschikbaar gesteld t/m 2030.

Beleidsnota's
Transitievisie warmte (2021)
Beleidskader Energietransitie 2023-2030 (2023)

Paragraaf 9 Openbaarheid

Inwoners hebben recht op informatie van de gemeente
De Wet open overheid regelt dat wij onze gemeentelijke informatie zo veel mogelijk openbaar beschikbaar moeten maken voor iedereen. In 2024 zetten we de eerste stappen in het actief openbaar maken van gemeentelijke informatie. Het op orde hebben van de informatiehuishouding is voor ons een voorwaarde om open en transparant te kunnen zijn. Iedereen kan deze documenten en informatie opvragen. Wanneer documenten niet openbaar zijn dan kan hij deze opvragen via een Woo-verzoek.

Woo-verzoeken handelen we snel af
De Woo-verzoeken handelen we in principe binnen 4 weken af nadat we het verzoek hebben ontvangen. Deze termijn kunnen we met 2 weken verdagen. De termijn van 4 weken is relatief krap. Alle gevraagde informatie moeten we verzamelen, beoordelen en anonimiseren. De verzoeken handelen we af binnen de kaders van de wet en de daarin genoemde uitzonderingsgronden. We hanteren daarbij het uitgangspunt dat we zoveel mogelijk informatie delen.

Niet verplichte indicator	Meetbaar resultaat	W2021	W2022	B2023	B2024
Woo-verzoeken	Percentage Woo-verzoeken dat binnen de 4-wekentermijn wordt afgehandeld	42%	30%	>50%	>60%

Financiële overzichten

Overhead

Overhead (bedragen x € 1.000)	**Begroot 2024**
Salarissen incl. inhuur derden	27.551
Algemene en advieskosten	181
Overige personeelslasten	189
Opleidingen	480
Doorbelasting ICT-samenwerking	-761
Directe uren naar producten	-17.426
Totaal personeelslasten	***10.214***
Huisvesting	1.790
Informatievoorziening & automatisering	3.054
Documentaire informatievoorziening	200
Facilitaire dienstverlening	397
Ondernemingsraad	8
Organisatieontwikkeling	153
Personeelsbeleid & -beheer	2.155
Versterking dienstverlening	178
Totaal indirecte lasten	***7.935***
Begroting en verantwoording	558
Communicatie	250
Juridische kwaliteitszorg	293
Representatie	134
Totaal overhead producten	***1.235***
Totaal overhead	**19.383**

Investeringsplan 2024 - 2027

	Investeringsplan 2024-2027 Investeringen en prioriteiten	Bedrag Investering 2024-2027	Dekking dmv subs ov. budg.	Dekking dmv invest.res	Dekken middels afschrijv.	Looptijd	Afsch Ter-mijn	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Lasten 2027
	2 Verkeer, vervoer en waterstaat										
2.01	GMP 2022 - fietsvoorzieningen De Plak	2.739	1.000	1.739	0	2024	40	0	58	58	58
2.01	GMP 2023 (inclusief werkbudget infrastructuur)	910	0	0	910	2024	40	0	30	30	30
2.01	GMP 2024 (inclusief werkbudget infrastructuur)	1.055	0	0	1.055	2024-2025	40	0	0	35	35
2.01	GMP 2025 (inclusief werkbudget infrastructuur)	910	0	0	910	2025-2026	40	0	0	0	30
2.01	GMP 2026 (inclusief werkbudget infrastructuur)	910	0	0	910	2026-2027	40	0	0	0	0
2.01	GMP 2027 (inclusief werkbudget infrastructuur)	910	0	0	910	2027-2028	40	0	0	0	0
2.02	Maatregelenprogramma GMP+	1.754	0	0	1.754	2024-2027	40	0	15	29	44
2.03	Hoogwatervrij maken Looveerweg	1.185	0	0	1.185	2023-2029	25	0	0	0	0
2.04	Fietsvoorzieningen snelfietsroute langs A15	355	0	355	0	2025-2026	40	0	0	0	12
2.05	Fietspad A325 kattenleger	175	0	0	175	2026	40	0	0	0	6
2.06	Klappenburgstraat e.o. Bemmel RRW	1.346	0	1.346	0	2025-2026	45	0	0	0	41
2.07	Hofsteestraat Haalderen RRW	65	0	65	0	2024	45	0	2	2	2
2.08	Vleumingen Gendt RRW	41	0	41	0	2025	45	0	0	1	1
2.09	Wijngaarden RRW	115	0	115	0	2024	45	0	4	4	4
2.10	Karstraat Bemmel RRW	45	0	45	0	2024	45	0	1	1	1
2.11	Deken Dr. Mulderstraat Bemmel RRW	45	0	45	0	2024	45	0	1	1	1
2.12	VRI Gendt	65	0	65	0	2024	15	0	5	5	5
	4 Onderwijs										
4.01	Uitvoering integraal huisvestingsplan onderwijs	14.488	0	0	14.488	2024-2026	40	0	0	48	484
4.01	IHP Stichtingsbudget (KN'24)	6.200	0	0	6.200	2024-2026	40	0	0	104	207
4.01	Locatiegeb. kosten incidenteel (KN'24)	3.800	3.800	0	0	2024-2026		1.270	1.270	1.260	0
4.01	Locatiegeb. kosten (KN'24)	2.600	0	0	2.600	2023	40	87	87	87	87
4.01	Prijsindexering IHP (KN'24)	2.000	0	0	2.000	2024-2026	40	0	0	33	67

	Investeringsplan 2024-2027 Investeringen en prioriteiten	Bedrag Investering 2024-2027	Dekking dmv subs ov. budg.	Dekking dmv invest.res	Dekken middels afschrijv.	Looptijd	Afsch Ter-mijn	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Lasten 2027
	5 Sport, cultuur en recreatie										
5.01	Vervanging groen en bomen 2024	123	0	0	123	2024	20	0	7	7	7
5.01	Vervanging groen en bomen 2025	123	0	0	123	2025	20	0	0	7	7
5.01	Vervanging groen en bomen 2026	123	0	0	123	2026	20	0	0	0	7
5.01	Vervanging groen en bomen 2027	123	0	0	123	2027	20	0	0	0	0
5.02	Gastvrije Waaldijk (KN'22 Nieuwe ontwikkeling)	100	0	0	100	2027-2030	40	0	0	0	0
5.03	Fietspad Angerense polder	88	0	0	88	2027-2029	40	0	0	0	0
5.04	Sportpark De Blauwenburcht (KN'24)	19.416	0	0	19.416	2024-2026	30	0	0	0	889
5.04	minder exploitatielasten de Blauwenburcht	0	0	0	0	vanaf 2027		0	0	0	-104
5.05	Sporthal OBC (KN'24)	2.600	0	0	2.600	2025-2026	30	0	0	0	108
5.06	Sporthal de Brink, turnlocatie (KN'24)	542	0	0	542	2027	20	0	0	0	0
5.07	Verduurzaming gymzalen Abacus&Sterrenbos (KN'24)	918	0	0	918	2024	20	0	53	53	53
	6 Sociaal domein										
6.01	Ontmoetingsruimte 't Zand / Dannenburcht (KN'24)	900	0	0	900	2025-2026	30	0	0	0	37
6.02	Multifunctionele accommodatie Haalderen (KN'24)	1.430	0	0	1.430	2024-2026	30	0	0	0	60
6.02	Exploitatielasten MFA Haalderen (KN'24)	0	0	0	0	vanaf 2027		0	0	0	25
6.03	Verduurzaming gemeentelijke accommodaties (KN'24)	800	0	0	800	2024-2025	30	0	0	33	33
6.04	Multifunctionele accommodatie Huissen (gedeelte KN)	13.098	0	0	13.098	2024-2026	15-40	0	0	0	575
6.04	Exploitatielasten MFA Huissen (KN'24)	0	0	0	0	vanaf 2027		0	0	0	220
6.05	Centrum van Bemmel (KN'24)	3.000	3.000	0	0	2024	30	0	0	0	0
6.05	Exploitatielasten Assenburg Centrum van Bemmel (KN'24)	0	0	0	0			0	275	275	275
	7 Volksgezondheid en milieu										
7.01	Investeringen vervangingen Riolering 2024	1.795	1.795	0	0	2024-2026	15-60	0	0	0	0
7.01	Investeringen vervangingen Riolering 2025	1.795	1.795	0	0	2025-2027	15-60	0	0	0	0
7.01	Investeringen vervangingen Riolering 2026	1.795	1.795	0	0	2026-2028	15-60	0	0	0	0

	Investeringsplan 2024-2027 Investeringen en prioriteiten	Bedrag Investering 2024-2027	Dekking dmv subs ov. budg.	Dekking dmv invest.res	Dekken middels afschrijv.	Looptijd	Afsch Ter-mijn	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Lasten 2027
7.01	Investeringen vervangingen Riolering 2027	1.795	1.795	0	0	2027-2029	15-60	0	0	0	0
7.01	Vervanging en nieuwe maatregelen 2024	1.657	1.657	0	0	2024-2025	15-60	0	0	0	0
7.01	Vervanging en nieuwe maatregelen 2025	190	190	0	0	2025-2026	15-60	0	0	0	0
7.01	Vervanging en nieuwe maatregelen 2026	2.810	2.810	0	0	2026-2027	15-60	0	0	0	0
7.01	Vervanging en nieuwe maatregelen 2027	780	780	0	0	2027-2028	15-60	0	0	0	0
7.02	Verduurzaming openbare verlichting LED	1.301	0	0	1.301	2024-2026	20	0	25	51	76
	9 Bestuur en ondersteuning										
9.01	Personeelslasten investeringen coalitieakkoord (KN'24)	1.200	0	0	1.200	2024-2026	30	0	17	33	50
	Totaal uitvoering 2024-2027	101.015	20.417	3.816	76.782			1.357	1.851	2.160	3.437
	Ten tijde van het opstellen van de begroting was de verwachting dat de volgende posten in 2023 worden uitgevoerd of zijn gestart: Uitvoering huisvestingsprogramma onderwijs 1e fase, Aloysiuslocatie 50 parkeerplaatsen, Vervanging groen en bomen 2023, Vervanging GFT-verzamelcontainers en Vervanging prullenbakken.							49	67	67	102
	Totaal reservering nieuwe lasten 2024 e.v.							**1.406**	**1.917**	**2.227**	**3.538**
	Gedekt door investeringsreserves, de reserve rehabilitatie wegen, reserve straatmeubilair en besparing nutskosten							0	-80	-107	-181
	Ten laste van de stelpost prijsstijgingen en areaalvergroting							-1.392	-1.392	-1.574	-506
	Totaal nieuwe lasten investeringen in de exploitatie							1.406	1.837	2.119	3.357

Meerjarenbegroting 2024-2027

(+) = voordelig saldo (-) = nadelig saldo

Totalen Meerjarenbegroting 2024- 2027					
Nr.	**Bedragen x € 1.000**	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
1	**Veiligheid**	**-4.458**	**-4.521**	**-4.539**	**-4.570**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-3.106	-3.137	-3.150	-3.181
1.2	Openbare orde en veiligheid	-1.352	-1.384	-1.389	-1.389
2	**Verkeer, vervoer en waterstaat**	**-11.868**	**-6.876**	**-6.796**	**-6.781**
2.1	Verkeer en vervoer	-11.757	-6.766	-6.685	-6.671
2.2	Parkeren	-111	-111	-111	-111
3	**Economie**	**-1.373**	**-1.298**	**-1.273**	**-1.256**
3.1	Economische ontwikkeling	-1.262	-1.212	-1.212	-1.212
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	67	67	67	67
3.3	Bedrijvenloketten bedrijfsregelingen	-155	-155	-155	-155
3.4	Economische promotie	-23	2	27	44
4	**Onderwijs**	**-4.374**	**-4.444**	**-4.488**	**-4.582**
4.1	Openbaar basisonderwijs	-49	-49	-49	-49
4.2	Onderwijshuisvesting	-2.242	-2.242	-2.242	-2.242
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-2.083	-2.153	-2.197	-2.292
5	**Sport, cultuurproductie en -participatie**	**-9.512**	**-9.568**	**-9.511**	**-9.530**
5.1	Sportbeleid en activering	-339	-295	-295	-295
5.2	Sportaccommodaties	-3.487	-3.487	-3.487	-3.487
5.3	Cultuurpresentatie en cultuurproductie	-534	-534	-534	-534
5.5	Cultureel erfgoed	-87	-87	-87	-87
5.6	Media	-894	-894	-894	-894
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	-4.172	-4.272	-4.215	-4.234
6	**Sociaal domein**	**-43.354**	**-43.034**	**-41.928**	**-41.849**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-6.899	-6.888	-6.407	-6.397
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-443	-443	-443	-443
6.3	Inkomensregelingen	-3.189	-3.151	-3.151	-3.151
6.4	WSW en beschut werk	-4.392	-4.227	-4.030	-3.849
6.5	Arbeidsparticipatie	-1.222	-1.100	-1.075	-1.050
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-4.211	-4.288	-4.395	-4.519
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-1	-1	-1	-1
6.71A	Hulp bij het huishouden (Wmo)	-5.418	-5.420	-5.422	-5.422
6.71B	Begeleiding (Wmo)	-2.129	-2.377	-2.377	-2.376

6.71C	Dagbesteding (Wmo)	-865	-865	-865	-865
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		-	-	-
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	-2.788	-2.788	-2.788	-2.788
6.72B	Jeugdhulp behandeling	-3.063	-3.063	-3.063	-3.063
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	-438	-448	-457	-471
6.73A	Pleegzorg	-370	-370	-370	-370
6.73B	Gezinsgericht	-580	-580	-580	-580
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	-1.661	-1.661	-1.661	-1.661
6.74A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-4.157	-3.838	-3.316	-3.316
6.74B	Jeugdhulp Crisis/LTA/GGZ-verblijf	-714	-714	-714	-714
6.74C	Gesloten plaatsing	-358	-358	-358	-358
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		-	-	-
6.82B	Jeugdreclassering	-35	-35	-35	-35
6.82C	Jeugdbescherming	-422	-422	-422	-422
7	**Volksgezondheid en milieu**	**-1.339**	**-965**	**-922**	**-932**
7.1	Volksgezondheid	-2.260	-2.294	-2.322	-2.350
7.2	Riolering	1.472	1.497	1.521	1.557
7.3	Afval	1.619	1.638	1.706	1.695
7.4	Milieubeheer	-2.049	-1.703	-1.727	-1.732
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-121	-103	-100	-101
8	**Volkshuisv.,Leefomgev., Sted. vernieuw.**	**-2.071**	**-2.074**	**-1.885**	**-1.841**
8.1	Ruimte en leefomgeving	-1.121	-1.121	-971	-921
8.2	Grondexploitatie(niet-bedrijventerrein)		-	-	-
8.3	Wonen en bouwen	-950	-953	-914	-920
9	**Bestuur en ondersteuning**	**72.724**	**72.289**	**69.758**	**68.742**
9.1	Bestuur	-1.950	-1.976	-2.035	-2.027
9.2	Burgerzaken	-687	-655	-658	-649
9.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-720	-675	-675	-675
9.4	Overhead	-19.383	-20.773	-22.159	-23.352
9.5	Treasury	220	68	-	38
9.61	OZB woningen	9.861	10.402	10.951	11.507
9.62	OZB niet-woningen	3.569	3.722	3.877	4.032
9.64	Belastingen overig	-237	-237	-137	-137
9.7	Algemene uitk. en ov. uitk. gem.fonds	83.980	88.295	84.626	86.830
9.8	Overige baten en lasten	-1.929	-5.882	-4.033	-6.825
9.9	Vennootschapsbelasting		-	-	-
	Totaal Saldo van lasten en baten	**-5.624**	**-491**	**-1.584**	**-2.600**
	Mutaties reserves programma 1 t/m 9	5.109	461	332	319
	Saldo MJB 2024-2027	**-515**	**-31**	**-1.251**	**-2.281**

Reserves en voorzieningen

Verloop Algemene reserve	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo per 1 januari	24.425	27.376	26.665	14.990	13.638
Resultaat 2022	2.905				
Toevoeg./onttrekk. resultaatbestemming 2022	-751				
Saldo 1-1-2023 ná resultaatbestemming	26.579				
Dekking saldi meerjarenbegroting 2024-2027		-515	-31	-1.251	-2.281
Bij: saldo 2023 (incl 1e turap en meicirculaire)	2.041				
Saldo 2023 (inclusief 1e tussentijdse rapportage)	28.621				
Next Garden	-375	-	-	-	-
Beleid huisvesting internationale werknemers	-100	-50	-	-	-
Planontwikkeling flexibele huurwoningen	-500	-	-	-	-
Omgevingswet	-125	-	-	-	-
Vitens dekking exploitatie	-100	-100	-100	-100	-100
Naar Exploitatiereserve	-	-	-11.500	-	-
Amendement Kadernota 2022:					
GMP-plus verkeersonderzoeken 2023-2025	-45	-45	-45	-	-
Saldo per 31-12	**27.376**	**26.665**	**14.990**	**13.638**	**11.257**

Overzicht reserves en voorzieningen	Stand eind 2022	Resultaat-bestemming	2023	2024	2025	2026	2027	Stand eind 2027
Overzicht reserves								
Algemene reserve	24.425	2.154	796	-710	-11.676	-1.351	-2.381	**11.257**
Bestemmingsreserves								
Reserves t.b.v. dekking van afschrijvingslasten								
Aanpassing kruising Valom	325	0	-7	-10	-11	-11	-11	**276**
Sociaal Culturele Centra	393	0	-41	-41	-42	-42	-43	**182**
Maatregelen GMP+	5.241	0	0	-64	-98	-100	-101	**4.877**
Fietsvoorzieningen	2.169	0	0	0	-33	-34	-41	**2.061**
Tijdelijke huisvesting SGS	316	0	-79	-79	-79	-79	0	**0**
Reserves t.b.v. toekomstige uitgaven en/of investeringen								
Fonds bovenwijkse voorzieningen	251	0	0	0	0	0	0	**251**
Fonds bovenwijkse voorzieningen (inzet Lingezegen)	65	0	0	0	0	0	0	**65**
Reserve inzet woningbouw	1.500	0	0	0	0	0	0	**1.500**
Reserves t.b.v. personele verplichtingen en risico's								
Bedrijfsvoering en personele verplichtingen	58	0	-19	-20	-19	0	0	**1**
Reserve grondexploitaties								
Reserve grondexploitatie	8.519	0	19	28	-2.000	0	0	**6.567**
Reserves overige bestemmingen								
Bestemmingsreserve budgetoverhevelingen	4.176	0	-4.176	0	0	0	0	**0**
Wijkplatforms tbv fiets- en voetveer Bemmel-Ooij	30	0	0	0	0	0	0	**30**

Overzicht reserves en voorzieningen	Stand eind 2022	Resultaat-bestemming	2023	2024	2025	2026	2027	Stand eind 2027
Civieltechnische kunstwerken	110	0	18	18	18	18	18	**198**
Inzet combinatiefunctionarissen	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Kunst	69	0	-37	8	8	8	8	**65**
Landschapsfonds	148	0	-5	0	0	0	0	**143**
Stimuleren vraag naar huishoudelijke hulp	113	0	0	0	0	0	0	**113**
Sociaal domein	2.440	691	-698	-35	0	0	0	**2.398**
Wmo-hulpmiddelen	102	0	-102	0	0	0	0	**0**
Afvalstoffenheffing	381	0	-424	65	97	165	153	**436**
Rehabilitatie wegen	289	0	80	492	509	512	470	**2.351**
Fonds ruimtelijke ontwikkeling	721	0	0	0	0	0	0	**721**
Herinrichting openbaar gebied Sancta Maria Huissen	135	0	0	0	0	0	0	**135**
Startersleningen	404	0	0	0	0	0	0	**404**
Vervanging straatmeubilair	115	0	20	20	6	5	5	**172**
NEXTgarden	26	0	0	0	0	0	0	**26**
Groenfonds Lingewaard	99	0	0	0	0	0	0	**99**
Transitiefonds energie	648	0	-263	-266	81	77	74	**351**
Parkeren	91	0	0	0	0	0	0	**91**
Extra toevoeging voorziening wegen	5.000	0	0	-5.000	0	0	0	**0**
Opvang ontheemden Oekraïne	555	0	0	0	0	0	0	**555**
Exploitatiereserve	0	0	0	0	12.750	-750	-750	**11.250**
Totaal bestemmingsreserves	**34.491**	**691**	**-5.713**	**-4.885**	**11.185**	**-232**	**-219**	**35.315**
Totaal reserves	**58.916**	**2.845**	**-4.917**	**-5.596**	**-491**	**-1.584**	**-2.600**	**46.572**

Overzicht reserves en voorzieningen	Stand eind 2022	Resultaat-bestemming	2023	2024	2025	2026	2027	Stand eind 2027
Overzicht voorzieningen								
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's								
Wethouderspensioenen	5.027		-30	-215	-215	-215	-215	**4.137**
Voorziening ruilverkaveling	0		0	0	0	0	0	**0**
Bijdrage De Bongerd - Langstraat/Kruisstraat Gendt	363		0	0	0	0	0	**363**
Voorziening verliesgevende grondexploitaties	1.817		0	0	0	0	0	**1.817**
	7.207	**0**	**-30**	**-215**	**-215**	**-215**	**-215**	**6.317**
Egalisatievoorzieningen								
Onderhoud wegverhardingen	2.205		-904	5.547	-370	-1.727	-544	**4.208**
Onderhoud civieltechnische kunstwerken	225		0	0	0	0	0	**225**
Onderhoud buitensport accommodaties	1.047		129	507	639	767	-380	**2.709**
Onderhoud gebouwen	2.907		386	705	705	705	705	**6.112**
	6.383	**0**	**-389**	**6.759**	**974**	**-254**	**-218**	**13.254**
Vz van derden verkregen middelen met specifieke besteding								
Voorziening planschade	760		0	0	0	0	0	**760**
Voorziening riolering	5.897		-517	-96	-246	-379	-587	**4.072**
Voorziening grafrechten	1.226		0	0	0	0	0	**1.226**
Voorziening vooruit ontvangen leges	795		0	0	0	0	0	**795**
	8.679	**0**	**-517**	**-96**	**-246**	**-379**	**-587**	**6.853**
Totaal voorzieningen	**22.269**	**0**	**-936**	**6.448**	**513**	**-849**	**-1.021**	**26.424**
Totaal reserves en voorzieningen	**81.185**	**2.845**	**-5.854**	**853**	**23**	**-2.432**	**-3.621**	**72.997**

Incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten hebben we opgesteld volgens de ambtelijke handleiding incidentele baten en lasten van de provincie. Het gebruik van de handleiding en het overleg met de toezichthouder hierover leidt tot de volgende interpretatie of een post incidenteel of structureel is.

- Als de taak structureel is, is het géén incidentele post, behalve als het gaat om zodanig bedrag dat hierdoor het begrotingssaldo te veel wordt beïnvloed.
- Een last of een baat wordt alleen opgenomen wanneer hij materieel is, dat wil zeggen substantieel van omvang. De gemeente mag zelf deze grens bepalen. De provincie stelt voor 0,01 tot 0,05% van de omzet. Wij stellen voor € 50.000 omdat dit aansluit bij de grens waarover we rapporteren bij onder- en overschrijdingen.
- Alle mutaties in de reserves zijn per definitie incidenteel, behalve de reserves die kapitaalslasten dekken en de exploitatiereserve. Dus ook de jaarlijkse gelijkblijvende dotaties worden als incidenteel beschouwd. Hiervoor geldt de hiervoor genoemde grens van € 50.000 niet.

Bijna alle mutaties in onderstaande tabel betreffen de reserves. Daarbij zijn de stortingen in de reserves lasten en de onttrekkingen aan de reserves zijn baten. Voor de uitzonderingen hierop treft u onder de tabel per onderwerp een toelichting aan ter onderbouwing van het incidentele karakter. Deze onderbouwing is mede de basis voor de beoordeling vanuit de provincie in het kader van het toezicht en daarmee de structurele sluitendheid van de begroting.

Bedragen x € 1.000	2024		2025		2026		2027	
Programma	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
Verkeer, vervoer en waterstaat								
Civieltechnische-kunstwerken	-18		-18		-18		-18	
Straatmeubilair	-20		-20	14	-20	15	-20	15
Rehabilitatie wegen	-505	13	-530	22	-534	24	-534	65
Onderhoud wegen naar voorziening		5.000						
Storting in voorziening wegen	-5.000							
GMP+ verkeersonderzoeken		45		45				
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat	*-5.543*	*5.058*	*-568*	*81*	*-572*	*39*	*-572*	*80*

Onderwijs								
Locatiegebonden kosten Integraal HuisvestingsPlan	-1.270		-1.270		-1.260			
Totaal Onderwijs	*-1.270*	*-*	*-1.270*	*-*	*-1.260*	*-*	*-*	*-*
Sport, cultuurproductie en -participatie recreatie								
Kunst	-8		-8		-8		-8	
Totaal Sport, cultuurproductie en -participatie recreatie	*-8*	*-*	*-8*	*-*	*-8*	*-*	*-8*	*-*
Sociaal Domein								
Gratis lidmaatschap bibliotheek		35						
Totaal Sociaal Domein	*-*	*35*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Volksgezondheid en milieu								
Transitiefonds energie ivm geldlening GWB	-84		-80		-77		-73	
Lasten transitie energie projecten 2023	-350							
Transitiefonds energie projecten 2023		350						
Egalisatiereserve afval	-65		-97		-165		-153	
Totaal Volksgezondheid en milieu	*-499*	*350*	*-177*	*-*	*-242*	*-*	*-226*	*-*
Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing								
Beleid huisvesting internat. werknemers		50						
Afroming ARG				2.000				
Totaal Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	*-*	*50*	*-*	*2.000*	*-*	*-*	*-*	*-*
Bestuur en ondersteuning								
Onttrekking AR voor exploitatiereserve				11.500				

Exploitatiereserve			-13.500					
Teamontwikkeling t.l.v. IZA-gelden		19		19				
Totaal Bestuur en ondersteuning	-	*19*	*-13.500*	*11.519*	-	-	-	-
Totaal incidentele baten en lasten	**-7.320**	**5.512**	**-15.523**	**13.600**	**-2.082**	**39**	**-806**	**80**

Onderbouwing incidentele karakter

Programma 2

Onderhoud wegen naar voorziening (2024 last € 5.000.000)

Bij de jaarstukken 2022 is een bedrag van € 5.000.000 in de reserve gestopt die bedoeld was om toe te worden gevoegd aan de voorziening onderhoud wegen. Omdat er op dat moment geen actueel beheersplan aan ten grondslag lag, is dit om BBV technische redenen niet toegestaan. Inmiddels ligt dit plan er wel en kan het bedrag alsnog worden overgeheveld van de reserve naar de voorziening. Deze overheveling moet lopen via de exploitatie. Aangezien de onttrekking uit de reserve als incidenteel wordt aangemerkt, geldt dit impliciet ook voor de betreffende storting in de voorziening. Dit om te voorkomen dat het resultaat over 2024 hierdoor negatief wordt beïnvloed.

Programma 4

Locatiegebonden kosten Integraal huisvestigingsplan (2024 last € 1.270.000, 2025 last € 1.270.000 en 2026 last € 1.260.0000)

In de komende jaren doen wij als gemeente forse investeringen in de huisvesting van onderwijs. De meeste kosten hiervan kunnen worden geactiveerd en vervolgens gedurende de looptijd worden afgeschreven. Er zijn ook echter kosten waarvan activering op grond van het BBV niet mogelijk is. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld sloopkosten en huur van noodlokalen. Het betreft hier weliswaar kosten voor een structurele taak maar gezien het bijzondere karakter, en de hoogte hiervan, kunnen deze kosten ook als incidenteel worden beschouwd. Zij beïnvloeden namelijk het betreffende begrotingsresultaat te sterk.

Programma 7

Lasten transitie energieprojecten (last 2024 € 350.000)

Vanuit het transitiefonds energieprojecten wordt voor 2024 een bedrag beschikbaar gesteld voor incidentele projecten. De betreffende onttrekking uit de reserve wordt als incidenteel gezien. Het betreft ook hier kosten voor een structurele taak maar gezien het bijzondere karakter, en de hoogte hiervan, kunnen ook deze kosten als incidenteel worden beschouwd. Anders zou ook hier een onredelijke beïnvloeding van het begrotingsresultaat plaatsvinden.

Structurele mutaties reserves

Conform de ambtelijke handleiding incidentele baten en lasten van de provincie en het overleg met de toezichthouder hierover zijn alleen de mutaties die afschrijvingslasten dekken en de exploitatiereserve structureel.

Structurele mutaties in de reserves x € 1.000	2024	2025	2026	2027
PROGRAMMA 2				
onttrekkingen:				
Dekking Valom uit investeringsreserve	10	11	11	11
Dekking fietsvoorzieningen investeringsplan	0	33	34	41
Dekking Maatregelen GMP investeringsplan	64	98	100	101
TOTAAL PROGRAMMA 2	75	143	145	153
PROGRAMMA 5				
onttrekkingen:				
Dekking afschrijving tijdelijke huisvesting SGS	79	79	79	-
Dekking afschrijving de Kinkel uit investeringsreserve	42	42	43	43
TOTAAL PROGRAMMA 5	121	122	122	43
PROGRAMMA 9				
onttrekkingen:				
Rente Vitens ten gunste van de exploitatie	100	100	100	100
Exploitatiereserve	-	750	750	750
TOTAAL PROGRAMMA 9	100	850	850	850
Totaal structurele mutaties in de reserves	296	1.114	1.117	1.046

Prognose balans

Activa (bedragen x € 1.000)	**Balans 31-12-2023**	**Balans 31-12-2024**	**Balans 31-12-2025**	**Balans 31-12-2026**	**Balans 31-12-2027**
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	75	75	75	75	75
Materiële vaste activa	126.883	138.103	145.801	154.956	151.769
Financiële vaste activa	5.454	5.380	5.306	5.232	5.158
Totaal vaste activa	**132.412**	**143.558**	**151.182**	**160.263**	**157.002**
Vlottende activa					
Voorraden	2.961	5.990	6.655	5.421	4.097
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	24.137	18.504	18.504	15.560	15.560
Liquide middelen	1.268	1.268	1.268	1.268	1.268
Overlopende activa	6.630	4.304	4.304	4.304	2.811
Totaal vlottende activa	**34.996**	**30.066**	**30.731**	**26.553**	**23.736**
Totaal generaal	**167.407**	**173.623**	**181.912**	**186.816**	**180.738**

Passiva (bedragen x € 1.000)	**Balans 31-12-2023**	**Balans 31-12-2024**	**Balans 31-12-2025**	**Balans 31-12-2026**	**Balans 31-12-2027**
Vaste passiva					
Eigen vermogen	56.844	49.248	50.757	49.173	46.573
Voorzieningen	21.332	27.781	28.294	27.445	26.424
Vaste schulden met een looptijd ≥ 1 jaar	62.246	69.610	71.974	76.838	74.381
Totaal vaste passiva	**140.423**	**146.639**	**151.025**	**153.457**	**147.379**
Vlottende passiva					
Vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar	7.057	7.057	10.960	10.960	10.960
Overlopende passiva	19.927	19.927	19.927	22.399	22.399
Totaal vlottende passiva	**26.984**	**26.984**	**30.887**	**33.359**	**33.359**
Totaal generaal	**167.407**	**173.623**	**181.912**	**186.816**	**180.738**

EMU-saldo

	Omschrijving	2024 x € 1000 Begroting 2024	2025 x € 1000 Begroting 2025	2026 x € 1000 Begroting 2026	2027 x € 1000 Begroting 2027
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-7.596	1.509	-1.584	-2.600
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	11.220	7.698	9.155	-3.187
3.	Mutatie voorzieningen	6.448	513	-849	-1.021
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	3.029	665	-1.234	-1.324
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa				
Berekend EMU-saldo		**-15.397**	**-6.341**	**-10.354**	**890**

Autorisatie investeringsbudgetten

De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de nieuwe investeringen voor het begrotingsjaar 2024. Bij de begrotingsbehandeling kan de raad aangeven van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringsbudget wil ontvangen. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn in de meerjarenbegroting 2024-2027 opgenomen.

Programma 2	
GMP 2022 - fietsvoorzieningen De Plak	2.739.000
GMP 2023 (inclusief werkbudget infrastructuur)	910.000
GMP 2024 (inclusief werkbudget infrastructuur)	1.055.000
Maatregelenprogramma GMP+	1.754.000
Hoogwatervrij maken Looveerweg	1.185.000
Hofsteestraat	65.000
Wijngaarden	115.000
Karstraat	45.000
Deken Dr. Mulderstraat	45.000
Verkeersregelinstallatie Gendt	65.000
Programma 4	
Uitvoering integraal huisvestingsplan onderwijs	29.088.000
Programma 5	
Sportpark De Blauwenburcht	19.416.000
Vervanging groen en bomen 2024	123.000
Verduurzaming gymzalen Abacus & Sterrenbos	918.000
Programma 6	
Verduurzaming gemeentelijke accommodaties	800.000
Multifunctionele accommodatie Huissen	13.098.000
Programma 7	
Investeringen vervangingen Riolering 2024	1.795.000
Vervanging en nieuwe maatregelen riolering 2024	1.657.000
Verduurzaming openbare verlichting LED	1.301.000
Programma 9	
Informatiseringsplan 2024-2027 – investeringen 2024	200.000
Automatiseringsplan 2024-2027 – investeringen 2024	146.000
Automatiseringsplan 2024-2027 Overbetuwe – investeringen 2024	201.000
Totaal informatisering en automatisering	547.000
Diverse programma's	
Vervangingsinvesteringen 2024 Bedrijfsvoering	99.800

Bijlagen

Samenstelling gemeentebestuur

Gemeenteraad

Mw. P.T.A.M. Kalfs	**Voorzitter**
Dhr. P.J. Peters	**Raadsgriffier**
Dhr. R.T.H.M. Derksen	Lokaal Belang Lingewaard (fractievoorzitter)
Dhr. B. Geveling	Lokaal Belang Lingewaard
Dhr. H. Minkhorst	Lokaal Belang Lingewaard
Dhr. J.H.L. Klaassen	Lokaal Belang Lingewaard
Mw. A. Remery	Lokaal Belang Lingewaard
Mw. C.B.P. Claassen	SP (fractievoorzitter)
Dhr. B.J.A. Claassen	SP
Mw. B.H.L. Raes	CDA (fractievoorzitter)
Dhr. H.J.J. Arends	CDA
Dhr. A. Mettrop	CDA
Dhr. P.A.T.W. Hegeman	B06 (fractievoorzitter)
Dhr. H. Joosten	B06
Dhr. E.J. Tiggers	B06
Dhr. Th. Janssen	lingewaard.NU (fractievoorzitter)
Mw. M.J.A. van Aalten-Janssen	lingewaard.NU
Dhr. G.H. Rasing	lingewaard.NU
Dhr. M.M. van de Woerdt	VVD (fractievoorzitter)
Dhr. T.B.M. Aaldering	VVD
Dhr. H.G.H. Wilkens	VVD
Dhr. S. Braam	VVD
Mw. P. Lentjes	VVD
Dhr. L.L. Dekkers	D66 (fractievoorzitter) -> ziek per 20 april 2023
Dhr. B. Brom (tijdelijke vervanger)	D66 - per 11 mei 2023 in raad vervanging van L.L. Dekkers
Mw. C.M. Dolmans-Klumper	D66 (tijdelijk fractievoorzitter) -> per 20 april 2023 vervanging van L.L. Dekkers
Mw. S.G.M. Swart	PvdA (fractievoorzitter)
Dhr. J. Kloek	PvdA
Mw. I. Sloot	GroenLinks (fractievoorzitter)
Mw. L.G. Duiven	GroenLinks

Mw. C.C.N. Crijns	GroenLinks
Dhr. O. de Koning	GroenLinks

Fractievoorzittersoverleg 2024

Mw. P.T.A.M. Kalfs	**Voorzitter**
Dhr. P.J. Peters	**Raadsgriffier**
Dhr. R.T.H.M. Derksen	Lokaal Belang Lingewaard
Mw. C.B.P. Claassen	SP
Mw. B.H.L. Raes	CDA
Dhr. P.A.T.W. Hegeman	B06
Dhr. Th. Janssen	lingewaard.NU
Dhr. M.M. van de Woerdt	VVD
Dhr. L.L. Dekkers/mw. C.M. Dolmans-Klumper	D66
Mw. S.G.M. Swart	PvdA
Mw. I. Sloot	GroenLinks

Agendacommissie 2024

Mw. B.H.L. Raes	**Voorzitter (plv. voorzitter van de raad)**
Dhr. P.J. Peters	**Raadsgriffier/secretaris/adviseur**
Mw. P.T.A.M. Kalfs	Adviseur (voorzitter raad)
Mw. L.G. Duiven	Lid
Dhr. J. Klaassen	Lid
Mw. B.H.L. Raes	Lid
Dhr. Th. Aaldering	Lid
Dhr. Th. Janssen	Lid
Dhr. L. Dekkers	Lid

College van burgemeester en wethouders 2024

Mw. P.T.A.M. Kalfs	Burgemeester/voorzitter
Dhr. J.H.A.P. Sluiter	Wethouder
Dhr. A. Slob	Wethouder
Dhr. N.T.P. Hubers	Wethouder
Dhr. M. van den Bos	Wethouder
Dhr. I.P. van der Valk	Gemeentesecretaris

Kerngegevens

In deze tabel staan de cijfers per 1 januari van het betreffende jaar. In de kolommen 2021 en 2022 staan de werkelijke cijfers. In de kolommen 2023 tot en met 2027 zijn de begrote cijfers opgenomen.

SOCIALE STRUCTUUR	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Aantal inwoners per 1 januari	46.836	46.880	47.171	**47.375**	47.675	47.975	48.274
Aantal inwoners naar leeftijd							
Inwoners < 20 jaar	10.448	10.301	9.995	**9.666**	9.354	9.037	8.714
Inwoners > 64 jaar	10.462	10.800	11.304	**11.792**	12.308	12.830	13.357
Aantal personen met uitkering							
PW-IOAW-IOAZ	492	476	445	**449**	450	451	452
Loonkosten subsidie	70	50	60	**72**	84	96	108
Leerlingen per 1 oktober							
- basisonderwijs	3.878	3.801	3.734	**3.661**	3.622	3.586	3.549
- speciaal basisonderwijs	244	212	194	**230**	227	225	223
- voortgezet onderwijs	2.249	2.235	2.174	**2.141**	2.126	2.079	2.032
- speciaal voortgezet onderwijs	82	75	80	**90**	93	95	95

FYSIEKE STRUCTUUR	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Oppervlakte gemeente in ha.	6.914	6.914	6.914	**6.914**	6.914	6.914	6.914
Woonruimten per 1 januari	20.056	20.099	20.235	**20.355**	20.555	20.755	20.955
Gem. aantal inwoners per woning	2,34	2,33	2,33	**2,33**	2,32	2,31	2,30

Beleidsindicatoren

Regeling beleidsindicatoren gemeenten
In deze ministeriële regeling is vastgesteld welke beleidsindicatoren door gemeenten in de programma's en programmaverantwoording worden opgenomen . We hebben deze verplichte indicatoren hieronder opgenomen. De opgenomen informatie is afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente' en betreft de meest actuele cijfers.

Programma 1

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Verwijzing naar Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	8
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	0,7
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.	2
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	1,1
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.	3,4

Programma 2
Er zijn voor programma 2 geen verplichte indicatoren in het BBV opgenomen.

Programma 3

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Vestigingen van bedrijven	Aantal vestigingen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 - 65jr.	146
Functiemenging	Aantal banen in verhouding tot aantal woningen.	43,8%

Programma 4

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen van 5-18 jaar.	0,7
Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners van 5-18 jaar.	19
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	1,1%

Programma 5

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Niet sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	45,2%

Programma 6

Wmo

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Wmo-cliënten met een maatwerk-arrangement	Aantal cliënten met een maatwerkarrangement per 10.000 inwoners.	650

Participatie

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners van 18 jaar e.o.	21
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal re-integratievoorzieningen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.	32
Banen	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	545
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking.	74,2%
Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren.	1%

Jeugd

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Kinderen in armoede	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	3%
Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	1%
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	15,2%
Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	0,8%
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren.	Nog geen waarde bekend

Programma 7

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Omvang fijn huishoudelijk afval	Ingezamelde hoeveelheid fijn huishoudelijk afval per inwoner per jaar.	83kg
Hernieuwbare elektriciteit	% van het energieverbruik opgewekt uit zon, wind, biomassa of waterkracht.	28,9%

Programma 8

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Nieuw gebouwde woningen	Aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen van de totale voorraad.	6,5
Demografische druk*	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.	81,9%

**Niet-beroepsbevolking in verhouding tot beroepsbevolking.*

Programma 9

Verplichte indicator	Meetbaar resultaat	Actueel
Gemiddelde WOZ waarde	Gemiddelde WOZ waarde per duizend euro.	€ 373.000
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	€ 999
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	€ 1.034